لە ڕاسپاردەیەکی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دا بۆ هەموو لایەک :

نابێت سەیری مامەڵە لە گۆشەی خزمایەتی خاوەنەکەیەوە بۆ کاربەدەستان بکرێ

هیچ هاووڵاتیەک مافی نیە یان ڕێگادراو نیە دەست بخاتە ڕایی کردنی مامەڵەکانی دەوڵەتەوە

بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرەک کۆمار دەڵێ : هیچ هاووڵاتیەک مافی ئەوەی نییە یان ڕێگادراو نییە دەست بخاتە چۆنیەتی ڕایی کردنی مامەڵەکانی دەولەتەوە یان فەرمان دەرکا بۆ دەزگاکانی کەسانێ نەبن ئەو مافەیان بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان هەبێ .

بەڕێز سەرەکی فەرماندە لە ڕاسپاردەیەکدا بۆ وەزارەتەکانو ئەو لایەنەنەی بە وەزارەتەکانەوە نەبەستراون دەڵێ : دەستووری عیراقو یاساکانی کە شۆڕش دەری‌کردوون هیچ جۆرە ئیمتیازێک یان لە پێشخستنێکی نەداوە بە خزمو کەسوکاری لێپرسراوان پلەی ئەو خزمایەتی‌یە هەرچەندە بێ لەوانە خزمەکانی سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرەک کۆمارو ئەندامانی ئەنجوومەنو لێپراسراوانی تر .

ئەمەش دەقی ڕاسپاردەکەی بەڕێز سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشە .

لە سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرەک کۆمارەوە ..

بۆ هەموو وەزارەتەکانو لایەنەکانی تر کە بە وەزارەتەکانەوە نەبەستراون .

بەتەواوی ئاشکرایە .. دەستووری عیراقو یاساکانی کە شۆڕش دەری‌کردوون هیچ جۆرە ئیمتیازێکو لە پێشخستنێکی نەداوە بەخزمو کەسوکاری لێپرسراوان پلەی ئەو خزمایەتی‌یە هەرچەندەبێ لەوانە خزمو کەسوکاری سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ـ سەرەک کۆمارو ئەندامانی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو لێپرسراوەکانی تر .. لەبەرئەوە نابێت بۆ هیچ لێپرسراوێ لە دەولەتدا سەیری ئەو مامەلەو داواکاری‌یانە بکا کە هاووڵاتیان پێشکەشیان دەکەن لە گۆشەی خزمەتیانەوە لای کاربەدەستانو ئەوانەش وەک خەڵکی تر لە هاووڵاتیەکان گوێڕایەلی ئەو یاساو ڕاسپاردەکانن بە وردیو سەرتاپاو هیچ هاووڵاتیەک مافی نیە یان ڕێگا پێدراو نیە بۆ دەستخستنە ڕایی‌کردنی مامەڵەکانی دەوڵەت یان فەرمان دەرکردن بۆ دەزگاکانی ئەوانە نەبن کە ئەو مافەیان بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان هەیەو .. کەمتەرخەمی کردنی هەر کاربەدەستێ لە دەولەت لە ڕووی بایەخدان بەم بیروباوەڕەو ڕێگادانی بە پەڕینەوە لێی لە لایەن ئەم هاووڵاتیەوە یان ئەویان بەبیانووی خزمایەتیەوە بۆ کاربەدەستان بە کاروبارێکی سەرپێچی‌کردنی بیروباوەڕەکانی شۆڕشو یاساکانی دادەنرێو خۆی بەتەنیا بەرگەی لێپرسینەوەی تەواوی ئەنجامەکانی دەگرێو لێی دەپرسرێتەوە .

صدام حسین

سەرەکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی

سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕیو سەرنووسەر

مصلح مصطفی جلالی

سالی ۱۹۷۰ دامەزراوە

هاوکاری

التضامن

ڕۆژنامەیەکی هەفتانەیە

پێنج شەممە ۱۹۸۵/۱۰/۳ ژمارە ۸۰۸ — ۱۲ لاپەڕە — بە ۵۰ فلسە — الخميس ۱۹۸۵/۱۰/۳ العدد ۸۰۸

لەم ژمارەیەدا

● لەچالاکیەکانی یەکیتی نووسەرانو ئەدیبانی کورد لقی سلیمانی یادی ۲۰۰ سالەی شاری سلیمانی ل ۱۰

سەرەکی فەرماندە صدام حسین سەرەکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی وەزیران دەکا

پێری بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین سەرەکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجوومەنی وەزیرانی کردو لە کۆبوونەوەکەدا کە زیاتر لە سێ سەعاتی خایاند لە باسەکانی بەرنامەی کاری ئەنجوومەن کۆڵرایەوەو بڕیارو کاروباری پێویست دەربارەیان دراو لەوانە بووجەی یەکگرتوی دەولەتو هەلسەنگاندنی کیلگەکانی دەولەتو هەلسەنگاندنی چالاکیەکانی داموو دەزگا سۆشیالستەکان کە خۆیان باربووی خۆیان دەکەنو دیاری‌کردنی نرخی ناردنە دەرەوەی بەرهەمی میوەو سەوزەو چەسپاندنی مافی کارکردن لە زەویو زاری کشتوکالیدا .

لە کۆبوونەوەکەدا بەڕێز عزة ابراهيم جێگری سەرەکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو بەڕێزان ئەندامانی ئەنجوونی سەرکردایەتی شۆڕش طه محی الدين معروف جێگری سەرەک کۆمارو بەڕێزان ئەندامانی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕشو هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست و بەڕێز سەرەکی دیوانی سەرەکایەتیو بەڕێزان وەزیرانو ژمارەیەک لە کاربەدەستانی دەولەت ئامادەبوون .

هەڵۆ دلێرەکانمان لە وێران کردنی دوورگەی خەرج بەردەوامن

سەربازە دلێرەکانی سوپای عیراقی مەرد لەبەر ڕووناکی ڕاسپاردەو بیرو باوەڕی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین داخوادەست بە باڵیەوە بگرێ بەردەوامن لە تۆمارکردنی داستانی سەربەرزیو ئازایەتیو سەرکوتاندنەوەی دوژمنی گومڕاو بەرگری‌کردن لە سەربەستی عیراقی مەزن .

لە ماوەی ئەم هەفتەیەدا، هەڵۆ بە تواناکانمان بەردەوام بوون لە زیاتر ویرانکردنی دوورگەی خەرجو چوار هەلمەتی مەردانەیان بردە سەریو ئاگری سوتاندنی دوورگەکەیان بە کلپەتر کردو بەمەش دەستەلاتی گەلی میراقی مەزنو سەرکردایەتی‌یە دانەکەیان دوو پاتکردەوە لەوەی نەیەلن رژێمی گومڕای ئێران نەوتی بنێرێتە دەرەوەو داهاتەکای بۆ مەبەستە دوژمنایەتیکارانەی بۆ سەر گەلو نەتەوەکەمان بە بەردەوامی شەڕ بەکار بێنێو دوایی هەموو هەلمەتێکیش پشت بە خوا هەڵوکانمان بە سەلامەتی گەڕاونەتەوە بنکەکانی خۆیان .

لە بەرەی کەرتی نەیلەقی پێنجەمی پاڵەوان ،مەردانە توانیان تەقەللای پەلامارێکی دوژمن پێ‌شێل بکەنو لێدانێکی توندی وایان لە هێزە پەلامار بەرەکاندا کە زوربەی زۆری بە تەواوی تەفرو تونا کراو ئەوەی مایەوە بەسەر شۆڕی ڕایان کردو لاشەی بۆگەنی هێزەکانی دوژمن لە دولو شیوەکانی ئەو ناوچەیە ئەوەی بە چاو بینراوە زیاتر بوە لە دوو سەد سەرەرای سەدان بریندارو ژمارەیەکی تر بەدیل گیراو .

جەنگاوەرە مەردەکانی کەرتی ڕۆژهەلاتی دیجلە لەم هەفتەیەدا دوو هەلمەتی دلیرانەیان بردە سەر سەنگەرو مولگاکانی دوژمن بەرامبەریانو دوای سەرکوتاندنەوەی دوژمنو ویرانکردنی سەنگەرەکانیانو ڕاونانیان بە سەلامەتی گەڕاونەتەوە بنکەکانی خۆیان .

بڕوانە ل ۱۱

سەرکردە : دەبینین ئێران چی بەسەردێ

بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپاتی کردەوە کە ئەوانەی بە لەخۆبایی بوونو خۆ بەزل زانینو بێ‌ئەهیەمەت سەیری نەتەوەی عەرەب دەکەن دەبێ بشکێن جا لە خاکی ئێراندابن یان لە قەوارەی زایونی‌دا .

بەڕێز ڕۆژی سێ شەممەی ڕابووردو ۲٤-۹-۱۹۸۵ لە قسەکانیا بۆ بەڕێزان سەرەکو ئەندامانی لیژنەی ڕاپەڕاندنی ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستینو کومیتەی ناوندی بزوتنەوەی فتحو ئەنجوومەنی نیشتمانی فەلەستین وتی ئێمە شادمانین گەلی فەلەستین لەئێوەدا ببینینو پاشەرۆژ لە تێکوشانتاندا بەدی‌بکەین پشت بەخوا ئەو نەتەوەیەی زیاتر لەهی‌تر زولمی لێ‌دەکرێ سەرکەوتنی‌نیشانەیەکی نائاسایی لەڕێبازی میژوودا تۆمار دەکا مادەمێکی ڕەگەزی ژیانی تیایە هەتا ئەگەر لە بەشێکی کەمیشیدا بێ .

بەڕێزی وتی ئەوەندەبەسە بۆیەکی لە نەتەوەی عەرەب ئالای سعد هەلبگرێو بگاتە دورترین خالێ کە مافی زەوتکراوی تیایەو بەسیەتی شمشێری هەلگرێ ناوی شمشێری علی کوڕی‌ابی طالبو سەربەرز بڕوا بەبێ ئەوەی بترسێ .

دەقی وتەکە لە ل۳و ٤و ٥دایە .

بەڵگەیەکی تر لە کەرتی فەیلەقی سێیەمەوە

هێزە چەکدارە پالەوانەکانمان لە کەرتی فەیلەقی سێیەم بەلگەیەکی نوێ‌یان لە بەلگەکانی هاریکاری چەکداری نێوان قەوارەی زایونیەکانو ڕژێمی دەستە گومڕاکەی ئێران دەست‌کەوت .

بەرگی نوکی بۆمبایەکیان لە دەستکردی «ئیسرائیل» دۆزیوەتەوە کە هێزەکانی گومڕاو دەستدرێژی کاری لە ئێران دژی ولاتە سەربەرزەکەمان بە کاریان هێناو

تاوانێکی نوێی زایۆنی‌یە پەگەز پەرستەکان

هەشت فڕۆکەی دوژمن بۆردومانی بارەگای ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی لە تونس دەکەنو عەرەفات ڕزگاربوەو بەدەیان شەهیدو بریندار بوون

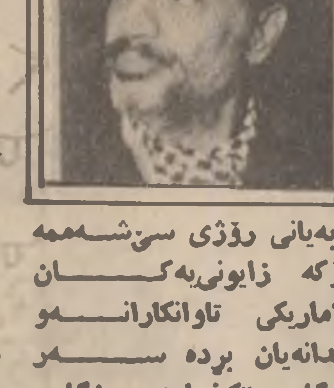

بەیانی ڕۆژی سێ‌شەممە فڕۆکە زایونی‌یەکان پەلامارێکی تاوانکارانەو دڕندانەیان بردە سەر بارەگای ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستین لە تونس

سەرچاوەیەکی فەلەستینی ڕای‌گەیاند کە بارەگای بەڕێز یاسر عرفات سەرەکی لیژنەی ڕاپەڕاندنی ڕێکخراوی ڕزگاریخوازی فەلەستین لە لایەن هەشت فڕۆکەی ئف ١٦ی زایونی‌یەوە پەلاماری دراوەو بەلام بەڕێز عرفات هیچی لێ نەهاتووەو لە کاتی پەلامارەکەدا کە سەعات دەی بەیانی بووە لەوێ نەبوو .

● عیراق ئەم کارە دوژمنایەتی کاری‌یە دڕندانەیە تاوانبار دەکا .

بەڕێز طارق عزيز جێگری سەرەک وەزیران وەزیری دەرەوە هیرشی بردە سەر دەستدرێژی‌یە ناڕەوا نامەردانەکەی زایونی‌یەکان بۆ سەر ولاتی تونسی برا بەڕێز وەزیری دەرەوە وتی ڕای گشتی جیهانی داوالێکراوەکە بە توندی بجێ بە گژ ئەم دەستدرێژی‌یە ناڕەوایەدا ، هەروەها ئەنجوومەنی ئاسایشی دەولەتان لە سەرەیەتی کاروباری پێویستی بکات بۆ ڕێگاگرتن لەوەی کاری وا دووبارە بکرێتەوە بۆ سەر ولاتە عەرەبەکانو دەبێ سزای زایونی‌یە دوژمنایەتکارەکان

بڕوانە ل ۱۱

سێ ئەفسەری گەورەی ئێرانی لە بەرەی جەنگ کوژران

ڕژێمی ئێران لە تارانەوە کوشتنی سێ ئەفسەری گەورەی سوپای ڕژێمی گومڕاکانی ئێرانی لە بەرەکانی جەنگ ڕاگەیاند . ڕادیوکەدانی بەوە دانا کە ئەفسەرەکان عمید ئەشناسانو عقيد کاظمیو عقيد عبدحق بوونو دوێنێ نێژراون .

تاوانێکی نوێی ڕژێمی سوریا

ڕژێمی تاوانباری سوریاکە ڕاستەوخۆ بەشداری ڕاپەڕاندنی پیلانەکانی ئیمپریالیو زایونی دەکا دژی ئاواتەکانی نەتەوەی عەرەبومەسەلەی فەلەستین لەم هەفتەیەدا بەردەوام بووە لەخۆشکردنی ئاگری شەڕی تایفەگەری لە شاری طرابلس‌لە سەرووی لوبنانو بە ئاشکرا ڕژێمی سوریایارمەتی میلشیا تایفەگەرەکان دەدا دژی ئەوانەی بەرگری‌لە شارەکە دەکەنو ئەوانەی لەو شارەوە هاتوون دەلێن کارگیرەکانی موخابەراتی سوریا دڕندانە کەوتوونەتەشارەکەو هەموو چەکێ بۆ لیدانی خەلکی بەکار دێنن .

Institut Kurde de Paris

فه‌رمانده‌ی فه‌یله‌قی پێنجه‌م ستایشی ده‌وری نموونه‌یی

رۆڵه‌كانی گه‌لی كوردمان ده‌كا له

سه‌ركه‌وتنه‌كانی كه‌رتی باكووردا

لیوا روكن ضیاءالدین جمال فه‌رمانده‌ی فه‌یله‌قی پێنجه‌م ستایشی گیانی قوربانی‌دان‌و هه‌ڵمه‌ت‌به‌رانه‌ی نموونه‌یی جه‌نگاوه‌رانی رۆڵه‌كانی گه‌لی كوردمانی كرد له داگیركردنی سێ لوتكه‌ی گرنگی سه‌رسنووردا له كه‌رتی رۆژهه‌ڵاتی باكوور .

له دوانێكدا بۆ نێردراوی ئاژانسی ده‌نگ‌و باسی عیراق‌وتی ئه‌و سه‌ركه‌وتنه گه‌وره‌یه‌ی فه‌یله‌قی پێنجه‌م به‌دی‌هێنا ئه‌نجامی رێكخستنی كاروبارو گونجاندنی ته‌واوه‌تی نێوان فه‌رمانده‌و ئامیرو جه‌نگاوه‌راندا بوو تا توانیمان مه‌سافه‌ی چوار كیلومه‌تر به‌ره‌وپێشه‌وه ره‌تبین سه‌ره‌رای سه‌ختی ناوچه‌كه‌و گرانی رێكا .

هه‌روه‌ها به‌رێز فه‌رمانده‌ی فه‌یله‌ق وتی سه‌ربازه‌پاڵه‌وانه‌كانمان به‌ئازایه‌تی‌و توانای جه‌نگاوه‌رانه‌یانه‌ی باڵایان سه‌لماندیان كه به‌راستی‌نه‌وه‌ی گه‌لی لوتكه‌و گه‌لی فه‌رمانده صدام حسین‌ن‌و توانایان له فه‌رمانده‌كه‌یان‌وه‌رده‌گرن‌و بێ هێزی‌و به‌ك‌كه‌وته‌یی ده‌سته‌گومراكه‌ی ئێرانی‌یان چه‌سپاند .

به‌خێرهاتی

ساڵی

خوێندنی نوێ

● بۆ هه‌موو ئه‌وانه‌ی قینیان له عیراقی سه‌ربه‌رزمانه‌و ئه‌و قینه چاوی كوێر كردون ... تا زیاتر كوێرو نابینابن له‌داخا ... به‌وانه ده‌ڵێین :

– به‌یانی‌ی رۆژی سێ شه‌ممه‌ی رابووردو له‌م وڵاته سه‌رفرازه‌دا چوار ملیون قوتابی كورو كچ روویان له خوێندن كرد ..

● به‌و داخ له‌دڵانه ده‌ڵێین كه ئاواتیان بوو زه‌رده‌خه‌نه‌ی سه‌ر لێوی منداڵه‌كانمان بكوژێننه‌وه .. بمرن له‌داخدا :

– به‌یانی‌ی رۆژی سێ شه‌ممه چوار ملیون قوتابی له قوتابخانه‌كانی عیراقی سه‌ربه‌رزدا سروودی نیشتمانیان ووت‌و چوار ملیون باڵای سه‌ربه‌رز وه‌ستان‌و ئاڵای عیراقی‌یان هه‌ڵكردو بانگی ده‌ست پی‌كردنی خوێندنی ساڵی نوێ‌یان دا ..

به‌یانی‌ی ئه‌و رۆژه هه‌موو قوتابخانه‌كانی عیراق رازانه‌وه ... رووی چوار ملیون عیراقی به‌خۆشی‌و سه‌ربه‌رزی‌یه‌وه روویان كرده قوتابخانه‌كان ... ته‌مه‌ن شه‌ش گوڵه گه‌شه‌كانی عیراق .. منداڵه ته‌مه‌ن شه‌ش ساڵانه‌كان به رووناكی‌چاوه‌كانیان دنیایان رووناك كرده‌وه ...

ئه‌مساڵ نه‌رێتیكی نوێ له زۆر قوتابخانه‌دا به‌جێ هێنرا ... له‌گه‌ڵ هه‌موو رۆژ نوێ بوونه‌وه‌ی عیراقی راوه‌ستاو له‌سه‌ر پته‌وترین بنچینه‌ی مێژووی شارستانیه‌ت .. ئه‌مساڵ دایك‌و باوكی زوربه‌ی قوتابیه‌كان له‌گه‌ڵ جگه‌ر گۆشه‌كانیان چوونه قوتابخانه تا له‌گه‌ڵیان به‌شداری ئاهه‌نگه‌كانی ده‌ست‌پی‌كردنی ساڵی نوێ‌ی خوێندنی بكه‌ن .

قوتابیه ئازیزه‌كان چوونه سه‌ر كورسی خوێندن .. دوای ئه‌وه ده‌ست كرا به دابه‌شكردنی كتێب‌و ده‌فته‌رو پێنوس كه وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده ٢٣ ملیون كتێبی به‌رنامه‌ی نوێ‌ی بۆ قوتابخانه‌كان ئاماده كردوه .. دیسان ٣٠ ملیون ده‌فته‌ر جگه له پێویستی تر .

● با دوژمنه‌كان چاویان كوێربێ چاویان به‌م ژمارانه ده‌كه‌وێ .. عیراقی خێرو خۆشه‌ویستی‌و سه‌ربه‌رزی دوای پێنج ساڵه‌ی شه‌ڕ ماده‌مێكی له‌سه‌ر حه‌قه له ساڵی پێشوتر به هێز ترو به‌توانا تره ..

به‌ڵی چوار ملیون قوتابی ... نه‌وه‌ی ١٥ ملیونی عیراقی مه‌رد كه به تواناوه به‌رووی دوژمندا وه‌ك یه‌ك مرۆڤ به رابه‌ری سه‌ركرده‌و رابه‌ری مه‌زنی صدام حسین به‌رووی دوژمندا وه‌ستاوه ... له‌هه‌مان كاتا به هه‌مان توانای ١٥ ملیون به‌رده‌وامه له بیناكاری ...

پارێزگاری هه‌ولێر

سه‌ر له قه‌زای كۆیه ئه‌دات

به‌رێز ابراهیم زه‌نگه‌نه پارێزگاری هه‌ولێر له‌م هه‌فته‌یه‌دا سه‌ری له قه‌زای كۆیه داو له‌گه‌ڵ به‌رێز قایم‌قامی قه‌زاكه ده‌رباره‌ی ئه‌و پێویستی‌و كاروبارانه دوا كه په‌یوه‌ندی به باری پێشكه‌وتنی قه‌زاكه‌وه هه‌یه له رووی ئاوه‌دانی‌و پرۆژه‌ی خزمه‌تگوزاری هاووڵاتیان وه به‌رێزی له چوارچێوه‌ی ئاخاوتنی‌دا له‌گه‌ڵ كاربه‌ده‌ستانی قه‌زا داوای ئه‌وه‌ی لێ‌كردن كه هه‌موو توانا‌و كۆششێك بۆ خزمه‌تی هاووڵاتیان بخرێته كار له پێناو به‌رده‌وام‌بوونی ده‌ستی بیناكاری‌و بنبڕكردنی هه‌ر كێشه‌یه‌ك كه په‌یوه‌ندی به‌خه‌ڵكه‌وه هه‌یه ، وه له كاتی گه‌شته‌كه‌ی‌دا ، سه‌ری قه‌زاكه‌دا ، له‌وانه‌ش نه‌ـ له گه‌لێك دام‌و ده‌زگای خۆشخانه‌ی كۆیه‌و له كاتی گه‌ڕانه‌وه‌شی‌دا سه‌ری له ناحیه‌ی ته‌ق‌ته‌ق داو پێویستی ناحیه‌كه‌ی به‌سه‌ر كرده‌وه .

هه‌ر له بینای پارێزگاوه به‌رێزی سه‌ره‌كایه‌تی كۆبوونه‌وه‌یه‌كی فراوانی كرد له‌گه‌ڵ كارگێڕانی به‌رێوه‌به‌رایه‌تی نه‌هێشتنی نه‌خوێنده‌واری هه‌ولێر بۆ دانانی نه‌خشه‌یه‌كی تازه له پێناو كۆتایی هاتن به‌م نه‌خۆشی‌یه‌و ئه‌وانه‌ی تا ئێستا خوێندنیان له قوتابخانه گه‌لیه‌كانی نه‌خوێنده‌واری ته‌واو نه‌كردووه .

– شێرزاد –

دوو خولی كرێكاران

له هه‌ولێر

له‌م چه‌ند رۆژانه‌ی دواییدا كۆتایی به دوو خولی رۆشنبیری كرێكاران هات‌كه یه‌كێتی گشتی نه‌قابه‌كانی كرێكاران له‌چوارچێوه‌ی چالاكانی خۆی‌دا سازی كرد .

له خولی یه‌كه‌م‌دا كه له هۆڵی مه‌ڵبه‌ندی رۆشنبیری یه‌كێتی‌دا سازكرا ، كرێكاران گه‌لێك بابه‌تی هه‌مه‌ چه‌شنه‌یان پێش‌كه‌ش كرا ، به تایبه‌تی له رووی جوێنه‌تی فریاكه‌وتن‌و ئاگاداری منداڵ و خۆپاراستن‌و بایه‌خی دیاری كوتان‌و هاوكاری كردنی هاووڵاتیان .

به‌ڵام خولی دووه‌م تایبه‌ت بو به وه‌رشه‌ی هونه‌ریی كه ٣٩ مامۆستای پیشه‌سازی تیایدا به‌شداربوون‌و ئه‌م خوله‌له‌لایه‌ن نه‌قابه‌ی خزمه‌تگوزارییه‌وه رێك خرا به هاوكاری له‌گه‌ڵ به‌رێوه‌به‌رایه‌تی په‌روه‌رده‌ی هه‌ولێر و له باره‌ی میكانیك‌و كاره‌باو دارتاشی‌و وێنه‌ی پیشه‌سازی‌و سیرامیكه‌وه بوو .

شایانی‌باسه كه له كۆتایی هاتنی هه‌ر دوو خوله‌كه‌دا به‌رێز فیصل مصطفی سه‌ره‌كی نه‌قابه ووته‌ی خوێنده‌وه‌و داوای له كرێكاران كرد بۆ پێش‌كه‌ش كردنی هه‌موو توانایه‌ك .

– شێرزاد –

وێنه‌ی ئه‌و فرۆكه‌یه‌ی دوژمن سه‌ره‌تای ئه‌م هه‌فته‌یه هێزی به‌رگری ئاسمانی له كه‌رتی فه‌یله‌قی سێ‌ی ئازاخستیانه خواره‌وه .

..

دوورگه‌ی خه‌رج دوایی دوا لێدانی له لایه‌ن هه‌ڵۆ به‌تواناكانمانه‌وه ... دووكه‌ڵ له دوورگه‌كه به‌رزده‌بێته‌وه ... دوای ئاگر به‌ردانه زوربه‌ی هه‌ره زۆری دام‌و ده‌زگاكانی .

دوو وێنه له سه‌ركه‌وتنه‌كانی ئه‌م هه‌فته‌یه‌مان

به‌سه‌ركردنه‌وه‌یه‌كی

چالاكیه‌كانی لاوانی هه‌ولێر

له یه‌كێتی‌و مه‌لبه‌نده‌كانی لاوان له هه‌ولێر ، گه‌لێك چالاكی رۆشنبیری‌و راگه‌یاندن پێش‌كه‌ش ده‌كرێت و به‌رێوه‌به‌رایه‌تی لاوانی هه‌ولێر راسته‌وخۆ سه‌رپه‌رشتی ئه‌و چالاكی‌یانه ده‌كات ...

ئه‌وه‌بو چوینه سه‌ردانی به‌رێوه‌به‌رایه‌تی‌یه‌كه‌و له‌گه‌ڵ به‌رێز به‌رێوه‌به‌ری لاوان مامۆستا ده‌شتی وه‌هاب شهاب دیارترین ئه‌و چالاكی‌یانه‌مان به‌سه‌ركرده‌وه‌و له‌سه‌ره‌تادا ووتی :ـ

به‌رێوه‌به‌رایه‌تی لاوان وه‌ك ئاشكرایه ده‌وری رووناك ده‌بینێ له پێ‌گه‌یاندن‌و له باوه‌ش گرتنی لاوان‌و هاندان‌و پشتگیری چالاكی‌یه‌كان .

بێ‌گومان ، چالاكی‌یه‌كانمان زۆرن‌و لایه‌نی وه‌رزش‌و رۆشنبیری‌و كۆرو تیپی

٤ – خولی به‌رێوه‌به‌رایه‌تی به‌رده‌وامه له باره‌ی خۆش نووسی‌یه‌وه ، كه دوا شت كردنه‌وه‌ی خولێكی خۆش نووسی بوو بۆ ئامۆژگای ئاماده‌كردنی مامۆستایان .

هونه‌ری‌و شتی تر ده‌گرێته‌وه ،به‌ڵام ئه‌وی جێ‌ی سه‌رنجه، ئێمه ، بۆ زیاتر به‌دی‌هێنانی نه‌خشه‌ی فراوانی پاشه‌رۆژ، ته‌قه‌للا ده‌ده‌ین كه جگه له

٥ – به‌رێوه‌به‌رایه‌تی‌یه‌كه‌مان پشتگیری چالاكی هونه‌ری ته‌شكیلی ده‌كات ، بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ش ، خولی فێركردن به‌رده‌وامه ، كه

نه‌خشه‌ی وه‌زاره‌تی لاوان ، چالاكی‌و ده‌ست پێشخه‌ری خۆشمان بنوێنین ... له باره‌ی ئۆردووگاوه ، سێ ئۆردوگای لاوانمان هه‌یه ، كه به شێوه‌یه‌كی به‌رده‌وامه.

بریتی‌یه له شێوه‌ی وێنه‌كێشان ، ئه‌وه‌بو له‌م رۆژانه‌دا كۆتایی به خولێك هات كه قوتابیانی ئامۆژگا به‌شداریان تێدا كردو (٥) تابلۆی زه‌یتیش ئاماده‌كراوه بۆ

به‌ڵام ، چالاكی‌یه‌كانمان له‌م ماوه‌یه‌دا له‌م چه‌ند خاڵانه‌ی خواره‌وه كۆئه‌بێته‌وه :ـ

١ – له رووی چالاكی وه‌رزشی‌یه‌وه ، به‌رێوه به‌رایه‌تی‌یه‌كه‌مان ، پاڵه‌وانیه‌تی مه‌ڵبه‌ندی لاوانی پارێزگای رێك‌خستووه له رووی تۆپی پێ‌و باله ، هه‌روه‌ها پاڵه‌وانیه‌تی ناوچه‌ی ئۆتۆنۆمی كوردستان ، سه‌رباری به‌شداری كردن له هه‌موو ئه‌و چالاكی‌یه وه‌رزشی‌یانه‌ی كه له عیراقدا سازكراون .

٢ – به‌رێوه‌به‌رایه‌تی به‌شداری له‌و پیشانگایانه‌دا كردووه كه بۆ دووریـن سازكراون ، له‌ناو مه‌ڵبه‌ندی لاوانیشدا ، هه‌وڵ ده‌دات كه له هه‌موو مه‌ڵبه‌نده‌كاندا نموونه‌ی پێشكه‌وتوو له‌و باره‌وه به‌دی‌بێت ، كه هه‌موویان به‌شداری تێدا بكه‌ن .

٣ – له رووی راپه‌ڕاندنی كاری هونه‌رییه‌وه ، تیپی لاوان ، به‌شداری له هه‌موو بۆنه نیشتمانی‌و نه‌ته‌وه‌یه‌كاندا كردووه ، له‌پاڵ تۆماركردنی گۆرانی‌و سروودی هه‌مه ره‌نگ بۆ ته‌له‌فزیۆنی كوردی .

به‌شداری‌كردنی پیشانگای لاوان كه له به‌غدا ده‌كرێته‌وه

٦ – له رووی رۆشنبیرییه‌وه ، كتێبخانه‌یه‌كی چاك بۆ لاوان رێك‌خراوه‌و گه‌لێك كۆڕو كۆبوونه‌وه‌ی رۆشنبیری له لایه‌ن مه‌ڵبه‌نده‌كانه‌وه ئه‌نجام دراوه‌و به‌رده‌وامین له بڵاوكراوه‌كان كه زۆرترین لاوان به‌شداری تێدا ده‌كه‌ن.

٧ – چالاكی زانستی له‌م ماوه‌یه‌دا بریتی بووه له كردنه‌وه‌ی وه‌رزشه‌ی زانستی و سازكردنی خولی كاره‌باو زانستی ژیان‌و ده‌ركردنی بڵاوكراوه‌ی زانستی‌و پیشانگایه‌كی زانستی كه له‌و خولانه‌دا پێش‌كه‌ش كرا.

سه‌رباری ئه‌وانه‌ی كه باس كرا ، هه‌ریه‌ك له لقی مه‌ڵبه‌نده‌كانی لاوان له قه‌زاو ناحیه‌كاندا چه‌ندان چالاكی دیاری رۆشنبیری‌و لاوان ده‌نوێنن ، كه له لایه‌ن ئه‌میندارێتی گشتی‌ی رۆشنبیری‌و لاوانه‌وه پشتگیری ده‌كرێن‌و هه‌موو چه‌شنه پێداویستی‌یه‌كی پێشكه‌وتنیان بۆ زامن ده‌كرێت .

– شێرزاد –

Institut Kurde de Paris

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرمانده

صدام حسين

لەگەڵ سەرکردایەتی یەفەلەستینی یەکاندا

ئەوگرانیانەی روو بە رووومان دەبن بیرو باوەڕ بنەرەتیمان لە بیرنابەنەوە

بەخێر بێن بەسەر چاو ئینشەڵلا هەموومان بە جۆرێکی وا خزمەتی ئەم نەتەوەیە دەکەین کە هەمیشە بیخاتە بارێکی باشترەوە تا دەگاتە ئەو پلەیەی خزمەتی بیروباوەڕەکانی بکاو لە هەمان کاتیشدا خزمەتی مرۆڤایەتی بکا وەك چۆن بووە لە هەموو چەرخو نەوەیەکدا .

پێش ماوەیەکی تریش هەر لە بەغدادا پێتان گەیشتین‌و قسەمان لە بارەی بارودۆخی زەحمەتەوە دەکردو لام وا نیە یەکێك هەیە دان بەوەدا نەنێ کە نەتەوەی عەرەب ڕووبەڕووی بارودۆخێکی زەحمەت بوەتەوەو ناخۆشترین بارودۆخی ناخۆشی ئەو حاڵەتەیە کە ڕێکوپێکی یا کۆمەڵگاو نەتەوە ڕووبەڕووی ببنەوە کاتێ کە ڕووبەڕووی دوو دوژمن ببێتەوە دوژمنێ لەناوخۆیداو دوژمنێ لە دەرەوەیا .

لایشم وایە ماوەیەکی دوورو درێژە نەتەوەی عەرەب لەم بارەدایە دوژمن لەناو خۆیداو دوژمن لە دەرەوەدا بەڵام جیاوازی‌یەکی تەواو هەیە لە نێوان قۆناغە پێشووەکان‌و ئەم قۆناغەدا . ئەوسا هەمیشە دوژمنانی نەتەوە کەمێك بوون لە ناوەوەداو هەموویان بەوە دەناسرا‌ن کە حوکمڕان‌و کەمەیەك لەو توێژاڵانەی کە حاوەن بەرژەوەندی بوون لەوانەی کە یەکیان دەگرتەوە لەگەڵیانا .

هەمیشە هەتاکو ئەوانەیشیان کە کاروباریان لەگەڵ دوژمنی دەرەوەدا ڕێكخستبوو نیازەکانیان دەشاردەوەو سەری خۆیان دەشاردەوە تا نیازەکانیان ئاشکرا نەبن‌و سەریان دەرنەکەوێ‌و ئاشکرا نەبێ کە لەگەڵ دوژمنێکی دەرەوەدا خۆیان ڕێكخستووە دژی نەتەوە .

● دەردێك لەناو هەندێ حوکمڕانی عەرەبدا ●

ئەمە لە چلەکان‌و پەنجاکاندا باس دەکرا بەڵام

ئەگەر مێژووی یەکێتی‌ی سۆڤیەت بێ یا مێژووی ئەمەریکا یا مێژووی ئینگلتەرە یا مێژووی فەرەنسا یا مێژووی عەرەب لە ئەندەلوس‌و عەرەب لە نیشتمانی عەرەبدا هەمیشە لە هەموو پارچەیەکیا کاتێ کە پرۆسێسی خولقاندنێکی تازە هەبێ لە نەتەوەدا گرانی‌یەکانی لەو جۆرە دەبێ کە لە بارەی کێش‌و بابەتیەوە بگونجێ لەگەڵ خولقاندنە تازەکەدا کاتێ کە لە بارودۆخی گۆڕانێکی ئاساییدا دەبێ یا لە بارودۆخی وەستاوی‌یەکی وادا کە ناتوانرێ دوژمنەکانی لە پلەی دوژمنەکانیا بن لەو کاتەدا کە نەتەوە لە پرۆسێسی خولقاندنێکی تازەدا بێ بۆ خۆی قوربانی‌یەکان زۆرتر دەبن‌و چەشنی قوربانی‌یەکانیش گران دەبن‌و ئەو ئەڵقانەیش کە هەندێ جار لەلایەن هێزە دژەکانەوە لێ‌دەدرێن ئەڵقەی گرنگ دەبن‌و هاوسان نابن لە نرخدا بەڵام ئەو شتە سەرەکی‌یەی کە هەمیشە گرەوی لەسەر دەکرێ لەلایەن ئەو کەسانەوە کە باوەڕیان هەیە ئەنجامی کۆتایی‌ی کێشەکەیە .

ئەو حاڵەتەی لە ناخی نەتەوەی عەرەبدایە ئەوەیە کە قوربانی‌یەکانی بریتی‌بوون لە شەهیدبوون لەمەیشدا ویستیان دەستبخەنە ناو ئەم وەسفەوەو شتێ بسازێنن لە نێوان وشەی شەهیددا کە براوەتەوەو هەموو ڕۆڵەکانی نەتەوە ڕێکن لەسەری‌و لە نێوان وشەی کوژراودا .

شەهیدمان هەیە لە لوبناندا بەڵام لامان وانیە وەسفکردنیان حاڵەتێکی وایە کە هەموو ڕۆڵەکانی نەتەوە بە هەموو دەوڵەت‌و توێژاڵەکانیەوە ڕێکەوتبن لە سەری .

شەهیدمان هەیە لە فەلەستیناو وەسفەکە ئێستا وا نیە لای هەموو هەندێ ڕەنگە هەر وەك کوژراو سەیری بکا نەك شەهید شەهیدمان هەیە لە عیراقدا شەهیدمان هەیە لە هەموو شوێنێکدا باری خراپی عەرەب کاغەزی تێکەڵکردووە بۆ ئەوەی

شەخسێ نەیشەوێرا دەستی بۆ درێژبکا یا قسەی پێ بڵێ ئێستا هەیە جنێو دەدا بە فەلەستینی‌و دەیکوژێ‌و هتدو ئەم شتانە هەموو ڕوودەدەن هەروەکو بڵێی شتێکی نیمچە ئاسایی بێ‌و نالێم ئاسایی بەلای کەمەوە لە لایەن زۆر لە لاکانی ناو نیشتمانی عەرەبدا .

پرۆسێسی ڕێ‌پیشاندان دەبێ پرۆسێسێکی مەوزوعی‌و واقیعی بێ پێویستە سعودی هەست بکاو کوەیتی هەست بکاو جەزائیری هەست بکا کە

دەیدەین بە ئەمریکاو ئینگلتەرەو نایدەین بە هیچ عەرەبێك چونکە ئەو کاتە یاسایەکی تازە دەهێنینە پێوەندی‌ی عەرەبی‌یەوە لەسەر ڕێككەوتن وەستابێ لەسەر ئەقڵێکی کورتبین کە بریتی‌یە لە سەرشۆڕکردن بۆ پێوانەی وردیلە بێ‌هێزە بەدە سوودبینەکان .

بەڵام ئەگەر نەرمی ببێتە هۆی لەیەك گەیشتن‌و بەیەك گەیشتن ئەوە ئێمە پێی ڕازین . ئەگەر ببێتە هۆی پاشکەزبوونەوە بە مانای پێوانەکان یانی

زۆر بە هێزین و هێزمان لەوەدایە لە سەر ڕێبازی ڕاستین

لە حەفتاو هەشتاکاندا بارودۆخ جیاوازەو لایشم وایە ڕێك‌ناکەوین لەسەر هۆیەکان چونکە وەسفکردن چارەکردن نیە بەڵکو بەشێکە لە چارەکردن کاتێ کە وەسفی خۆمان بە جۆرێکی وا دەکەین کە نزیکتربێ لە ڕاستی‌یەوە بەمە ئیشەکەمان ئاسان دەبێ بۆ ئەوەی چارەیەکی وا بکەین کە نزیکتربێ لە چاکبوونەوە هەروەها ئێستا ناتوانین بڵێین دەردەکە لە جەماوەر یا لە گەلاندایەو هێشتا هەروەها دەردێ هەیە لەناو هەندێ حوکمڕانانی عەرەبدا بەڵام ئەو شتەی کە گۆڕاوە دەگەڕێتەوە بۆ تێپەڕبوونی ماوەیەکی درێژ بەسەر دامەزراندنی دەوڵەتە ئیقلیمی‌یەکان‌و پچڕ پچڕبوونی بەرژەوەندی‌و زیادبوونی دەوری دەوڵەت لە جێ‌بەجێ‌کردنی بەرژەوەندی‌ی توێژاڵە کۆمەڵایەتی‌یەکاناو تێکەڵ‌وپێکەڵی‌یەك پەیدابووە یانی زۆر توێژاڵ هەن دەلکێن بە حوکمڕانێکی لە ڕێ لاداوەوەو دەنگیان بە توندی بەرزناکەنەوەو بە شێوەیەکی ئاشکرا هەڵوێستێکی دژ بەوانە ناوەستێ کە خەریکە کاروبار ڕێکوپێك دەکا لەگەڵ دوژمنەکانی دەرەوەدا .

ئەم وێنەیە بە زنجیرەیەك لە ڕاهێنانی دوورودرێژدا تێپەڕی هەموومان ئاگامان لێیە هی وایان هەیە بە خەیاڵی هیچ عەرەبێکدا نەدەهات لە چلەکاندا کە هەندێ سوپا کۆببێتەوەو هێرش ببەنە سەر قەوارەی بەرپاو خاکی عەرەبی‌و بکوژن‌و ببڕن .. هتدو عەرەبەکانی تریش خەریکی سەیرکردن بن‌و هەیانبێ بڵێن‌و .. ئەو قسەیەیش لەگەڵ خۆدا بکرێ‌و بۆ ڕازی‌نەبوون ببیسترێ زۆرترە لە قسەی بیسترا و ئەمە لە واقیعی عەرەبیدا ڕوویدا ئایا ئەمە حاڵەتێکی غەریبە لە حاڵەتی نەتەوەکان .. بە جۆرێکی وا بەرەو نائومێدیمان بەرێ .. وەڵام ناء .. چونکە نەتەوە لە حاڵەتی ژان‌و دروستکردنی تازەدا چارە نیە دەبێ حاڵەتێك‌و چەندەها حاڵەتی دژی تیابێ ئەمە پێویستە ، ناکرێ لە دایکبوونەکە ڕاستبێ .

ئەمەیە مێژووی هەمووی نەتەوەکان ..

ڕۆمانتیکی‌یەتی عەرەبی لە تێڕوانینیا بۆ ئازادبوون‌و ئازادکردن‌و خەبات‌و بنیاتنانی نەتەوە لە هەموو ئادەمیزادێك بداو نەك هەر هەموو عەرەبێك دەیەوێ دڵنیابێ لە دوو ڕاستی کاتێ کە خۆی بەختدەکا لە پێناوی بیروباوەڕدا .

ڕاستی‌ی یەکەم ئەوەیە کە ئەو لە شوێنێکی دیاریدا بێ پاش مردنی لە دڵ‌و دەروونی برایانیاو لە دڵ‌و دەروونی هاوڕێکانیاو لە دڵ‌و دەروونی گەلەکەیا ڕاستی‌ی دووهەم ئەوەیە کاتێ کە شەهید دەبێ سەری پەنجەکانی دەگەنە ئەو ئامانجەی کە خەبات دەکا لە پێناویا یا نزیك دەبنەوە لێی هیچ حاڵەتێ نیە لە جیهانا بێت‌و پێیان بڵێ بڕۆن بۆ ئەوەی بمرن یا شەهید ببن بەڵام ئەوە نازانین کە ئایا ئەم ڕێکەیەتان دەمانگەیەنێ بە ئامانجەکانمان یا نا .

مەبەستیان لە کوشتاری ناو نەتەوە ئەوەیە .. کە خەڵك لە ناوخۆدا یەکتر بکوژن‌و لاکانی بە عەرەب وەسفبکرێن‌و بکلێن بە کوژراوی لەم لایەو لەو لایەو خەڵکێکی وا کە لە ڕاستی‌یاندا ڕاستی‌ی ئەو خەڵکانەن کە پیس نەبوون هەتاکو لە لاکانیش هەموو ئەوانە شەهیدن بە پێوانەی ئامانجە پیرۆزەکانی نەتەوەو ئەو وەسفەی کە وەسفمان کرد پێی لەبارەی حاڵەتی تازەی ژانەوە بەڵام سەیردەکەین پاش ماوەیەك ڕێکەوتنی سیاسی دەستپێ‌دەکا لەبەر ئەم هۆیە یا هۆیەکی ترو شەهیدانی هەردوولا دەنێژن‌و کەسیش ئیتر بە شەهید ناویان نابا چونکە ئەو حاڵەتەی کە لاکان لەسەری ناکۆك بوون یەکیان گرت ڕۆمانتیکی‌یەتێکی، وا هاتە کایەوە کە تێکۆشەرو خەباتکەرو جەنگاوەر شەهید دەبێ تیایا کزدەبێ‌و .. دەستدرێژی کرایە سەر بەها زیندووەکانی نەتەوە .

● هەیە فەلەستینی دەکوژێ ! ●

لەوەو پێش فەلەستینی‌و لای ئێمە مەسەلێك هەیە دەڵێ (وەك یەکێ سەید بکرێ) یا ئیمامێ یا

وا نۆرەی دێ وەك مەسەلەی عیراقی دەڵێ ئێستا لە لوبناندا فەلەستینی دەکوژرێ بەڵام لە پاشەڕۆژدا ڕەنگە جەزائیری بکوژرێ لە جەزائیردا لەلایەن هەمان ئەو هێزانەوە بێ ئەوەی ئەردەنی بجوڵێتەوە بەرامبەر بەوەی کە جەزائیری دەکوژێ لە جەزائیردا یا بەرامبەر ئەوەی کە عێراقی دەکوژێ لە عێراقدا یا بەرامبەر بەوەی کە لوبنانی دەکوژێ لە لوبناندا یا لیبیایی دەکوژێ لە لیبیادا .

ڕاستی‌یەکەی تریش دوو لقی هەیە توندی‌یەکی بیروباوەڕ لە لایەکەوە یانی توندی لە بیروباوەڕدا و نەك لە سیاسەتی بیروباوەڕدا یانی بەو مانایەی کە هەموو زەحمەتێ کە تووشمان دەبێ نابێ بیروباوەڕە سەرەکی‌یەکەمان لە بیر بباتەوە کە باوەڕمان پێ‌هێناوە دەبێ بە ترازووی پێوانی هەموو ئەو سیاسەتانەی کە بۆ قۆناغ دانراوە بەو نەرمی‌یە یا نەرمی‌و توندی‌یەی کە تیایەتی‌و حاڵەتی دووهەمیش بریتی‌یە لە حاڵەتی نەرمی لە سیاسەتدا بەرامبەر بەو نەرمی‌یەی کە ناچار دەکرێین بۆی بۆ بێگانە حاڵەتی نەرمی‌یەك لە سیاسەتدا لەگەڵ عەرەبدا بەرامبەر بە نەرمی کە ئەگەر ئەمە نەکەین ڕەنگە ناچاربکرێین پێی یا بە زیاتریش لەوە لەگەڵ بێگانەدا یا خۆمان لەسەر ئەمە ڕابێنین .

ئەو نەرمی‌یەی کە دەیدەینە فەرەنسا ئەگەر پێویستبێ بیدەین بە سووریا یا بیدەین بە سووریا یا ئەو نەرمی‌یەی کە دەیدەین بە ئەمەریکا یا یەکێتی‌ی سۆڤیەت ئەگەر پێویست بێ بیدەین بە لیبیا یا بیدەین بە لیبیا ، ڕەنگە چەندەها جار ڕێ‌دەکەوێ ئاڵوگۆڕ دەکەین لەگەڵ لیبیادا بەکاروبارێ کە کەمترە لەوەی کە ئاڵوگۆڕی پێدەکەین لەگەڵ هەندێ لای بێگانەدا هەرچەندە یەك حاڵەتیش دەبینرێ‌و دەبێ ئەمە ڕەوشتی گشتی نەبێ ، ئەگەر ئەم نەرمی‌یە حاڵەتێك بێ بمانگەیەنێ بەوەی کە هەنگاوێکی بەرزترو باڵاتر بنێین بەرەو بیروباوەڕ ئەوە خراپ نیە .

بەڵام ئەگەر هەر بریتی بوو لە ئاڵوگۆڕ ئەوە ئەم نەرمی‌یە نادەین بە فەرەنساو دەیدەین بە ڕوسیا

دان بەوەدا بنێین کە پیاوخراپان دەکرێ بە شێوە پیسەکانیان ئەنجامی باشیان دەستگیر ببێ بەمە ئێمە پێوانەی خراپی تازە لە پێوەندی‌ی عەرەبیدا جێگیردەکەین کە دەبێ پێی ڕازی نەبین‌و پێویستە بەپێی سیاسەتێك بڕۆین بەڕێوە کە پیاوخراپان ناچار بکا بەوە سەرشۆڕکەن‌و سەردانەوێنن یا سەر بنەوێنن لەبەردەم ئەم بیروباوەڕەداو بە گوێرەی هەڵسەنگاندنی ئێمە ئەم ڕۆژە ئینشەڵلا بەڕێوەیە .

چونکە ئەمە هەر یاسای ئێمە نیە بەڵکو یاسای هەموو نەتەوەکانەو ئێوە جێ‌بەجێتان کردووەو گەیشتوون بە هەندێ ئەنجام‌و ئێمەیش جێ‌بەجێمان کردووەو گەیشتووین بە هەندێ ئەنجام‌و ئێوە هەمووتان دەزانن ئەگەر هەموو کەس لایان‌وایە لەو پەڕی زەوی‌یەوە تا ئەمپەڕی کە شەڕ دەمانگەیەنێتە نەرمی‌یەك لەسەر حیسابی بیروباوەڕ لە ناوەندی عەرەبی‌و ناوەندی نێودەوڵەتانداو ئێوە هەمووتان شاهیدن‌و غەیری ئێوەیش شاهیدن کە سەربەخۆیی خۆمانمان پاراست لە نێو دەوڵەتانداو ماینەوەو بە پیاوخراپان دەڵێین عیراق چۆك‌دانادا بۆ هەوڵ‌و تەقەلاتان‌و ئامادەین پێنج هەزار شەهیدی تر بدەین بۆ ئەوەی کەلی‌یەکی وا نەکەوێتە بیروباوەڕ کە عیراقی‌یەکان لە ژێریا بناڵێنن لە هەموو تاقیکردنەوەکەیانا بۆ سەدەها ساڵ کاتێ کە پاشەڕۆژیان‌و پاشەڕۆژی بیروباوەڕێ کە ئیمانیان پێی بێ ترسی لێ بنیشێ‌و لام وایە ئێوە ئەوە دەزانن کە بازاڕی ڕێکەوتن کراوەتەوە بۆ ئەوەی بیەوێ ڕێبکەوێ .

● هەرکەسێ بەپێی توانای ڕەفتاردەکا ●

ڕێکەوتن بە مانای گەڕان بە دوای خاڵێکدا بۆ بەیەك گەیشتن بەو بۆچوونەی کە دەسنیشانیمان کرد یانی بە مانای نەرمی بۆ کاری هاوبەش پێکەوە بۆ قازانجی هەموو لاکان بێ‌دبلایەتی بێ‌فرو فێڵ بێ‌چەوساندنەوە شتێکی نەویست نیە بەڵام بە پێچەوانەی ئەمەوە نەویستەو من دەزانم جێگای

◀

Institut Kurde de Paris

عێراق وەك جێگای ڕێكخراوەی ئازادیخواز نیە من ئەمە باش دەزانم . من ئەوە دەزانم كە عیـــراق دەجوولێتەوەو هەلوێست وەردەگرێو خاكی خۆی هەیەو دەیشزانم ئەو توانایی‌یەی لای ئێمە هەیـــە ئەو توانایی‌یانە نیە كە لاتان هەیەو ناكرێ لەســـەر ئەساسی حیسابی قەوارەو كێشانی ماددی بێ بەڵكو لەسەر ئەساسی حیسابی هەموو ئیعتیباراتـــەكانی سیاسەتو بەس دەمانەوێ هەر بـــە یەكگەیشتنێك بێ لەسەر هەر كەمترین پلەیەك حالـــەتێك دەبێ لە سەرووی حالەتی داهێزرانەوە هـــەر ڕادەیەكی كەمتر لـــە ســـــەرووی داهێزرانەوە دەكرێ بەیەكگەیشتنێكی هاوبەشی تیا بێ لەنێوان عـــەرەب هەموویان یا بەشێكیانا ئێمە لەو كەسانەین كـــە باوەڕیان بەوە نیە كە چاوەڕێی ئەوە بكەین كـــە حالەتی بەیەك گەیشتن لە نێوان عەرەب هەموویانـــا ڕوو‌بدا تا بڵێین چاكین هەر ئەوەندە بەسە كە لـــە

دەقی وتەكەی سەرۆكی فەرماندە

صدام حسین

لەگەڵ سەركردایەتی یەفەلەستینی یەكاندا

ئامانجمان بەپشتیوانی خوا .

بەخێربێن .. ئێمـــە شـــادمان دە بین گەلی فەلەستین لە ئێوەدا ببینین ، پاشەڕۆژ پشـــت بەخوا لە تێكوشانتانا بەدی بكەین ، ئەو نەتەوەیەی زیاتر لەهی تر زوڵمیان لێدەكرێ ســـــەركەوتنی نیشانەیەكی نا ئاسایی لە ڕێبازی مێژوودا تۆمـــار دەكا ، مادەمێكی رەگەزی ژیانی تیایە ، هەتا ئەگەر لە بەشێكی كەیشیاندا بێ ، ئێمە ناتوانین بـــەئێـــوە بڵێین كەمەكین ، ئێوە تێكوشەرانو ســـەركردەن ، لەسەرمانە بروانینە گەلی خاكی زەوتكراوی ســـاكار ئەو جووتیارەی بە بەرد ڕووبەرووی هێزی داگیركار دەبێ ، ئـــەو منـــداڵو ئافرەتـــانـــەی ڕووبەرووی هێزەكانی داگیركار دەبن ، كەواتە مادەمێكی بەشـــی زۆر باوەڕیان بەم ڕێگایە هەیە ماوەی ئـــەوە نیـــە بپرسین ئایا ئێمە لەسەر حەقین یان نەء ، بەهێـــزە ساختەكان لەناو خۆیاندا هەمیشە بێهێزن ، لـــە

فەلەستین ژمارە نیە .. بەڵكو مەسەلەیە

نێوان دوو یا سێدا بینو ئەنجا زۆر ببێ بۆ چوار یا بۆ پێنج تا دەو ئەنجا ئینشەڵڵا تا بگاتە هەموو لەگەڵ مانەوەی هیواو كۆششدا چونكە هەموو لەناو حالەتی بەیەكگەیشتندا دەبن بێ ئەوەی لـــەمـــە تێپەڕینو داوای هەڵوێستێكو ڕەفتارێكی وەك ڕەفتـــاری عێراقتان لێ بكەین بەرەو بیروباوەڕ بـــەڵام ئەوەمان بەسە كە لە سەر یەك ڕووبەر بین . هـــەر یـــەكێ بەقەدەر توانای خۆی بجوولێتەوەو ئەوەی بتـــوانێ شتێ بێنێو ئەوەی بتوانێ تۆپێ بێنێ یاتۆپێ بێنێو ئەوەی بتوانێ ملیۆنێ دینار بێنێ یا ملیۆنێ دینـــار بێنێ .

بەڵام مادەم هەموومان بەشداری دەكـــەیـــن لە شوێنی هاوبەشدا بە شتی باشو لـــەگـــەڵ جیاوازیی قەوارەو جۆرو شێوەی دەرهێنـــانو جیاوازیی هەموو ئەم كاروبارانەدا ئەمـــە كارێكی بەسەندەو ناكرێ داوا لە میسر بكەین بەو جۆرەی كە داوا لە دەوڵەتی ئیمارات دەكەین یا داوا لـــە لیبیا بكەین بەو جۆرەی كە داوا لە عیراق دەكەینو داوا لە تونس بكەین بەو جۆرەی كە داوا لە مەغریب دەكەین .. ئەم كاروبارانە داهێزران نینو هـــەر ئەوەندە پێكەوە هەنگاوی جیاواز بنێینو هـــەموو شتێكی هاوبەش تەیناكا هەنگاوەكان بچووكبن بەڵام ئـــەوەی هـــەنگاوی گـــەورەتـــر بنێ لـــە هەنگاوە هاوبەشەكانو دەیەوێ بەرەو ئامانجی بەرزتر بـــڕوا هـــەموومان هـــانی دەدەینو چەپڵەی بۆ لێدەدەینو هەموومان پیرۆزبایی لـــەو كارە دەكەین كـــە دەیكا .

● هێزی فەلەستینی‌یەكان ●

هێزتان لە بێهێزیتانایە ئەگـــەر ڕێگام بـــدەن هەندێ وشـــەی تایبەتی بەكاربێنمو ئێوە دەمناســـن هێزی فەلەستینی‌یەكان لەوەدایە كە خاكیان نیـــەو بێهێزی‌یەكەیشیان دیسان لەوەدایە كە خاكیـــان نیەو هێزیان لەوەدایە كە خاوەنی مەســـەلەیەكی زانراونو پێویستی بە باسكردنێكی زۆر ئاڵۆز نیـــە بۆ ئەوەی ئادەمیزادی ئاوارەی بێخاك تێبگاو لـــەو هۆیانە بگەین كە وای لێدەكا بەمجۆرە بە سیاسەت ڕەفتار بكا یا تفەنگ هەڵگرێ كاتێ كە پێویستبێ یا كاتێ كـــە ســـیاســـــەت نەتوانێ ئامانجەكانی بێنێتە دی .

ژیان هەمووی وایە بـــە یەكێ دەستپێدەكاو دەگاتە ملیۆنەهاو دەبێ وا بە خەیاڵتانا نەیەت كـــە مومكینە لە هەر كاتێكدا لە بارودۆخی ژیانـــدا كێ بەهێزترین دەوڵەتە وا نەرز مەكـــەن كە هـــەموو یەكسانن لە توانای ڕووبەڕووبوونی زەحمەتداو كـــە كاتێ خۆی هات هەمیشە لە پلەی سەركردایەتیەكانا هەوڵی ئەوە دەدەین وای لێ بكەین هەمیشە بە یەك ئاستا بیربكاتەوەو توانین ئەوە نیـــە لـــە هەموو وردەوانێكدا بـــە یەك پلە بیربكاتەوەو بەڵام بە یەك ئاستاو لە پلەی سەركردایەتیەكاناو لە پلەی گەلدا ئەمە پێویستە .. بەڵام ڕەنگە بارودۆخی واتان بێتە ڕێ كە كەمایەتی‌یەكتان لەگەڵ بێ بەڵام ئـــەگـــەر سەركردایەتی هەبێو لەسەر هەقبێ بە بەرگەگرتنی خۆی زۆربە لەگەڵ خۆیا دێنێ چونكە كاتێ كـــە سەركردایەتی خۆی گرت ئەو كەسانەی تـــر كـــە كاروبار ڕوون نەبوو لایان دێنە لایو قســـەیەكی لادێیانە هەیە دەڵێ (ئەوانەی كە لە دواوە دێنـــە دەست)، ئەوانەی كە لە دواوە دێنەدەست كێن .

ئەوانە ئەو كەسانەن كاتێ كە سوپا دەشكێ ئەڕۆنە دواوەو كەمن ڕێی دوژمن دەگرن تاكـــو هەلێك بۆ سوپا شكاوەكە بڕەخسێنن تا خۆی كـــۆ بكاتەوەو باری خۆی ڕێـــكبخاو تـــا دەتوانێ هێڵێكی بەرگری بۆ خۆی وەرگرێو شەڕ بكاو دوای ئەمە لە حالـــەتی بەرگری‌یەوە دەچێتـــە حالەتی هێرشو ئەوانەی كە وا دەكەن كەمەیەكن زۆر كەم یانی دەبینی بەنجا هەزار ڕادەكەنو تەنیا بیستیان ئەم ڕاكردنـــە دەكەن بە وەستانو وەستان بە پێچكردنـــــەوەو پێچكردنەوە ڕەنگە ببێ بە شكاندنی ئەو لایەی كـــە هێرشەكەی بردو ئێمە ئەمەمان لە پلەی ســـوپاو گەلانو لە پلەی خەباتی نهێنیدا بینیوەو لـــە پلەی دەوڵەتیشداو لە پلەی سەركردایەتی‌یەكانیشـــدا بینیومانە لامان وا نیە كە تاقیكردنەوەكەمان هـــەر

خۆمان بین ئێمە تاقیكردنەوەی خەڵكی تریشـــمان خوێندوەتەوەو باسی تێكۆشەرانی هەموو پـــارتـــە شۆڕشگێڕەكانی جیهانو هـــەموو بزووتنەوەكانمان خوێندووەتەوە تا شۆڕشی فەرەنساو چۆن هەموویان وا ڕوویاندا ژیان هەمووی وایە .

ئێستا دێینو لە هەموو كاتێكی ناخۆشـــیدا داوا دەكەین كە هەموو وەك یەكن لە هەڵوێســـتو ئامادەبووندا بۆ قوربانیدانو بەڵكو ئامادەبوون بـــۆ تێگەیشتن لەو كاتەدا ئەگەر ئەوە بكەین هـــەڵـــە دەكەینو پەراوێزی سەركردایەتیمان لە كیس دەچێ كە ئەركی ئێمەیە بەڵكو پێچەوانەكە شـــەرەفمانەو شەرەفی هەموو كەسێكە كە خۆی بە ســـەركردە ناوبنێو مەرج نیە سەركردە لە پلەی ئێوە یا لـــە مندابێ بەڵكو لـــە پلەی هـــەر یەكێكدا بێ كـــە پێشـــــەوایەتی‌ی چوار یا دوو یا یەك كەس بكـــاو پەراوێزیی سەركردایەتی تیایا پێشكەوێ .. كـــە پەراوێزی خۆخستنە مەترسی‌یە .. حـــالـــەتی سەركردایەتی حالەتێكی ئاسایی نیـــە بێ پەراوێزی خۆخستنە مەترسی‌یەوە ئێمە لە تواناماندا نیـــە كە شەرەفی ســـەركردایەتی وەرگرین چونكە ئـــەوەی مەترسی‌یەكی جیاواز نەگرێتە ئەستۆ مافی ئەوەی نیە شەرەفێكی جیاواز وەرگرێ .. من دڵنیام كـــە مێژوو دێتو ئێوە خۆتان یادی ئەم یادگارە تاڵانـــە دەكەنەوەو قسەی خۆشی لەبارەوە دەكەنو لەنێوان خۆتانا بە فلان حالەت پێدەكەنن چۆن وای لێهات ئێمە ئێســـتا باسی قۆناغی خەباتی نهێنیو فـــلان مەسەلە دەكەینەوە فلان شتتان دێتەوە یادو لە كاتی خۆیدا پێدەكەنیو بەكێك باسی یەكێكی تر دەكـــات لە قۆناغی شەڕدا .

● حساب لەسەر ئەنجام ●

ئێمە لەم شـــەڕەدا ڕووداوەكانی ٨٢ و ٨١ بەرچاو دەخەینەوە ، بە بەشێك لە مێژووم دانـــا ، بەرامبەری قارس نین ، لە پلەی ســـــەركردایەتی عەسكەریو لە پلەی سەركردایەتی سیاسی‌دا لـــە حالەتە بێهێزەكانی دەدوێین ، بەرامبەر هەســـت بەگرێ ناكەین ، لە بیرت نایەت فلان لیوای فلان كە تەلەفونمان بۆ كرد كاروبار چۆن بوو ، هەموو شتێ تەواوە ، دوای نیو سەعات هەموو شتێ تەواو نەبوو ، ئەمە تاقیكردنەوەمانە ، وە بەشێكە لە ئێمە گرنگ ئەوەیە چۆن بە هەموو ئەمانەدا دەڕۆینو لەدوا ئەنجامەكاندا هەموو شتەكان تەواودەبن ، حسابات لەسەر كاروبار ناكرێ لەســـەرەتایەوە تا كۆتایی بەڵكو حسابات لەسەر بنەڕەتی ئەنجامـــە پێویستەكانی .

دوێنێ یەكێك لە كاربە دەستەكانی دەوڵـــەت شـــتێكی بەرچاو خستمو وتی دەمەوێ ڕای تۆ وەربگرم بەرامبەر فلانە مەوزوع ، ئەوەی بەرچاوی خستم ، پێموت ڕای من وەرمەگرە بڕۆ بڕیار بدە ، پێی وتم كارەكە پێویستی بە سەد ملیۆن دینـــار هەیە ، پێموت بڕیـــار بـــدە ، چونكـــە ئەم كارە ئەنجامێكی گەورەی دەبێ بە پارە حساب ناكرێ ، ئەوەی ئەنجامێكی وا بڕیار دەدا نابێ حســـابی ملیۆنەها بكا دەبێ بڕواتو لە ئەنجامدا شـــتێ بەرامبەر شتێ كە .

● ئامانجی گـــەورە ●

من بـــەر لـــە ماوەیـــەك داواكاریەكم بەرچاو خرا لە لایەن یەكێك لە دەزگاكانی ئاســـایشەوە ، مەبلەغێكی دەوێ مساوی‌یە بە سی دیناری عیراقی لە مانگێكا واتە بەرامبەر ٣٦٠ دیناری عیراقی لە ساڵێكا بە پارەی قورس ، بۆ كاروباری دەرەوەیان ، بـــە تەڵەبەكەی خۆم كەمم كردەوە ، پێموت بۆ كـــەمم كردەوە ، ئەوەیان نەء ، پێموت چونكە مەسەلەكەی تر ئامانجی گەورەی تیایە ، ئەوەی ئامانجی گـــەورە دادەنێ لە سەرەتی حساب بۆ قوربانیەكانی نەكا ، چونكە كە مرۆڤ باوەڕ دەهێنێو مادەمێكی ڕازی‌یە بە ئامانجی گەورەو حەق لە شانیەتیو گەلەكەی لەم مەسەلەیە گەیشتوە لە سەرەتی بەرەو پێشـــەوە بڕوات ، ئەوەی دەیەوێ لە دەریاوە بپەڕێتـــەوە ، هەروەك بەندەكە دەڵێ ، لەسەرەتی حســـابی شەپۆل نەكا ، بەڵكو لەسەرەتی بچێتـــە دەریاوە

بەڵام لەسەرەتی لە پێشـــــەوە پێداویستەكانی ئامادەبكا .

ئێمە برایان هەموومان لە ناو ئەم زروفەداین ، ئەگەر نەتەوەكەمان لە هەموو شتدا بەخێر بووایـــە حەقمان نەبوو خۆمان ناوبنێین تێكۆشەران ، لەسەر چی خۆمان ناوبنێین تێكۆشەران ئەگەر هەموو شت بەخێربێو واتە هەموو شت باش بێ ، سەركردە بۆ كێ ، ئینگلیز پێویستیان بە سەركردە نیە ، بەڵكـــو پێویستیان بە حاكمە بەپێی پێوانەی كەلەكەبوونی شارەزاییو نەریتو بوونی دامو دەزگای چەســـپاو پێویستیان بە حاكمە .

فلانیەكان لەوانەیە پێویستیان بـــە سەركردەو سەركردەكان نەبێ بەڵام نەتەوەی عەرەبمان پێویستی بە سەركردەیە ، واتە لەناو هەردوو كەســـــدا پێویستیان بەوەیە یەكێكیان ببێ بەســـەركردە ، سەركردە بەمانای جیایی نە ، هـــەردوو كـــەس پێویســـتە یەكێكیان هەنگاوی بەرەوپێشەوە بڕوا ، هەتا ئەگەر ئەوی تریان هەنگاوەكەی كورت كرد ، ئێمە نەتەوەیەكین لەسەر ڕێگای پێگەین ، پێگەین مەبەستم لێی پێوانە بنەڕەتیەكانی نەتەوە نیـــە ، چونكە ئەمە مەسەلەكەی لەدێر زەمانەوەیەو بەر لە ئیسلامو لە كاتی هەڵهاتنی ئیســـلامداو .. هتد ، بەڵكو مەبەست لە كاروباری ترە ، لە هەڵسوكەوتی دەوری مرۆڤایەتیدایە لە پەیوەندی‌یەكاندا لـــەگـــەڵ بەشریەتو لە هەڵسو كەوتی دەوری نیشـــتمانیو نەتەوایەتیماندا لـــە پەیوەندیمان پێكـــەوەو لـــە دروستبوونی شارستانیەتدا ئێمە هێشتا باس لە ڕابووردوو دەكەین ، كێ لە ئێمە لە وڵاتان لە ئێستاو ڕابووردوی ڕەت بووە ، نیە .

● دەوری شارستانیەتی نەتەوە ●

كەواتە ، ئەمەیە مەزنی نەتەوەو لەســـەرمانە بەردەوام هەتا ئەوانەی وا دەزانن ڕەت بووە یـــان گەیشتۆتە ڕادەی ، هەڵەی وا نەكات ، چونكە نەتەوە لە جەوهەریا لە ڕابووردودا لەوە قوڵترە هیچ یەكێك لە ئێمە بیگاتێ ، ئەمە ڕەوایە ، بەڵام یەكێك بێتو خۆی بەزلتر بزانێو وا هەست بكا گەیشتۆتە حالەتێكی باڵاتر لە حالەتی نەتەوە لەو شوێنەوە ، ئێمە لەو باوەڕەداین ئەمە حەق نیە .

كاتێ نەتەوە بەو قەدەرە مەزن دەبێ ، ئەگـــەر لەســـــەر ئەم وەســـفكردنە ڕێكەوتبین ، ئەم مواسەفاتانە لە دەوری شارستانیەتداو لـــە دەوری مرۆڤایەتیداو لە دەوری نیشتمانیدا ، لـــە دەرەوە نەمانهێنا بێ ، بەڵكو خۆی لەناویا دروستی كردوە ، كەواتە رەگەزەكانی حالەتی خێر لەناویا هەنو حالەتی سەلبی حالەتی كوتو پڕە بەهەنوو خراپەكیەوە كە دەتوانرێ وەصفی بكەین ، لێرەوە بەرەو پاشـــەڕۆژ بەباوەڕو ئیمانەوە خۆدەكەوێ ، لەگەڵ ئامادەكردنی پێداویستەكانی ڕووبەڕووبوونەوەی ژیان ، چونكـــە ناتوانین بەتەنیا متمانـــە بـــە مێژوو بكەین ، تـــا پێداویستەكانی ئامادە نەكەین توانای بەردەوامیمان لەگەڵ مێژوودا لە ئەڵقە ڕوونەكەكانیا بۆ زامن بكات ، وە من كـــە بەئێوە دەگەم وەك تێكۆشەراین دەبێ وا قســـــەتان لەگەڵ بكەم نەك بەنیازی هاندانی یەكتریمان ، وەك ئەوەی ابو اللطف هان بدەمو هانم بدا ، ابو عمار هان بدەمو هانم بدا یان باقی برایاتی تر هان بدەمو هانم بدەن .

بەڵكو مەبەست ئەوەیە هاوكاری بكەین لـــە وەسفی حالـــەتەكەدا تـــا واهیمەی ئەوە نەمانگرێ ئێمە بێهێزین .

● هێزمان لە ڕێگاكەماندایە ●

من دەڵێم ئێمە زۆر بەهێزین ، هێزمان لـــە بازوماندا نیە ، كـــەم لـــە ئێمە وەرزش دەكەین ، بەڵكو هێزمان لەوەدایە ئایا ئێمە لەســـــەر ڕێگای ڕاستین یان نـــەء ، ئەم پرسیارە دەكەینو دەروانین ، ئەگەر وەڵام وا بوو ئێمە لەسەر ڕێگای ڕاســـتین لە ڕووی پێوانەی ســـــەردەمەوە ، لە ڕووی ڕوانینەوە ، لـــە ڕووی بەكارهێنانی تواناوە ، وەك هەیەو وەك پێویستە ببێ ، واتە بە پێشـــكەوتن ، ئەوساكە دەبێ باوەڕمان وابێ ئێمە دەگەینـــــە

مێژووی عەرەبیو مێژووی وڵاتانی دراوســـێو مێژووی جیهان زۆر بەڵگەمان لایە ئەم ڕاســـتی‌یە دەسەلمێنن ، چونكە هەر حالەتێ هەســـت دەكا گەیشتۆتە ئەوپەڕی بەهێزی ، لەو كاتەوە هـــاتنـــە خوارەوە لە لوتكەی بەرامبەرەوە دەست پێدەكا ، زۆر كەس هەن لە خۆبایی دەبنو دەسەڵات تووشی گێژی‌یان دەكا ، هەتا لەناو دوژمنەكانماندا ، بەڵكو هەتا زایۆنیەكان لە خۆیان بایبوون چونكە چـــۆن دەتوانن هەست بكەن ئەوەی دژی گەلێك بەتەواوی دەوستێ دەتوانێ بخەوێ ، هەتا لای عیراقی‌یەكان هەتا لای ئێوە فەلەستینی‌یەكان ، كە یەكێكیـــان لە لایەن كەسێكی ترەوە تۆڵەی لەسەرە ناتوانێ بخەوێ ، زایۆنی‌یەكان چۆن دەتوانن بخەونو لە لایەن گەلێكی تەواوە ڕاونراون كـــە قوڵایەكەی نـــەتـــەوەیەكـــە بەتەواوی .

● دوژمن لە بێهێزترین حالەتیدایە ●

ناكـــرێ ، بەڵـــكو هەتا ئەگەر هاتینو هەموو یاساكانی ژیانمان گۆڕی ، ناڵێم مێژووی ئێســـتا یان مێژووی نزیك یان دوور ، بەڵكو ژیان ، ئـــەوەی دژی تێكرای گەلێك دەوستێ ناكرێ بخەوێ ، یـــان ئەوەتە مافەكانی گەل جێبەجێ دەكا یان ڕێگای خەو نازانێ ، لە ئەنجامدا دەبێ گەل بگاتە ســـەندنی مافەكانی ، ئەو دوژمنانەی نەتەوەكە تووشی لـــە خۆبایی‌بوون دەبن دەبێ بكەون ، ســـەیری ڕژێمی ئێرانی بكەن ، هەمووتان دەزاننو هەمووتـــان من دڵنیام ئێـــوە لە قۆناخێكی دیـــاری كراودا لـــە قۆناخەكانی شەڕ دەستان لەسەر دڵتان بوو .

چونكە بە حساباتی تەقلیدی نیشـــانەی وا هەبوون وا بكەن هەست بكەین عیراق هەڕەشـــە لێكراوە بە مەترسی ڕاستەقینەو یان وابێ هەڕەشـــە لێكراوبێ بە مەترسیو لەوانە بوو ئەوە ڕوو بات ، بەڵام هەڕەشە لێكراوبێ بە چاوەڕێ كراو ئەنجامی ترسناك لەسەر ئـــەو ترسناكیەی ڕووبەرووی دەبێ ئەمە ئەو حالەتە بوو لە بیری زۆر عەرەبو بێگانەدا دەسووڕایەوە ، لەوانەیە هەندێ لە عیراقی‌یەكان ، بەڵام ئەو خەڵكەی لە عیراق بوونو تیایدا بەرگەی بەرپرسیاری دەگرنو ڕادەیەكی باڵای هوشیاری‌یان هەیە ، هەموو ئەم لێكدانانەوەیان بە مەوزوعیـــەت لێكدەدایەوەو هەرچەند دوژمنەكانمان زۆر بوونایەو وایان هەست دەكرد گەیشتوونەتە بەرزترین ئەڵقـــە لە ئەڵقەكانی بەهێزی ، ئەو وەختە ئێمە پشـــومان دەداو دەڵێن گەیشتونەتە نزمترین ڕادەی حـــالاتی بێهێزیو بەڕاستیش ئەوە بۆچوونهانە .

من خۆم جارس بووم ، جارسیم لە ناخی خۆما دەسووڕایەوە ، لەوەی هەڵسوكەوتێكی ســـیاسی وا بكەن مەنتقی تیا بێو عەقڵی تیابێ ، دوای شەڕی المحمره ، بە جۆرێ وا بكاتە عەقلیەتی ســـوپای عیراقو عەقلیەتی هاووڵاتی عیراقیو لـــە عەقلیەتی عەرەبدا ، كە دوا شەڕ ، شەڕی المحمره بێو ئێستا دەڵێم ئێمە هەموومان سوپاسی خوا دەكەین كـــەوا ئەوان وا هەڵنەسوران كە دەبوو هەڵســـــووڕانی كەسانێ بێ مەنتقیان لابێو ترسی خوایان لەدڵابێ ، سوپاسی خوادەكەین لەسەر ئەوەو دەبێ خـــوای گەورەو مەزن چاوی كوێر كردن تـــا وایـــان لێبێ تووشی لە خۆبایی بوون بێن .

● حوكم ڕاگانی ئێران خۆفراوانكارن ●

جارسیم لەم هەڵسوكەوتە هەبوو زیاتـــر لـــە جارسیم لەوەی سوپای ئێران عیراق بگرێ ، چونكە من دڵنیام ناتوانێ عیراق بگرێ ، سلم دەكردەوە كە شەڕی المحمره دوا شەڕبێ عەرەب لـــە هەر كوێیەێ بێ ڕاوی بنێو حالەتی تازە بخاتە ســـەر هەندێ ئەڵقەی مێـــژووی نزیكی عەرەب ، بەجۆرێ ڕێگا بە خراپەكان بدات بڵێین عەرەبەكان نازانن باش شەڕ بكەنو ناتوانن بجەنگن ، هەتا كاتێ كە سوودی زیندوو خاكی‌یان لە ماڵی خۆیاندا لە ترس‌دا دەبێ ، بەڵام دەڵێم سوپاس بۆ خوا ئەوانە هەتـــا بۆ ئـــەو كەسانەشیان ڕوونكردەوە كە بە پێچەوانەی ئەوەوە بوون ، ڕوونیان كـــردەوە ئەوانە خۆفـــراوانكارو دوژمنن ، نەك تەنها لە ١٩٨٠/٩/٤ وە بەڵكو دوایی ئەوەش .

Institut Kurde de Paris

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە

صدام حسین

لەگەڵ سەرکردایەتی یە فەلەستینی یەکاندا

بەم جۆرە خومەینی خاوەنی [بەختی گەورە] رایگەیاند با خەڵکی بەسرە ئامادەبن پێشوازی سوپای داگیرکاری ئێران بکەن بە گوڵ ، هەر کە ئەم قسەیەی کرد هەستم بە پێشوو کردو وتم سوپاس بۆ خوا سەری خومەینی دەشکێ ، واتە خوا نەیخستە سەر رێگای سەرکەوتنی راستی ، چونکە زالمە ، چونکە دوژمنایەتی کارە ، لە جیاتی ئەوەی خەڵکی بەسرە بەگوڵ پێشوازی بکا بە تفەنگ لەگەڵ سوپای مەزنی عیراق لە هەموو عیراقدا رووبەرووی بوون ، لە ماوەی پێنج شەری رۆژ بەدوای رۆژدا بەردەوام بەرلەوەی سەنگەری بەرگری ئامادەبکەبن بەلاماریکی تربان دەبردو دەشکانو بە هەزارانیبان لێبەرباد دەبوو .. وەرچەرخان رووی دەدا ، وەرچەرخان رووی‌دا دوای ئەوەی عیراقی‌یەکان دیبان ئەوان بەراست خۆفراوانکارنو دوژمنایەتی کارنو تەماعیان لە عیراق کردوە نەک شەستی‌تی لەبەرئەوە چاك جەنگین لە تەمووزی ١٩٨٢ وە تا ئەمرۆو سەرە بۆگەنەکان بە هەزاران پان دەکەنەوە .

● ئاڵای عیراقو عەرەب ●

ئاڵای عیراقو ئاڵاتان بەرز مایەوە ، ئاڵاتان وەك عەرەب ، هەروەها شەرەفتان ، چونکە لەوانە بوو نەتوانن لەبەردەم بێگانەدا سەرتان بەرزبکەنەوە بەچاوپۆشین لە هەموو ئەو بیروڕایانەی لێرەو لەوێ دەوترێن ، هەروا دەبو لە مێژوودا تۆمار دەکرا لە بەردەمتاندا کە عیراق لەناو ماڵی خۆیدا داگیرکراو شکاو بەغدا خۆی دا بە دەستەوە ، نەخشەکە بەم جۆرە بوو ، ئەوەتە ئێوە دیتان چۆن کۆبوونەوە بۆ دابەشکردنی وەزارەتو شەر لەسەر نیسبەتی نوێنەرایەتی تیایدا دەکەن ، یەکێ دەڵێ پێنجمان دەوێو ئەوی تر دەڵێ ئەمە نابێو بەڵکو دە لە ئێمەو پێنج لە ئێوەو بەم جۆرە ، لە جیاتی ئەوەی بێین بڵێین ئەی نەتەوە یەکگرتووەکان ئەی عەرەب ، ئەی کۆنگرەی ئیسلامیو بپارێنەوە ، هەموو ئەوەی کردومانە بەلگەنامەمان ناردوە بۆ دەزگا دەولەتیەکان بەلام وەستاینو پێمان وتن : بۆ دەزگا دەولەتی‌یەکان ، دەم کوتبن ئێمە هەمووتان بە کۆمەڵو ئەوانەی لەسەر سنوورمانن سەرتان بە حەق دەشکێنن ئێمە لە ولاتەکەمانین ئەوەی بەرەو روومانبەت دەمرێو بە زیندوویی نایهێڵین .

ئێوە کێن تا بێنو کۆنگرەی یالطا ببەسن ، ئەمە بەهوی لە خۆبایی‌بوونەوەیەو نادووربینیو هاوسەنگ نەکردنی بەخت ، مرۆڤ لە بالاترین قۆناخی هێزیا دەبێ زیادە خێر ببێ ، ئەوەی دەبێ زیادە وەری بگرێو فێری ببێ حیکمەتو چاوکراوەیەو کەم نەکردنەوە لە خەڵکی ترو ئەمە لە کارە بنەڕەتیەکانو ئێوە دەزانن ئێران روو وەردەگێرێ بەلای روسیادا‌و تۆزی هەرەشەی لێدەکا ، بەلام روسیا لە ئێران ناترسێ ، بنەلام زروفی سیاسی دەولەتی ناچاری دەکا بە دواندنی ، هەروەهاش کە روو وەردەگێرێ بە لای ئەمەریکادا ، من دەڵێم ئەمەریکا لە ئێران ناترسێ چونکە شتێ نیە وا بکا لە ئێران بترسێ بەلام زروفی سیاسیو دەولەتیو سوودی لە ناوچەکەدا وای لێدەکا بیدوێنێ .

● عەرەب ئەهلی شۆڕشن ●

ئەم لایەنە کەوتە کوێ .. لە پاشەرۆژدا زیاتر لەوە دەبیننو دوای سالێك دەبینن چی لە ئێران روودەداو بارەکە چۆن دەبێو دەبینن باری ئاخوندەکان چی لێ دێو هەر یەکەیان وای لێ دێ بەدەست هەزارەوەبێ لە ئێرانی‌یەکان ، هەلیان نادەنێ خۆیان رزگار بکەن ئەوانە خراپەکارنو پشتیان بە زولم بەستوە ، بۆچی خۆیان بەسەر عەرەبدا بە زل دەزانن ، عەرەب نەبوو مەشقی پێکردن لەسەر چەكو فێری جەنگینیان کردن ، فەلەستینیەکان نەبوون نیوەی ئەو رێگایانەیان فێرکردن کە بە هۆیەوە زیانیان بە شا گەیاند ، عەرەب نیە خاوەن چەندان شۆڕش بوە بەر لەوان بە بیست سال یان سی سال .

کەواتە ئەم خۆ بەزل زانینە بۆ .. پشت بەخوا بەچاوی خۆتان دەبینن چۆن هەر یەکێ لەو شەڕاویانە ناتوانێ خۆی رزگار بکا .. دەبینن پشت بەخواو بەهێزی دەگەنە خراپترین حاڵەت .. شتێ نیە لێ‌بترسین مادەمێکی هیچی شارەوا نیە بۆ بترسین .

● لە هیچ ناترسین ●

لە با ناترسین تا کراسەکانمان هەڵباتەوەو ئەوەی شاردومانەتە وە دەری بخات .. سوپاس بۆ خوا شتی شاراوەمان نیە لێی بترسین .

فەلەستینیەکان هیچیان نیە لە مەسەلەکەیان بەو لاوە ، دەتانەوێ دەستدرێژی بکە نە سەر یەکێو خۆفراوان بکەن لە سەر حسابی کەس یان مالی کەس بەرن .. ئێوە مەسەلەکەی خۆتانتان دەوێ ، وەرن بابلێین مەسەلەی مرۆڤ لە مانای مرۆڤایەتی سەرەتاییدا ، واتە بە مانای ئەوەی خەلك لێتان گەڕێن لەسەر خاکێ بژین ناوی فەلەستینە ئێتر چۆن مرۆڤ هەست بە بێ‌هێزی دەکا ، کە مەسەلەکەی لەم پلەیە ئاسانو ساکارەدا دەبێ هەست بە بێ‌هێزی ناکا ، چونکە ئەو شتە هەموو مرۆڤایەتی تیایدا کە داوای رادەی هەرە کەمی دەکا ، ئەوەیە مرۆڤ یان نەتەوە یان گەل خاکێ هەبێو وەك مرۆڤ لەسەری بژی . براکانتان لە عیراق شتێ نیە لێی بترسن ، بۆچی دەترسن ، دەلێین ئەوەی بیەوێ عیراق داگیر بکا سەری دەبڕین ، ئەوان لە ئەرزی خویان دەژین ، ئێمەش لە ئەرزی خۆمان دەژین ، بیروباوەڕی خۆیانیان هەیەو بیروباوەری خۆمانمان هەیە ، رێبازی هەلبژاردەی خۆیان هەیەو رێبازی هەلبژاردەی خۆمان هەیە ، دەست ناخەینە کاروباریانەوەو دەست ناخەنە کاروبارمانەوەو رەگەزێکی ئیجابی دەبن لە ناوچەکەو بەردەوام نەبن لە بە بچووکزانینی عەرەب .. بەر لە ماوەیەك یەکێکیان بە بێ بایخەوە بەبچووکی سەیرکردنەوە وتی عەرەبی خەلیج کێن ، ئەوە نازانێ روسیای سۆڤیەتی کە لەسەر سنووریەتیو دەولەتێکی گەورەیە وای نەوتوە ، چونکە خاوەنی عەقلو مەنتیقو روانینن ، هەروەها ئەمەریکا وای نەوتووە ، بۆ دەلێ دوبەی یان دەولەتی میرنشینەکان یان دەولەتی کوەیت کێن ، دەولەتەو دامەزراوەو ئالای هەیە لە نەتەوە یەکگرتوەکانو هەموو قولایی نەتەوەی عەرەبی هەیە بە هەموو مێژوویەوە ، یەکێکیان بەسە ئالای سەد هەلبگرێو بکاتە دوور ترین خالێ مانی ون بووی تیایە ، بەسیەتی شمشێرێ هەلگرێ ناوی شمشێرێ علی کوڕی ابی‌طالبەو بە بالا بەرزی‌یەوە بڕوات بەبێ‌ئەوەی بترسێ .

● دەوری پێشڕەوی ●

بۆچی گالتەکردنو بە کەم‌زانینی نەتەوەی عەرەب ، ئەو نەتەوەیەی فێری شارستانیەتی کرد بەهەموو لقەکانیەوە چۆن دەخۆن چۆن دادەنیشنو چۆن دەخەونو فێری کردنو ئەمە لە هەموو گرنگرە چۆن باوەڕیان بەخوا دەبێ ، بەرامبەر بەمە چۆن سەیری نەتەوە دەکەن بەو بچووکی‌و کەمی‌یەوە ، ئەوانەی سەیری نەتەوەی عەرەب دەکەن بەم لە خۆبایی بوونو خۆ بە زلزانینەو بەو لێ‌کەمکردنەوەیە دەبێ بکەون ، جا لە ئەرزی ئێران بن یان لە قەوارەی زایۆنی ، چونکە نەتەوەی عەرەب هەیەو نەتەوەی عەرەب بەدرێژایی مێژوو تووشی داگیرکاری بوەو بە قۆناخی ئالۆزیو بێ‌هیزیو کوشتاردا رۆشتوە ، بەلام هەر نەتەوەی عەرەب مایەوەو هەر دەوری هەبووە لە مێژووی نائاسایی مرۆڤایەتیدا دەوری‌پاشکۆ نە بەلکو دەوری پێشڕەو ، کێ مێژووی مرۆڤایەتی بخوێنێتەوە ، واتە بەشێوازی مرۆڤایەتی هاوسەنگ ببینێ ناکرێ بە لێ‌کەمکردنەوە سەیری نەتەوەی عەرەب بکا ، بەهێزی فەلەستینی‌یەکان لە خودی مەسەلەکەیاندایە ، لە قولایی مێژوویشیاندا هەر وایە ، بەمانایەکی تر لە قولایی تواناکاندایە کە بەپێی پێویست ئامادە دەکرێ ، یان هەتا وەك هەیە ، جا هەر لایەنێ لەو لایەنانەی دەستمان بۆ کێشان دەبێ قولایی نەتەوەی عەرەب هەموو ببینن‌و لەسەریانە بە کونجاوی بەرامبەر فەلەستینی‌یەکان هەلسوڕێن ، بە کونجاوی بەرامبەر عیراقی‌یەکانو لیبیەکان ئەگینا دەدۆڕێن ، ئێمە لە عیراق بەهێزی‌تان لە هەمان خالدا بەدی دەکەین کە بە لای کەسانی ترەوە وایە تیایدا بێ‌هێزن ، واتە ئەوەی گەلی فەلەستین گەلێکی دەربەدەرەو دەولەتو ئالای نیەو ناتوانێ سوپایەك لە پایتەختەکەیدا بەرچاو بخا ئێمە لەو باوەڕەداین ئەم کارانە خالی هێزتانە نەك بێ‌هێزی .

● فەلەستین ژمارە نیە ●

ئەو نفوسانەی لەسەر نەتەوەی عەرەب حسابن یان راست دەبنەوە یان دەڕۆنو ناکرێ حالەتی مێژووی بەرێگای هەلەدا بڕواتو بەهوی چنگی شەڕاوی‌یەوە وەرچەرخێ ، گوناهی طرابلس چی‌یە تا بەرەلابکرێ لێ‌بدرێ چونکە بەشێکە لە نەتەوەی عەرەبو هێزەکەیشی دیسان بەشێکە لە نەتەوەی عەرەب .

ئەمە حالی ئێمەیە بەلام حالەکە پێوانەی ئەو نەتەوەیە نانوێنێ کە ئێمە سەربەوین ئەوەی لەسەرمانە ئیستا ئەوەیە بێ‌هێز بەهێز بکەینو نەیەلین خائن ئامانجەکانی بەدی‌بێت .

ئەوەی فەرمووتان سەرەڕای بەتەنیا پێداگرتنو گەمارۆدانی لوبنان ، کە ولاتێکی بچووكو بێ‌هێزە لە حساباتی تەقلیدی‌دا ، رژێمی سوریا ناتوانێ بەو ئەنجامانە دەرچێ بەپێی ئەو نەخشەیەی کێشاویەتی ، نەیتوانی بەپێی ئەو نەخشەیەی بۆ مەسەلەی فەلەستین دانیا بوو بە ئەنجام بکا ، ئەو بیوستایە مەسەلەی فەلەستین وا بەرێ وەك تێکۆشەر ئالا لە پێشمانەوە هەلبگرێ ، هەرچەند دەبێ وابێ کەس ئالای فەلەستین هەلنەگرێ ئەوە نەبێ قوربانی لە فەلەستینی‌یەکان زیاتر دەدا یان بە رادەی ئەوانو فەلەستینی‌یەکان رازی بن ، ئەمە بۆ چوونمانە ، بەلام دیسان دەمانووت ئەی ابوعمارو برایانی تر وازبێنن با برایان لە سوریا ئالاکە هەلگرنو ئێمە هەمور لە دوایانەوەین .

بەلام بیەوێ مەسەلەی فەلەستین بەکاربێنێ بۆ مساوەمەی هەرزان لە ناوی بۆگەندا ئەمە شتێکی بە ئازارە بۆ ئەوەی بەهای وەرقەکەی زیاتر بکاو قەرزی زیاتر وەربگرێو وەرەقەکەی بۆ بیانوو پێ‌گرتن بەرز بکاتەوە تا پارەی لەم و لەوەوە بۆ بێ بە ترساندنی ، یا چەکی هەرزان تری دەست بکەوێ ، ئەمە رەفز کراوەو من لەو باوەڕەدام توشی واهیمە بووە ئەگەر وای زانی فەلەستین ژمارەیە ، فەلەستین ژمارە نیە ، مەسەلەیە ، ئەوەی مامەلە بە ژمارە دەکا ناتوانێ ئالای فەلەستین هەلبگرێ ، ئەوەی دەتوانێ شەرەفی فەلەستین هەلبگرێ ئەوەیە مامەلەی وەك مەسەلە لەگەل دەکاو مەسەلەی فەلەستین تەنیا مەسەلەی ئەرز نیە بەتەنیا بەلکو بە پلەی بنەڕەت مەسەلەی گەلەو مێژوو پێوانەی مرۆڤایەتیو نەتەوایەتیو نیشتمانیو ناکۆکی نیە لە نێوان نیشتمان پەروەریو نێوان نەتەوایەتیدا بەلکو نەتەوایەتی راستەقینە دەبێ پشت بە نیشتمان پەروەری راستەقینە ببەستێ ، ئەی ابو عمار ئەی برایان ئێمە لەگەل ئەو کەسانەدا ناکۆك نین یەکێتی‌یان دەوێ ، بەلکو ناکۆکی لەوەدایە کە یەکێتی بۆتە دروشمێکی چەپەل لە پێناوی بازرگانی کردن بە دوکانە بچووکەکانەوەو مەترسی گەورە .

● فەلەستین مەسەلەی گەلە ●

ئەوان دەیناویست لە پێناوی فەلەستین‌دا تێکوشن و کەس لە پشتیانەوە نەوەستا ، دەیانەوێ لە ماوەی بەرزکردنەوەی ناوی فەلەستینەوە شتومەك لە بازاری بەیروت دەست بخەنو لە بازاری دیمەشق بیفرۆشن کە فەلەستین بەم لایەنەدا وەردەچەرخێ هیچ عەرەبێکی شەرافەتمەند نیەو هەتا مرۆڤی شەرافەتمەند لەجیهاندا کە هەندێکیان لە هەندێ سوود دادەبڕێن رەفزی ئەوە نەکات مەسەلەی فەلەستین بگورێ بە ژمارەیەك لە حساب .. مەسەلەی فەلەستین مەسەلەی گەلە ، ئێمە برایانی عیراقی‌تانو ئێوە دەزاننو ئێمە نامانەوێ لە ئێوە بەتەواوی بزانن ، چونکە دلنیاین کەئێوە دەزاننو هیچ وشەیەکی مدحو سەنامان ناوێ لەگەل شانازیمان بە هەر وشەیەکی مدحو سەنا لە فەلەستینی‌یەکانەوە بۆمان بێ ، یان هەر عەرەبێ لەوپەری ئەرزی عەرەبیەوە هەتا غەیری ئێمە داوای مدحو سەنا نەکا ، بەلام ئەگەر شتێکمان لەئێوە بۆهات ئەزیەتمان بدات پێتان دەلێین برایان ئەم شتە ئەزیەتمان دەدا ، ئەگەر ئێوە مەبەستان ئەوە نیە چاری بکەن ئەگەر مەبەستانە پێمان بلێین لە چی‌دا سوودی بۆ مەسەلەکەتان هەیە ، لەوانەیە سوودی بۆ مەسەلەکەتان هەبێ ، هەتا ئەگەر لێدابین لەوانەیە حسابی برایەتی بۆ بکەین ، واتە حسابی میقداری ئەوە بکەین لەزیان بەرگەی دەگرین لەپێناوی سوودی گەورەدا ، ئەگەر ئەوەسوودی گەورەتری تیا بێ بۆ ئێوە لە رادەی پشتیواندا ، ئێمە بە ئاشکرا پێتان دەلێین ئەمە بریارمانە لە سالی ١٩٧٨وە هەتا ئەم رۆژە .

● مساومە لەسەر مەسەلەکە نیە ●

ئێمە لەپێش فەلەستینیەکانەوە نارۆین کاتێ نەبێ خۆیان بیانەوێنو دەتوانین لەبەردەمیاندا قوربانی بدەین ، لەو رێگایەدا لەگەلیانا دەبین وادەزانن خزمەتی مەسەلەکەیان دەکاو قەناعەتێکی تەواومان هەیە بەوەی فەلەستینیەکان ناکرێ مساوەمە لەسەر مەسەلەکەیان بکەن ، بەتایبەتی حالەتە بنەرەتەکە ، بەلام دوکانە بچکۆلەکان لەوانەن مل کەچی مساوە ببن ، بەلام حالەتە بنەرەتەکە ناکرێ مل‌کەچی مساوەمە ببێو ئێوە حالەتە بنەرەتەکەنو لق نین لە مەسەلەی فەلەستین ، رێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین لە بوونیاو لەتێکوشەرەکانیاو هەتا فتح کە لە چوارچێوەی رێکخراوی رزگاریخواز دایە .. بە روونی دەیلێین حالەتە بنەرەتەکەیە لە تێکوشانی فەلەستین‌دا چی بەزۆربە یان بە سەرەتاو دەستپێ‌کردن یان لە دروشمەکاندا ، فتح لە پێناوی مەسەلەی فەلەستیندا خەبات دەکا ، ئێمە لەهیچا مونافەسەتان ناکەین ، مونافەسە لە خزمەتی چاکتردا ، مونافەسەتان ناکەین لەوەدا نەبێ چۆن پێکەوە خزمەتی فەلەستین بکەین ئەگەر ناکۆك بوین لەسەر چۆنیەتی ئەو حالەتە وەردەگرین ئێوە هەلی دەبژێرن .

● حالەتی کۆتایی ●

ناکرێ گوێیان لەوەبێ ئێمە کۆسپ دەخەینە رێگای تەقەللاتان بەهەر شێوەیەك بێ ، ئەمە حالەتی کۆتاییەو ئەمە لەسالی ١٩٧٨ وەو تا ئیستا زیاد دەبێو زیاتر دەچەسپێ ، وای لێ‌هاتووە حالەتێ نیە تەنیا سەرکردەکان لەحزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست یان لە دەولەتی عیراق پێی قانع بوون بەلکو حالەتێکە بۆتە قەناعەتی هەموو کادری دەولەتو حزب لەعیراقو لە نیشتمانی عەرەبیدا ، بەپێی ئەو شیکردنەوەیەی پێشکەشی دەکەینو ئێوە دەزانن هەموو لقێ لەلقەکانی حزبمان سیاسەتی خۆی هەیە هەرچەند بەستراوە بە سیاسەتی گشتی‌یەوە کە کونگرەی نەتەوەیی دیاری دەکا ، دەوری عیراق دەوری رازی کردنی ئەوانی ترە لە عەرەبو هەتا ئیستا من لەو باوەڕەدام هەموو هاوڕێیانمان کە بینیومانن بەم خەتە رازین چونکە خەتی راستی‌یە لە مامەلەکردندا لەگەل رێکخراوی فتح‌دا .

● قوربانی دان قەدەرمانە ●

ئەگەر شتێکمان هەبێو یارمەتیتانی پێ‌بدەین کەمتەرخەمی ناکەین ، ئەگەر نەمان توانی واتان پێ‌دەلێین بەبێ ئەوەی هەست بە قارس بوون بکەین ، چونکە قارس نابین بە هەلسو کەوتێ بەسترابێ بە زروفی راستەقینەیەوە کە رازیتان دەکا ، هیوادارین هەمیشە بتان‌بینین ئێوە زیاتر سەربەرزن ، قوربانی‌دان قەدەرمانەو ئەمە ژیانە ، دەبێ قوربانی بەنرخ بدرێ هەندێ جار دەگاتە سەر ئیسقان بەلام رێگاو هەلبژاردەی ترمان لەبەردەمدا نیەو دەبێ پشت بەخوا ببەستینو بۆی بێینە دەستو مادەمێکی ئەوانی‌تر لەسەر ناحەقن بەهێزی خوا دەبێ مل کەچ‌بن .

هەروەك بە ابو اللطیفم وت وەسف کردنمان بۆچونی عەبقەریانە نیە کە دەلێین ئەوانە دەتوێنەوە ، پەندێ هەیە دەلی ئەگەر دوو کەس پێشبرکێیان کردو یەکێکیان وتی بەوی‌تر من لێت دەبەمەوە ، دوایی حەکەمێکیان لە نێوانیاندا هەلبژاردو مەسافەکە دوور بوو ، یەکێکیان لەسەرەتادا بەهەموو هێزی رای کرد حەکەمەکە بانگی لێ‌کردن بەوەستاندنی پێشبرکێکەو بەدۆڕاوی دانا ، پێی وت ئێمە لەسەرەتای پێشبرکێکەداین حەکەمەکە وتی ئەم راکردنە ناتگەیە نێتە ئەنجام رێگاکە دوورە دەبێ باشەکەوت هەلگری تۆ لەسەرەتادا هەموو توانای خۆتت‌دا چۆن بە ئەنجام دەگەی .

ئەوانە بەداخەوە دووربینیان نیە ، سەیر ئەوەیە چۆن دووربینی نابێ ، چونکە ئێمە . هەندێکمان خەتا بار دەکرد کە حساب دەکەنو ناکەونە هەلەوە ، بەلام وا دیارە ئەو زنجیرە هەلەیەی تێ‌ی‌کەوتنو کەس پێ‌ی نەوتن ئێوە هەلەتان کردو کەس پێ‌ی نەوتن لەسەر خۆتان ، کۆبوەوە ، لەسەر سەریان‌تا ئەو رادەیەی هاوسەنگیان تێکچو لەرووی توانای حساب‌کردنو بۆچوونەوە ، ئەوەی حسابی لەسەر ئەنجامی دوایی گەورە دەکا ، لە مەوقعی شەرافەتمەندیەوە جیایە ، ئەو کەسانەی بەشمشیر یاری لەسەر مێژوو دەکەن ، مێژوویان پڕە لە مردو هەرچەند بە بەهرەبن ، تواناو پشتیوان لەخواوەیە ، ئێمە رۆژ دەبینینو پشت بەخوا لە دەستماندایە . ئێوە دەرۆنو دێن لە ولاتەکەتاندا ، ئێمە ئەرکمان لیرە ئەوەیە تەنیا بەهوی شوێنەوە میوانداریتان بکەین ، نەك لەبەر ئەوەی خاوەن مالین تەنیا لەو چوارچێوەیەدا لە پێشتانەوەین ... سلاوتان لێ‌بێو لەفەلەستین گەلو خاکو مێژوو .

Institut kurde de Paris

ئاسۆی گۆڕانکاری لە شیعری نوێدا

بەشی دووەم

گورینی ● حسیب قەرەداخی ●

ئەمەش چەند تێبینییەکی سەرەتایی‌یە پێویستی بە چەند تاقیکردنەوەیەك هەیە بۆ ئەوەی بەرجەستەی چەند ئاکامێکی لە سەر بکرێ پاشانیش ئەبێ ئەوە بزانین کە کێشەکان هەموویان نە بەیەك سك لە قۆناخێکدا لە دایك بوونو پێ‌گەیشتوون نە لە چوارچێوەی یەك تیووره شیعری تایبەتیدا هاتوونەتە ئەنجام ، کە بە ناوی ئەوەوە ناویان لێ بنێین . هەموو کاتێ گۆڕانی کێشەکان شان‌بەشان بووه لە تەك گۆڕانی زمانو گۆڕانی هەستی شیعردا چ گۆڕانێ گۆڕانی بەرەوپێشکەوتن .

ئەگەر لەم بارەیەوە ناچاربین بگەڕێینەوە سەر شیعری ئەورووپایی ، ئەبینین ئەوە شاعیره مەزنانەی کە بناغەی چامەی ئەورووپایی سەردەمیان داناوە وەکو ـ بۆدلێر ، رامبۆ ، فێرلین ، مالارمیە ـ زوربەی شیعرەکانیان بە کێشو روخساری کلاسیزمەکان نووسیوەتەوەو ئەو نوێ‌کاری‌یەی کە هەندێکیان ـ وەکو فێرلین ـ بەکاریان هێناوە تا رادەیەکی زۆر لە شیعری رەهای (الشعر الحر) لای خۆمان دەچێ کە بریتی‌یە لە رزگاربوون لە یەکێتی‌ی برگە دەنگی‌یەکان لە هەموو دوو خشتەکی‌یەکی (بیت) تەنهاداو دابەش‌کردنی وشەکانی رستەیەکی تەنها بەسەر زیاتر لە بەیتێکدا کە ئەمەی دوایی بە ئەنگی دەزانن لە شیعری کلاسیکیدا وەکو :

سەر هەڵمەگرە ئەم رۆژگارە بێ‌نامانە
نە تەیمانی جالجالۆکە نە هێلانە

* * *

ئەت شارنەوە ، دوژمن زۆرە خۆت راگرە
کە کەوتیتە مەیدانەوە دەست داگرە

[لەڤۆتی وتارەکەدا نموونە کە شیعرێکی عەرەبی‌یە]

ئەگەر ئاسایی بنووسرێتە ئەبێ بنووسی (نە تەیمانی جالجالۆکە نە هێلانە ئەت شارنەوە) بەلام دەستەواژەی ـ ئەت شارنەوە ـ خراوەتە سەر نیوە بەیتی دووەم .

ئەگەر چی ئەورووپایی‌یەکان زۆریان دەست بەرداری کێش بوون لەم چەرخەدا زۆریش لە نوێ‌خوازە گەورەکان جاری وا هەیە خۆ دەبەستن بە کێشو سەرەواوەو جاری وایش هەیە خۆیان لە هەردووکیان رزگار دەکەن یا لەسەرەوا بە تایبەتی یاخود دەگەڕێنەوە سەریان دوای دەست‌بەرداربوونیان وەکو شیعرەکانی ئەلیوتو ئەراگۆنو رینیەشار .

ئەمە لەگەڵ ئەوەشدا کە زمانە ئەورووپایی‌یەکان گۆڕانکاری‌یەکی زۆریان بەسەردا هاتووەو زارە ئەدەبی‌یەکانیان بە رادەیەکی قووڵترو خێراتر لە رووداوەکانی ناوزمانی ئێمە فرەبوون ، لە دێرزەمانەوە ئاشنای گەلێ چەشن تاقی‌کردنەوە بوون لە هیمری رەهادا کە رەنگە هەلومەرجی ئەوەی بۆ رەخساندبن کە دەست‌بەرداری کێش بنو وزەی شیعریش بپارێزن کە ئەمەش جێی‌گومانە لە لای یەکێك لەو شاعیرانە خۆیان ئەویش ت.س. ئەلیوتە کە لە وتارێکیدا سەبارەت بە پەخشانو هۆنراوە دەڵێ :

هەتا ئێستە هیچ پێناسینێکی چامەی پەخشانم نەدیوە وا بێتە بەر چاو کە لە چەنەبازی‌و کێشمە کێش زیاتر هیچی کە نەبێ ، بۆ نموونە (ئەنێکتن)ی بەرێز ئەم پێناسینەی پێشکەشکردووە : چامەی پەخشان بریتی‌یە لە ناوەڕۆکێکی شیعری کە لە شێوەی پەخشاندا دەربڕاوە . ناوەڕۆکی شیعری هەمان شت بێ کە بەهۆنراوەی ئاساییانە دەردەبڕرێ یا دەبێ ئەو شتەبێ کە دەربڕینی بە هۆنراوە جوانتر لێ‌بێ ، ئەگەر تۆ قایل بووی بەم پێناسینەیان ئەوا چامەی پەخشان دەخەیتە لاوە ، ئەگەر بەپێناسینی یەکەمیش قایل بی مانای ئەوەیە جگە لەو شتە تایبەتی‌یانە کە لە توانادا هەیە بووترێن چ بە پەخشان چ بە هۆنراوە لە شتێکی کە نەگەیشتوێت . ئیتر پوختەی ئەوەی کە ئەلیوت دەی بینێ ئەوەیە کە دەق هەر دەقێ یا شیعره ئەو کاتە وا جوانە کە کێشی هەبێ یا خود پەخشانە ئەمیش پێی ناوترێ شیعر .

لە تەك ئەوەش‌دا کە منیش بە لای ئەم رایەدا

بڕوانە ل ١١

رەخنەو لێکۆڵینەوە ..

شێخ نوری‌و دەنگی رەسەنی شیعرم خوێندەوە......

● حسین سید ابراهیم سید عارب ●

دەمێك بوو ئاواتی ئەوەم بوو کە کتێبێك بکەوێتە کتێبخانەی کوردی‌یەوە شیعرە تەڕو ناسكو بە چێژەکانی ئەم کەڵە شاعیرە لە فەوتانو بزربوون رزگار بکات . ئەوە بوو ئاواتەکەم هاتە دی کەلەپاردا دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی لە لایەن مامۆستای بەڕێز کاك مصلح مصطفى جەلالی کتێبێك قەوارەی ١٦١ لاپەڕە لە بەرگێکی جوانو قەشەنگ لە شەش بەشی‌پێك هاتووەو دەرچوو بە ناونیشانی شێخ نوری دەنگی رەسەنی شیعر .

ئەم کتێبە پرۆفیسۆر دوکتور عیزەدین مصطفى رسول پێشەکی‌ی بۆ نوسیوە لە راستی‌دا هەر کە لاپەڕەیەکەم خوێندەوە زۆرم وە بەر دڵ کەوت چونکە لێکۆڵینەوەیەکی زۆربە چێژی تیایەو چاپەکەشی چاپێکی زۆر رێكو پێكو جوانە بە راستی نوسەری ئەم کتێبە زۆر خۆی ماندوو هیلاك کردووە بە کۆکردنەوەی ئەم بەرهەمەی شێخ نوری شێخ صالحی ئەمرو شیعرە تەڕو ناسكو پاراوەکانیشی نوسەری کتێبەکە لە سەرەتایی کتێبەکەی دائەڵێ ئەم کتێبە بەرهەمی هوتاڵو هەڵدانەوەی پەڕ بە پەڕی دیوانی شیعری کوردی‌یەو شیعری هۆنراوەکانو تامو چەژگەی ئەدەبیات رایان کێشاوەتە ناو کۆڕی جیا کردنەوە یادوبارە خستنەڕوو یان هەڵسەنگاندنی گەوهەری ئەم شیعرانە هەروەها نوسەر ئەڵێ با لە رووی پسپۆری لە هونەری شیعرو کەرەستەکانیشەوە نەبێت بەلام ئەوەی کردوومە بریتی‌یە لە بەنجەکێشانو پیشاندانی پەسندی‌و بەسەرکردنەوەی ڕوو گەشو جوانەکانی بەرهەمی شاعیرێکی وەکو شێخ نوری ئەوەی شایانی ووتنە ئەوەیە کە قسەی نوسەر راستو بەجێ‌یە بەلام بە پێچەوانەوە بۆ چونکە هەتا ئێستا بەرهەمێکی ئەناوای شێخ نوری نەهاتوتە بەرچاوی خوێنەرانی خۆشەویستو بەڕێز . نوسەری بەڕێزو ناوبراو لێرەدا چەند شاعیرێکی تریشمان پێ ئەناسێنێ .

ئەو شاعیرانەی کە لەمانە وەکو عبدالله گۆرانو رشید نجیبو تۆفیق فیکرت کە شاعیرێکی نیشتمانپەروەرێکی تورکیایەو جلال ساهرو هتد .

مامۆستا مصلح زۆر بە تێرو تەسەلی بە ناخی باسە لێکۆڵینەوەکەی دا شۆڕ بۆتەوەو ئەوەتە ئەفەرموێ بایەخی دووەمی ئەم کتێبە ئەوەیە کۆمەڵێ شیعری بڵاونەکراوەی شێخ نوری تیایەیان ئەوانەی دەمێکە دوور بڵاو کراونەتەوەو ئێستا دوورە دەستنو سەرچاوەکانیان دەست خوێنەری ئەمرۆ ناکەون هەروەها ئەفەرموێ پێشکەش‌کردنی ئەم شیعرانەو کۆکردنەوەیان لە دوو توێی بەرگی کتێبێکدا هەمدیسان هەرسودێکی دەبێتو بێگومان بایەخی خۆی هەیە منیش ئەلێم بەلێ راست دەفەرموێ کتێبێکی ئەناواو لە لێکۆڵینەوە یەکی بە چێژو بە تام کە وەکو خواردن وایە چۆن بایەخی خۆی نەبێ بەلام بەڕای من ئەمە تەواوی هەموو بەگشتی شیعرەکانی شاعیری بەناوبانگی کورد خوالێخۆشبوو شێخ نوری شێخ صالح نین زۆریان فەوتاو بزرەیا سوتاون چونکە ئەم کەڵە شاعیره ئەمرە بە یەکەم کەڵە شاعیر ئەژمێردرێت بێگومان ئەم فەوتانو بزر بونەش ئەگەڕێتەوە بۆ دەست کورتی شاعیرو گرانی‌و نەبونی دەسەڵاتی لە چاپدانو چاپەمەنی کۆن بەلام پاش شۆڕشی سالی ١٩٦٨ هەتا ئێستا مەسەلەی چاپو چاپەمەنی بە شێوەیەکی ئەو تۆسوكو ئاسان بوو چەندەها دەزگا لایەنە رەسمیەکان هاتە کایەوە لە مانە دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی‌و کۆڕی زانیاری عیراقو ئەمینداریتی گشتی رۆشنبیری‌و لاوانی ناوچەی کوردستانو هتد ئەم کارەی مامۆستا مصلح مصطفى جەلالی بەرامبەرو بە کۆکردنەوەو بەرهەمی سامانی کەلتوری نەتەوایەتیمان کارێکی سەرکەوتوانەو پیرۆزترە بەلام خۆزگە ناوبراو کارێکی وای ئەکرد بە کێشانی وێنەی خوالێخۆشبوو م . نوری لە بەرگی پێشەوەی کتێبەکە چونکە کتێبەکە جوانترو ڕازاوەتریش ئەبوو خۆزگە وای ئەکرد بابزانین نوسەر لە لاپەڕە ١٠٢ی کتێبەکە چ بارچە هەڵبەستێکی شێخ نوری‌مان نیشان ئەدات

گوێم لە نالینی کچێ بوو دوێنێ ئەیلاوانەوە
وا بە تەنسیرو بە سۆز ئەیوت دڵی ئەتوانەوە
دەنگو رەنگی وا نە بیستراوەو نەبینراوە لەکەسی
کۆنە قەتماغەی برینی ناو دڵی ئەکولانەوە

ئەیوت ئەم رووپۆشە تەنها رووی ئەپۆشیوبەس
روو بە رووی خۆمان حقوقی نایەنە ناونیسانەوە

[بڕوانە ل١٠٢ی کتێبەکە]

نوسەر مەبەستی شاعیریشی بۆ روون کردووینەوە ئەوەیە کە ئافرەت سفوربێتو خۆی لە ژێر پەچەو عەباوە نەشارێتەوە کە ئەمەش مافێکە لە مافەکانی ئافرەت کە سەر بەست بێتو بچێو بەرەو پێشتر هەنگاوی جوان جوان بنێو هتد هەروەها شێخ نوری کەڵە شاعیری ئەمرکە جەنازەی شێخ محمودی ئەمر گەیشتەوە سلێمانی لە بەغداوە شاعیری ئەمر بەم هەڵبەستە جوانو رێكو پێکە پێشوازی تەرمەکە ئەکاتو ئەفەرموێ ..

شەوبوو جەنازەکەی گەیشتە کەناری شارەوە
گیرایە ناو ژمارەیەکی زۆری بێ شومارەوە
بردیانە بەندیخانە کە ببینێ شێخ لەتیف
دەستێ بکاتە گەردنی باوکی هەژارەوە
کوژرا ژنی رەشۆڵ بە یەکەم گوللە بێ گوناه
داخێکی نایە جەرگی گوڵ‌وڵالە زارەوە

[بڕوانە ل٨٢ی کتێبەکە]

واتە شەو بوو تەرمەکەی شێخ محمودی ئەمر هێشتا بە تەواوی نەگەیشتبووە ناو شارکە کەسانێکی بێ شومار چون بە پیر تەرمەکەوەو دوای شتنی بەسەر شان ئەم هەموو خەڵکە بەرەو بەندیخانەی سلێمانی رێکەوتن بۆ ئەوەی شێخ لەتیفی کوڕی شێخ محمود کە ئەو سالە لەلایەن رژێمی پاشایەتی‌یەوە گیرابوو چاوی بە باوکی بکەوێو دەستکاتە ملی بەلام لەم کارە ترساو دەستی‌کرد بە گوللە تەقاندن بە ناو خەڵکەکەدا ئەختەری ژنی رەشۆڵ کە لەگەڵ تەرمەکەداو لەگەڵ ئەو خەڵکانەدا هاتبوو بێ تاوان کوژراو جوانیەکەی کوژایەوە لەگەڵ ئەختەردا زۆر ئەو جوانانی تریش کوژراوبریندار هەبوون بەلام خەڵکەکە هەموو

بڕوانە ل ١١

چیروکا فولکلوری

حەسەن شێر

حسین قاسم عبدالعزیز

نو هوبرو گرو ژنو مێر جوانترین جلکا دکەنە بەرخو ودکەنە کەیفو سەیرانو داوەتو دیلان دهێنە گرێدان لبەر دەنگێ دەهۆلو زورنایێ .. ئو رۆژێت خو لوێری بکەیفو دلخوشی دبورینن ..

چەند روژەك بوریسن وگولێ یا بکەیفە .. چونکی نێزیکە دێ دەلالێ دلێ خو.. ئەڤینداری خو .. بسمامێ خو حەسەن شێری بینیت.. یا بکەیف ودلخوشە چونکی ئەڤ دیتنە دێ ئاگرێ خەریبیێ ددلێ وێدا ڤەمرینیت ..

وەختەکێ چاڤێ گولێ بحەسەنی کەفت یێ برسیارا وێ ژ هەڤالا وێ دکەت ..ل دورو بەرێن داوەتێ و ل پشتا گوڤەندێ ولدویری دیتنا چاڤێت خەلکی گەهشتنە ئێكو ئەهو دووا خو کرن .. وهێدی خو ژ خەلکی ڤەدزین و رەڤین قەستا شێخان کرن ..... گەهشتن دورێت شێخان . گولێ هێلا لوێرێ وچو ناڤ باژێری دا هندەك زەلامێت وی .. نیاسێت وی ... یان مروڤێت وی دهانا وی بێن .. چونکی لدەمێ بەرێ عەدەت بو هەگەر ئێکێ کچەك رەڤاندیا چێنەدبو ببیتە ناڤ گوندی .. بەلێ دڤیا لدورێت گوندی هێلابا دا هندەك زەلام ژوێ مالێ بهێن ئەو مالا کچكو کورك دێ چنێ ووان دنیاسن دا کچکێ بینە ناڤ گوندی چونکی هەردو دێ کەڤنە سەر بەختێ وێ مالێ ودێ بەرەڤانێ ژێ کەن وناهێلن چ ژورداری لوان بهێتە کرن ودێ وان پارێزن بروح وگیان ومالێ خو وهەردوکا لێك مەهر کەن .. حەسەن شێر بێ‌چۆیە ناڤ باژێری دا زەلامێت خو بنهێریتە دویف گولێ‌را .. گولێ یا بتنێ بە لبشتا باژێری .. ژنشکەکێ ڤە برایێ وێ پیرمەند لوێرێ حازربو .. ترس کەتە هناڤێت گولێ ولەرزکا مرنێ لێڤا وێ گرت ..

ئاگرێ غەزەبێ ژناڤ چاڤێت برایێ وێ دباری وگولێ ڤرانی دێ بدەستێت وی هێتە کوشتن هندی ددەستێت وی ئالهاو هیڤیێن خوینەکێ بخو ژێ کرن کو لێ ببوریت وبێتە رایێ و وێ ل پسمامێ وێ حەسەن شێری مەهرکەت بەلێ وەنەکرو هیڤیێت وێ چ بها نەدان وپیرمەندی دەست دا خەنجەرا خو کێشاو خویشکا خو گولێ دابەر خەنجەرا .. کەتە عەردی و خوین لبەر کەلەخێ وێ بۆ گەڕ ..ئو وەك مریشکا سەر ژێ کری دخوینا خو گەڤزی وئەمرێ خودێ کر ومر ... دوی وەختی‌را حەسەن دسەر وان داهات دیت دەلالا دلێ وی یامری ..شەمالکا ژیانا وی یا ڤەمری کەزیێت درێژ بسکێت لسەر ریا یێت بخوینێ هاتین خەناکرن پێش خەنا بویکانێ ڤە ... چاڤێت حەسەنێ پسمام تاری بون ژگولو خەما دنیا نەدیت ... ئینا گوتە پسمامێ خو پیرمەندی : ئەز نوکە دشێم تە بکوژم .. بەلێ ما پشتی چی ؟! پشتی دوتماما دەلال ژین بوچی‌یە ؟ دنیا روح بو چی‌یە ؟!

سخلەتێت کەڤنو خراب چاڤێت پیرمەندی تاری کربون .. ئاڤا چاڤێت وی رشتبون .. ئینا پسمامێ خو حەسەنێ جەرگ و هناف لێ سوتین دا بەر خەنجەرا وئەو ژێ کرە کەلەخ لسەر کەلەخێ گولا بێ مراد ..

هەوار گەهشتە خەلکی وهەمی لێ خرڤەبون وپیرمەند گرتن وبرن دا سزایێ خو یێ راست ودرست وەرگریت و تربا وان گورێ وان هەردو ئەڤینیدارا لسەرێ سێرێ نەکێ چێکرن وکرنە جوت ..

دبێژن نوکە گۆرێت وان یێت لسەرێ سێربانا سەهێ

بڕوانە ل ١١

وەرە

هوزانا ■ ئەحمەد دشوشی ■

وەرە دەڤ من خوین شرینێ
دا ناڤ بدەبن مێرگێد ژینێ
سینگێ تە بومن پاوانە
دا لێبکەم شەڤ چەرینێ

* * *

وەرە دەرمانکە برینێ
بینەڤ لێڤا پشکورینێ
ژبلی تە لاندك زێرینێ
من کەس نەڤێت هەی تورینێ

* * *

نارینێ دەستێ خو بدەڤە
ئەڤین بدلو چاڤو دەڤە
تە نابینم رەشە شەڤە
پەردا سەر چاڤا هلدەڤە

* * *

وان چاڤێت بەلەك کلدەڤە
وەرە دناڤ دلی پالدەڤە
چما ژینا تە هەر رەڤە ؟!
جانێ بەرسڤا م بدەڤە

* * *

دا ب خوشی‌یا ئەڤرو ڤەژین
نێ ئەم بو ئێکو دو هەژین
ئەڤینەکا نوی ب ژینە ڤە
بئاشتی‌و ئازادی هەر بژین

* * *

دلێ من بۆ تە ب دیاری
هەی دەلالێ چەند نازداری
ل ڤێ ژینێ هەر تو یاری
د ئەڤینێ دا نینە یاری

* * *

م ب ئەڤینێ دل بێدەرە
دلێ من بو تە بێ دەرە

وەرە دناڤدا ب چەرە
چاڤێ من بۆ تە ڤەنەرە

* * *

دو چاڤێت گەش وەك خەتیرا
چریسکا دهاڤێن وەك تیرا
ژ سەرێ م دبەن هزرو بیرا
تێمە رێزا کالو پیرا

* * *

دەلالا من ، من باخێڤە
لێڤیت تە هنگڤینە پێڤە
دا ب مێژم ئەڤرو وێڤە
شرنییا تە بئەم خێڤە

* * *

شەرمێ خو دادا سەر روی‌یا
نەشییا ل من ڤەدەت ئافروی‌یا
مینا تویلا دناڤ ئاڤێ
بەژنا وێ لەرزی‌و هژی‌یا

* * *

نە بێژە ئەو چ داخازە !!
بلبێ ب هەوارو گازە
دلێ من بو تە ب ئاوازە
دلێ من بو تە خوش سازە

* * *

خەملا تە بسكو کەزینە
ب سەر ملادا شۆڕ بینە
زەرن وەك داڤێد زێرینە
جانی ژ زینێ دزینە

* * *

شەنگە یە برچا ب خەلەك
هاڤێتم ناڤ چەرخو فەلەك
پشتی تە جانا چاڤ بەلەك
نینە ل جیهانێ مەلەك

Institut kurde de Paris

ئەزموونی ئەدەبی

نووسینی میخالكۆف

• جەزا عەلی ئەمین •
كردوویە بە كوردی

پێناسینێك : گەر لە وڵاتی شۆرەوی‌دا باسی ئەدەبیاتی منداڵان بكرێ ئەوا میخالكۆف ناودارترین نووسەری تایبەت بە منداڵانە .. منداڵان هێندیان خۆش دەوێ لە چوار قوژنـــەی وڵاتەوە نامـــەی خۆشـــەویســـتی بۆ دەنێرنو ئەویش وەرامیان دەداتەوە . پاڵەوانی نووسینەكانی میخالكۆف تەنیا لە ناو كتێبو گۆڤارەكاندا نین بەڵكە منداڵان بـــە كەلەپیاوی راستەقینەی ناو كۆمەڵیان دەزانن‌و حەز دەكەن ، یان بێ پێزانین لاساییان دەكەنەوە ..

* * *

گەلێ لە گەورەكان لە كاتی منداڵیاندا وێنەیان كردووە ، شیعریان نووسیوە ، لە شـــانۆكەری قوتابخانەدا نمایشیان نواندووە . بەڵام لە ئەنجامی ئەوانەدا نەبوونە شاعیرو هونەرمەندو ئەكتـــەری شانۆیی ..

نووسەری ئەم چەند دێرە دەیتوانی ببێتـــە زەوی‌ناس ، یان هەر كارێكی دیكە بكا ، بەڵام بووبە نووسـەر ..

– بۆچ بوویە نووسەر ؟
– بەكەم هۆنراوەت كەی نووسی ؟
– مرۆڤ چۆن دەتوانێ ببێتە شاعیر ؟
– بۆچ بۆ منداڵان دەنووسی ؟

لەناو منداڵاندا ئەوانەو دەیان پرســـیاری ئاواهیم لێ دەكرێ . بۆیەكا ویستم هاوبەشێتی ئەو كوڕوكاڵانە بكەم كە دەست بۆ قەڵەم‌و كـاغـــەز دەبەن .. ئەزموونی خۆمیان بۆ بڵێم .. نێ بەڵكو قازانجێكی لێ بكەن .

هەر لە زوویەكەوە خووم دایە شـــیعر نووسین .. تا ئێستاش ئەو دەفتەری رەش‌نووسەم لایە كە شیعرە سەرەتاییەكانی تێدابوون .. دوای ئەوەی پاك‌نووسم كردووە لەناو ئـــەو هۆنراوانەدا نمونەیەكی بە ناوی « رۆشنبیری » باسی ئەوە دەكا ، نابێ هەر بە قسە یارمەتی خەڵكی بدەین بـەڵـكو دەبێ بە كرداریش بێ .. ئەودەمی تەمەنم دەساڵانە بوو . جارێكیان شیعرێكی ئەفسانەییم نووســـی ، بە چاپ‌كراوی ناردمە دەزگایەكی بڵاوكردنەوە لـــە مۆسكۆ كە كتێبی منداڵانی بەچاپ دەگەیانـــد .. پاشان چوومە جێیەكە بۆنی مەركەب‌و چاپ ئەبلەقی كردم .. بردیانمە لای سەرەك ، پیاوێكی كورتـــە باڵای ریوەلە پێشـــــوازی لێ‌كردم ، وەك ئەوەی نووسەرێكی شارەزا بم پێی وتم دانیشە .. لاپەڕەی دەست‌نووسەكەی بە پەلە هەڵدایـــەوە .. وتی : چەند رۆژێ بەجێی بێڵە .. لە كاتی دەست‌كوشینا ســـێ رۆبڵی پارە دامێ .. ئـــەوە یـەكـــەم دەست‌خۆشانەم بوو .

پاش حەفتەیە وەرامێكی چاپ‌كراوم پێ‌گەیی ، بە كورتی تیا نوسرابوو .. ئەفسانەكەم كە دەربارەی « ورچ »ە بە كەڵكی بڵاوكردنەوە نایەت .

لە دەستەی نووسەرانی جۆربەجۆرەوە ، گەلێ نامەی لەو بابەتانەم پێ‌گەیی .. تا لە ئەنجامـدا ، تەمووزی ١٩٢٨ لە پاشكۆی گۆڤاری رووەو راپەڕین یەكەم شـــیعرم بە ناوی رێكاوە بڵاو كردەوە .. شیعرەكە بریتی بوو لە هەشت دێر .

لە سكرتێری نووسەرانەوە لەتەك ژمـــارەی گۆڤارەكەدا كـە نووسینەكەمی تێدابوو .. ئـاواهی شاعیرێكی دواندبوو كە پازدە ساڵ نەدەبوو !

(زۆر بەخۆت مەنازە ، فێر بـە كار بكەی ، شیعرەكانتمان بۆ بنێرە) .

باوكم بە چاوی رەزامەندیەوە ، روانی‌یە یەكەم بەرهەمی ئەدەبیم .. جارێكیان داوای لێ‌كـردم دە چوارینە بۆ لەوحەی ئیعلانات بنووسم كە تەرخانـە بۆ پەروەردەی باڵندەكان .. باوكم لەتەك كۆمـەڵێ لە پیشەییەكاندا خەریكی ئەوە بوون پەروەردەكردنی پەلەوەر لە موڵكایەتی تایبەتیەوە بیكەن بە موڵكایەتی گشتی . ئەوە لە سەرەتای شـــۆڕشـــدا بوو . بە خۆشحاڵی‌یەوە كارەكەی بابم بەجێ گەیانـــد . ئەو چوارینانە بڵاوبوونەوە كە باسی پیرۆزی باڵداری ناو كۆڵخۆزی دەكرد .. داوای ئەوەی تێـــدا بوو ئامرازی تازە رەنێو بێ بۆ پەروەردەكردنیان .

بابم بە توندی دەستی گوشیم .. ئەو تەوقەیە بۆ من لە هەموو خەڵاتان بە بایەختربوو .

پێم‌وایە هـــەر مرۆیە كـــە لـــە دایك دەبێ ئارەزوویەكی تایبەتی هەیە ، ئەوەی زۆر گرنگـــە ئەوەیە دەورووبەر دەبێ ئـــەو ئارەزووە گۆش‌كا .. هەموو توانایە بۆی هەیە ببێتە بەهرە ، پاشانیش عەبقەریەت ، دیارە گـــەر لەبـــەر چـاو گـیـــراو پشت‌گیری‌كرا .. بەڵام ئاراستەو پشتگیری‌كردنیش خۆی لە خۆیدا عەبقەریەتێكە گەلێ هونەرمەندی بە توانا دەناسین دیمەنە سروشتی‌یەكان ، یان تابلۆی سیحراوی ژیان بە شێوەیەكی ساكار دەكێشـــن بەڵام بەهرەیان لە لایەنێكی دیكەی هونەردایە ..

یـــان هونەرمەندێكی گەورەو بـــەهرەمەندی كۆمیدی بە هەڵەدا دەچێ دەوری كوڕە عاشقێك دەبینێ‌و خۆی خەســـار دەكـــا . ئەوەی دەیڵێم پەیوەندی تایبەتی بە خومەوە هەیە .

لەبیست ساڵیمدا شیعرم بۆ گەورە نووسی ، هەندێ لەو شیعرانە باش‌و هەندێكی دیكەش ساكار بوون « وانەبوون » .

پاشان شـــوناسیم لـــە تـــەك « فادیف »دا دەورێكی دیاری هەبوو لە پێگەیاندنمدا .

لە تەمەنی بیست‌و سێ ساڵیدا بووم كتێبێكی بـــە ناوی تێشكانەوە نووسی زۆرم بەدڵ بوو . لـــە گۆڤاری « ئۆكۆنیوك »دا شیعرێكم بۆ نووســـی ، ئەو كارەی پێ‌خۆش نەبوو .. گومانی لەوە بوو ئەو شاعیرەی تازە دەست دەداتێ شیعر بنووســـێ مەرایی دەكا .

كاتێ دیتی من هێشـــتا شـــلكم ، رەگم دانەكوتاوە ، تێی‌روانیم‌و وتی : بەرای مـــن ئـــەو شیعرانە هەر چۆنێ بن باش نین .. ئەو شـــیعرە سەرەتایی‌یانەی بۆ منداڵانم نووسی سەرنجی ئەویان راكێشاو ساڵی ١٩٣٨ لە براڤدادا وتارێكی لەســـەر نووسیم .. فادیف لەتەك ئەدیبەلاوەكاندا هاوەڵانـــە دەدوا ، ئەوەی دەیدواند بێ‌هیوای نەدەكـــرد .. بەڵكو بە پێچەوانەوە هیوای وەبەر دەنا .

* * *

بەرای‌من شاعیر نابێ هەر شیعر بنووســـێ بەڵكو دەبێ خۆی لە بوارەكاندا تاقی‌كاتەوە .. ئەوە « پۆشكین ، لیومۆنتۆف ، نیكراسـۆف ، گۆركی » هەر هەموو ئەو رابەرانە شیعرو پەخشـــانو دراماو ئەدەبی كۆمەڵایەتی یان لەبـــەر دەستدابووەو خۆیانیان تێدا تاقی‌كردۆتەوە .. ئێســـــتاش نووسەری هاوچەرخ هەن لەســـەر هەمان رێ‌و شوێن دەڕۆن .

من دەمەوێ لە هەموو دەرگـــایـەكی ئەدەبی بدەم : شیعر بهۆنمەوە ، رۆمان بنووسم ، سیناریۆ بۆ گەورەو كچكە ، داشـــۆرینی سیاسی ، وتار ، سەرنجەكان تەنها چیرۆك نەبێ .

من لە نووسینی ئەو بابەتە ئەدەبیانـــەدا هەست بە هەمان هێزو پێز ناكەم .. لە گشتیان خۆشەویستر لای من شیعر بۆ منداڵان‌و نووسینی داشۆرینە .. بەڵام من پێم وایە نووسینی لایـەنێ لەو لایەنە ئەدەبیانە ئەوی دیكە دەوڵەمەند دەكا .. نووسەر نابێ هەر ئەوشتانە بنووسێ كـــە خۆی بەدڵینی بەڵكـــو دەبێ ئەوانە بنووسێ كـــە بـۆ كۆمەڵایەتی پێویست‌و بەكەڵكن .

•

فادیف : ١٩٠١ ـ ١٩٥٦ نووسەرێكی گەورەی شـــۆرەوی بوو ، هەروەها پیاوێكی كۆمـــەڵایەتی مەزن‌و ئەندامی نووسینگەی ئەنجومەنی ئاشـــتی جیهانیش بوو .. خاوەنی رۆمانی تێشـــكانە . ئەم وتارە لە كتێبی « كل شـــيء يبتـــدیء من الطفوله »ەوە وەرگیراوە . میخالكۆف نووسیوێتی‌و ساڵی ١٩٧٨ كراوە بە عەرەبی .

خەون

نڤیسینا • شعبان مزیری •

بارێ دارا لسەر پشتا دەوارێ وی‌بوو .. رێكا ماڵ دگرت دوان دەمادا پینـــەكـــا ئـــەوری لئەسمانی پەیدا بوو ســـــەرێ دەوارێ خۆ گرت هەفسارێ وی دئەستێ خۆ ئاڵاند .. ددلێ خـودا دگوت :ـ

« یا ژ هەمیێ چێتر ئەوە خۆگێرو نەكەم ..! » سەرشەقیت ئەورا گەهشتنە نیڤەكا ئەســـمانی دەنگێ برویسیا هاتە ڤەدان لهەر چار كنـــارێت وی .. بارانێ .. هەژاندێ .. دەوارێ خـــو دا بەراهیكا خو .. شفستانەك ددەستێ خۆ گرت ب غار و بلەز و بەز .. خو ب گوندی‌را گەهـــانـــد .. بارێ دارێت خو هاڤێتە لبـــەر دەرێ كۆتـــانێ .. دەوارێ خـــو هـــاژۆتە دئاخویـــرێڤە .. بوی تەدارەكی‌ڤە كەلەخێ خو دژۆر قوتا . بزۆركەڤت.. خو كێشا بەر سۆپا دارا .. دەســـتێت خو دانـــە ئاگرێ سۆپێ .. خو كرە قورمك « گلومچكەك » . پشتی گەرماتیی‌یا ئاگری لناڤ لەشـــێ وی‌دا چۆیەخارێ .. خوین لناڤ دەمارێت وی‌دا گەڕیا .. ئو هات و چوو .. خو درێژكر لدرێـــــزی‌یـــا .. جۆدەلیكا خو .. تەمارا خەوێ كەڤتە چاڤێت وی ، چاڤێت وی كارێ خوكرن .. كەڤتنە لسەرێك .. هند خو دیت كو ێ راپێچایە ئو رێكا چیای یاكرتی موقدارەكی پرێڤە چوو .. چاڤێ وی « ب گولچنێ » كەڤت بەنگ‌ڤە چوو .. خو گەهـــانـــدێ .. ئو ب دەنگەكێ نەرم و ترم .. گوتێ :ـ

— تو چ دكی « گولچن » ؟!

« گولچنێ ســـــەرێ خۆ راكر بچاڤەكێ غەزەبێ .. بەرێ خودا سەربەستی و مەرێتـــا خو دگەل تەعل‌كر ئەنیا خو لێ كرەگرێ .. نە عویما خو لێ ترش‌كر .. بەرێ خو ژێ وەرگێرا .. پـــاتـكـــا خوادێ ..

سەربەستی هەولدا كو دلێ وێ خوش‌كەت .. كەنی و چو بەرانبەری وێ رونشت .. و گوتێ ..

— هەر وەكو تو یا ژ من سل بویی .

كاڤا گولچنێ گول گۆتنێت ســـــــەربەستی بۆین سەرێ خو راكر و گۆتێ :ـ

— دی هەرە .. هـــەكـــە دی وێ ئێنمە سەرێ‌تە .. یاتە چجارا بچاڤێت خو نەدیتی ..!!

دەمێ ســـــەربەستی گول ئەڤان ئاخڤتنا بـوی گۆهشی و تەزینكەكا سفك بســـــەر لشیدا چۆ خارێ .. و ما ل جهێ خو و گوت :ـ

— بـۆ چی ؟!

— ما تە ئەڤە دگەل من گوت بوو « ئەوێ بایەك ل خودا ئو رێكا خو گرت و سەرنشـــیڤ بوو .. ».

كەربێت وی ڤەبوون .. ددلێ خودا گوت :ـ

« هەكە ئیك هەبیت تو بڤێی ئەو ئەزم .. تو هیڤی و ئومێدا منی .. » .

ژ قەهرو كۆڤانێت خودا رێكا وەغەرا خـــو گرت لناڤ وان دار و تراشارا بۆری .. ئو ئـــەو گرو نزار هێلانە لپشت خو .. هەتاكـــو زانی ژ توخوبێ ئاقارێ گوندێ خو .. دەرباز بوو .. ئینا لپشت خو زڤرێ .. هەر وەكی دڤیا بێژیتە ئەوان هەمی جها بخاتراوە .

بەری خاترێ ژ توخوبێ ئاقارێ گوندێ خـــو بخازیت جارەكادی گۆت « گولچن .. ســـۆزبێت ئەز بزڤرم .. ئەڤێ جارێ دێ تە خەملینم .. ئـــو دێ تە كەمە بویك !! » هند هەست‌كر تەنشـــــتا وی تەزی ئینا راست رابوڤە و چاڤێت خـــو لوان دەرا ئینان و برن دیتە كو هەمی بزۆتكێت «بزۆتێت» دارا یێت سوتین .. و بوینـــە خولێ و رەژی .. ئو تاری‌یێ كارێ خو یێ‌كری داكو پەریا زاڤانی‌یێ ئەدەت .

سترانەكا فۆلكلۆری

• صدقی تترخان پیروزانی •

((مـه شـــــەرە))

مـە شەرە های مـە شـەرە	یار ئەحمەد ئاغا
مـە شەرە های مـە شـەرە	دێ سلێمان ئاغا
شرینێ ب شـــاش‌و پـەرە	یار ئەحمەد ئاغا
شرینێ ب شـــاش‌و پـەرە	دێ سلێمان ئاغا
شەر چوبو كەندال ســوری	یار ئەحمەد ئاغا
هێل چوبو كەندال ســوری	دێ سلێمان ئاغا
خەنجەرا دەســتك موری	یار ئەحمەد ئاغا
خەنجەرا دەســتك موری	دێ سلێمان ئاغا
پەز برا دگـەل بسـكوری	یار ئەحمەد ئاغا
هێل برا دگـەل بسـكوری	دێ سلێمان ئاغا
شـەر چوبو كەندال سپیكی	یار ئەحمەد ئاغا
هێـل چوبو كەندال سپیكی	دێ سلێمان ئاغا
خەرنجەرا دەستك موریكی	یار ئەحمەد ئاغا
خەنجەرا دەستك موریكی	دێ سلێمان ئاغا
پـەز بـرا دگـەل بچیكی	یار ئەحمەد ئاغا
هێل بـرا دگـەل بچیكی	دێ سلێمان ئاغا
شـەر چوبو كەنـدال شینی	یار ئەحمەد ئاغا
هێـل چوبو كەنـدال شینی	دێ سلێمان ئاغا
خەنجەرا دەستك نەخشینی	یار ئەحمەد ئاغا
خەنجەرا دەستك نەخشینی	دێ سلێمان ئاغا
پـەز برا دگـەل چاڤشینی	یار ئەحمەد ئاغا
هێـل برا دگـەل چاڤشینی	دێ سلێمان ئاغا
شـەر چوبو كەنـدال رەشی	یار ئەحمەد ئاغا
هێـل چوبو كەنـدال رەشی	دێ سلێمان ئاغا
خەنجـەرا دەسـتك نەخشی	یار ئەحمەد ئاغا
خەنجـەرا دەسـتك نەخشی	دێ سلێمان ئاغا
پـەز برا دگـەل چاڤ رەشی	یار ئەحمەد ئاغا
هێل برا دگـەل چـاڤ رەشی	دێ سلێمان ئاغا
شـەر چوبو هەردو شـیڤا	یار ئەحمەد ئاغا
هێل چوبو هەردوو شـیڤا	دێ سلێمان ئاغا
خەنجـەرا دەسـتك زیڤـا	یار ئەحمەد ئاغا
خەنجـەرا دەسـتك زیڤـا	دێ سلێمان ئاغا
پـەز برا دگـەل بێریا دیڤـا	یار ئەحمەد ئاغا
هێل برا دگـەل بێریا دیڤـا	دێ سلێمان ئاغا

•

• **تێبینی** :

ئەڤ ســـــترانە من ژ زار دەڤێ بابێ خو (تترخان طیب) وەرگرت كـــو ژی یێ وی نێزیكی (٤٨) سالا یە و خەلكێ گوندێ (پیروزانا) یە ل دەڤەرا بەرێ گارێ ل قەزا ئامێدیێ ئەز گـــەلـــەك سوپاسیا وی دكەم .

حەسۆو حەمۆ

جلال ملاحسن خوشناو

حەســۆو حـەمۆ دوو هونەرمەندی لی‌هاتـــووی ناوچەی جزیرەی بۆتانـــن ، سەدو بیست ساڵ پێشـــ ئێستا هاتوونەتە گونـــدی «گەویلان(١)»و لەوێ جـێ‌ـ نشین دەبن .

ئـــەو جووتە لاوك بێژە لە كوێستان‌و لە گەرمیان‌دا، بەناو هۆزو خێڵەكانی كوردی دەگەڕان بەدەنگی زوڵاڵیـــان لاوكیـــــان دەووت ، زۆر هاورێی ‹یوسف ئاغـــای «كەورگۆسك(٢)» دەبن كـــە ئەویش هەر لاوك بێژێكـــی بەناو بانگ بووە دیوەخانەكەی جێگای هونەرمەندان بـــووە حەسۆو حەمۆ مامۆســـتای لاوك گۆتن بوون لـــە ناوچەی سۆران ، ئەو لاوك بێژانـــەی لەناوچەی سۆران هەمـــوو قوتابی‌ی حەسۆو حەمۆ بوون كاوێس‌ئاغا ، سەعید ئـــاغـــا قـــەوان ، محمدمەندوئاغا ، شەریفە شەڕۆی ژن ، علـــی محمود پاڵانی ، ســـەیدۆی كردە پانەی‌و گەلێكی تـــر لەژێر دەستیا پێ گەیشـتن ئەو هونەرمەندانە لـــەگـەڵ حەسۆو حەمۆ بەناو خێڵەكانا دەگـــەران هـــونـــەری لاووك فێربن .

حەسۆو حەمۆ بوسەردانی‌دیدەنی ناوچەكەیان زۆر جار دەچونە جزیرەی بۆتان لـــەكوردستانی توركیا لـــەوێ رووداوی تازەیان دەبیستـ‌دەیان هۆنی‌یەوەو دەیان كردە لاوك وەلەكاتـــی گەڕانەوەیان‌بۆ «گەویلان» لەناو هـــۆزو خێڵەكاندا بڵاویان دەكردەوە

ئەوەی سەرنج رادەكێشێ‌ئەوەیە ناوەڕۆكی لاوكەكانـــی كاوێس ئاغاو سعید ئـــاغـــاولاوك بێـــژانـــی دی پرن لە بەسەرهات‌و شـــەڕو شـــــۆڕو ڕووداوەكانـــی كوردستانی توركیا .

حەسۆو حەمۆ لەســـەر‌ـ دانێك بۆ كوردستانی توركیا دەبنە میوانی ‹تەمـــــەرێ‌مەلكۆشانی› ئەویش نـابـان ناسێت چێشتی ماشیان لـــەلەگەنێكی گەورە دەرخـوارد دەدا ، ئەوانیش هەڵبەستێك‌بەشیوی ‹ماش›ەكەو تەمەرێ مەلكۆ شـــانی هـــەڵ دەدەن‌ئەمەش دەقی هەڵبەستەكەیە

« مـــاش »

ئەم چوینە مالـــــێ‌تەمەرێ مەلكۆشانی
بۆمە نانی لەگەنەگە(٣)ماشـــو دانـــی
تێـرا دیـــار بـــوو ســـاپتكا(٤) خـــانـــی
حەسۆ : گۆتی حەمـۆ
وەری باســـــكا(٥)
ئـەز دهێمێ مەلەوانی
حەمۆ : ئـــەم نەبوینە
قـــەرە مـــراوی
تابچینە بنـــێ گۆمێ
بـــۆ دنكەكە ماشو دانی

سەرچاوەكان :

(١) دەقی هەڵبەستەكەم لـــە ‹مجید نورو ئاغا هەركی› وەرگرتوە ، تەمەنی (٥٠) ساڵە .

(٢) مێژووی ژیانی حەسـۆو حەمۆ ‹مجید نعمت خانـ‌ـ هەركی› بۆی گێراومەتەوە ، تەمەنی ‹٦٠› ساڵە

(٣) سوارچاكی لەلاوكـــی كوردەواری‌دا: محمد كریم شریف .

فەرهەنگۆك :

(١) گەویلان : گوندێكـــــە دەكەوێتە ناوچەی بادینان و نزیك زێی بادینان .

(٢) كەور گۆسك : گوندێكە دەكەوێتە ناوچەی سۆران و نزیك زێی بادینان .

(٣) لەگەن : دەفرێكـــی ‹مسە› بۆ شیوی شـــلە بەكار دەهێنرا .

(٤) ساپتك : بنمیچكـــە . سقف .

(٥) باسكە : باسكە مەلە . جۆرە مەلەوانی‌یەكە .

Institut Kurde de Paris

نەهێشتنی نەخوێندەواری یانی

زاڵ بوون بەسەر تاریکی دا

لقی هەولێر

بە چاودێری بەڕێز ابراهیم زەنگەنە پارێزگاری هەولێر ، بەڕێوەبەرایەتی نەهێشتنی نەخوێندەواری کۆڕێکی فراوانی بۆ بەڕێز دکتـــۆر صلاح الدين محمد نـــوری مامۆستا لە کۆلێجـــــی پەروەردەی زانکۆی صلاح الدين ڕێکخست .. ئـــەم کۆڕە لە میانەی ئەو زنجیرە کۆڕانەیە کە لەلایـــەن ئەنجومەنی باڵای نەهێشتنی نەخوێندەواری بڕیاری لـــە سەر دراوە .

لێکۆڵەرەوە لە بابەتەکەیدا واری لە لای مرۆڤەوە ... پەنجەی بۆ ئەو جیهانـــە ئـــەمــــە ســـەرەڕای فراوانە درێژکرد کە دێتـــە کارتێکردنێکی تەواوی لـــە کایەوە بە نەمانی نەخوێندە ـبەرەو پێشەوە بردنی باری ئابوری و پەرەپێـــــدان و کۆمەڵایەتی ...

هەروەها باسی ئـــەو هەنگاوە مەزنەی کرد کـــە سەرکردایەتی حزب و شۆڕش ناویەتی لە پێناو بەرزکردنەـ وەی بـــاری ڕۆشنبیری و شارستانیەت و نـــەمانی نەخوێندەواری و نەزانیـــن لە وڵاتدا ..

کۆڕەکە دووســـەعاتی خایاندو گەلێك لە پسپۆڕانی نەهێشتنی نەخوێندەواری ئامادە بوون ..

کارتێت پیروزبایی

ماموستا احمد عبداللە زەرو سەرەکێ لقێ دهوکێ یێ ئێکەتیا ئەدیب و نڤیسەـ ڤانێت کـــورد ئەڤ کـــورتـــە ئاخفتنە بومە گوت ب بیرهاتنا پێنج ساڵ بورین دسەر شــەرێ مێن پیروز را شـــەرێ قادسیا صدام .

د بیرهاتنا پێنج ســـاڵ بورین بسەر شەرێ قادسیا صدامی دگەل ڕژێما فارسی یا کەڤنە پەرست .. دڤـێ بیرهاتنێ دا پیروز باهی یەکا گەرم دکەم بو سەرکردنـــی شورەشێ و لەشکرێ پیلا ، لەشکرێ سەرەکێ پێشکەتێ صدام حسین ی ئەڤ شـەرێ ئەوێ دەستەکا خومەینـــی کرێدای و نەگەرێ نەهێلانا حوکمێ دیموکراتی ل عیراقی چونکە حوکمەکێ مروڤایەتی و پێشکەتی یە دژی ئیمپریاـ لزمێ و سەهیونیەتی یە لەوا دەستەکا وەکو چەپەلێـــن تەهرانێ نەڤێـــن ئەڤ حوکمە ڤە کێشیت و گەلێ عیراقی سەربەست بژیتـــن .. ڕوژا

٢٢-٩-١٩٨٥ ڕوژەکا گەلەك گەشە دژیانا مللەتێ عیراقی دا وەسا خویا دبت مللەتێ مە ب دلەکـێ گەش و باوەریەکا موکوم بەرسینگێ دوژمناتیا تەهرانێ کر و هەتا مانـێ و هەتا سەرکەتنا دوماهیێ .

جاڤ پێکەڤتنەك لگەل ماموستا خالد حسین ڕێڤەبەرێ روشەنبیری یـــا جەماوەری لدهوکێ مـــەکر بڤێ بیرهاتنێ بیرهاتنا ٢٢-٩ ڕوژا پاشڤە برنا هێزێـــت خومەینی و گوت :-

ب بیرهاتنا هەیڤـــا ئەیلولێ هەیڤا پێشکەفتنێ هەیڤا سەرکەفتنا عیراقـــی مەژی وەکی هەمی گەلـــێ عیراقی چەند بزاڤ و کـــار کرن بـــو دیارکرن کەیـــف و شادیا خو بڤێ بیرهاتنـــا پیروز مە گەلەك شـێورە و سمینار کرێدان لسەر یێـــك ئینانا بەرنامێ هەیڤا ئەیلولێ لگـــەل (لجنە الاحتفالات) و وکونگرەکا بەر فرەهـ هاتـــە کرێدان لگەل کارگەرێـــت ڕێڤەبەرێ و بەحسێ سەرـ کەفتنێت عیراقێ یێت ڤـێ دیماهیێ لجەزیرا خەرج هاتە کرن و چەند سەرەدان هاتنە کرن بو ئاڤاهیێت تێنە کرن و بو مالێت شەهیدێت ئەمر و مە بشکداری کر لگـــەل ڕێڤەبەریا لدهوکێ د کونگرا مەزندا ئەوا بێ ڕابوی لژێـر ناڤ و نیشانێت سەرکەفتنا نەهێلانا نەخوێندە واریـــێ پارچەکە ژ سەکەفتنێت مـــە دژی دژمنێت عیراقی و هەمی گەلێ عەرەبی. و هەر وەسا بشکداری هاتە کرن ژلایـێ ڕێڤەبەریا مە لگەل لجنـــا مەلبندی یـــا پارێزکەهی ب یێك ئینانا پێشـــانگەها بوستەرێ سیاســـــی و کاریکاتێری لباخچێـــت ڕێڤەریا شارەوانیێ لدهوکی.

لدیماهیێ ئەم پیروز باهیا قومانداریا پارت و شورەشێ د کەبن بڤـێ بیرهاتنا پیروز بسەروکاتیا ســـــەرەکێ تێکوشەر صدام حسین و ژ سەرکەفتن بو سەرکەفتنێ دژی ڕژێما خومەینی .

جسیم ابراهیم دوسکی

دوا چالاکی یەکانی ئافرەتانی هەولێر

لە کاتێکا کە ئافرەتانـــی هەولێر ، خەریکی نواندنـــی کۆمەڵێك جموجۆڵی هەمـــەرەنگ بوون ، سەر لـــە ئێوارەیەك لە بارەگـــای یەکێتی دا ، چاومان کەوت بە خاتوو امل محمدو لـــەوەڵامی ئەو پرسیارەدا کـــە دوا چالاکی یەکێتی یەکە چیەووتی :-

● چالاکی یەکانی یەکێتی لە هەولێردا بەشداری کردنی ئافرەتانی ناوچەکەیە لـــە هەمـــوو بوارێکی ژیاندا ، بۆ ئەوەی ئافرەت بتوانێ بەـ شداری تەواو لە گـــۆڕان و بەرەو پێشـــەوەچوونی بـــاری کۆمەڵایەتیدا بکات ، ئەمەش لە ڕێگای بەستنی کـــۆڕی فراوان و بەشەکانی یەکێتـــی کە هەر یەکەیان بە نواندنـــی گەلێك چالاکی هەڵدەستن .

ئافرەتانی هەولێـــــر بەشداری سەرتاپای بۆنـــە نیشـــتمانی و نەتەوەییەکـــان بوون ، کە ڕێکخراوەکانی تر سازیان کردووە ، سەرباری نواندنی ئـــەم چالاکی یانە :-

١ - بەشداری لە خولی تەندروستی کە لە هەولێـــر ڕێك خرا .

٢ - پیش کەش کردنـــی خوێن بۆ بریندارانی کە یەکێتی بەشێکی زۆری ئەو ئەرکەی گرتە خۆی .

٣ - سەردانی بریندارانی جەنگ و کەس و کـــاری شەهیدان بۆ پێش کەشـــی کردنی دیاری .

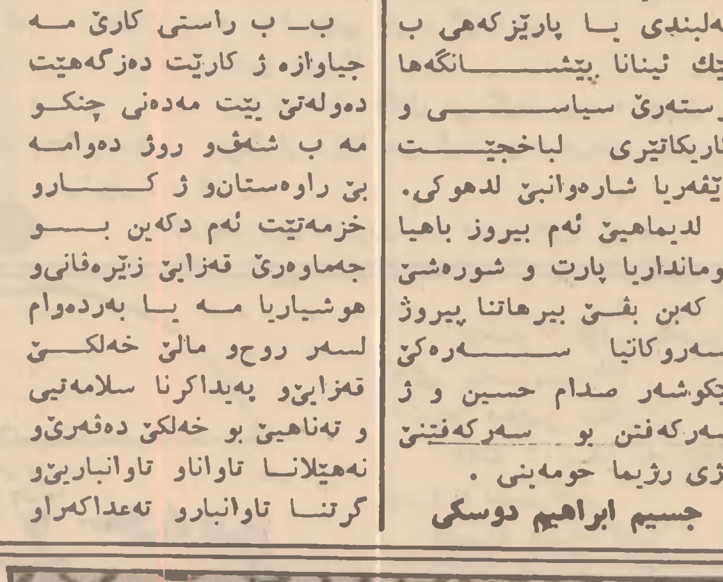

٤ - بەشداری لـــە میهرەجانی گۆرانی کە لـــە پارێزگای کەرکوك سازکرا .

٥ - بەردەوام بوون لـــە بەرهەمی تیپی خانزاد کـــە تایبەتە بە یەکێتی و ڕۆژبەرۆژ زیاتر دەگەشێتەوە .

٦ - سازکردنی ئاهەنگێکی تایبەتی کە تیایدا دیـــاری دابەشـــی ســـەر کەس و کاری شەهیدان کراوە .

٧ - کردنەوەی خـــولی فێربوونی ئوتومبێل کە بـــۆ ماوەی مانگێکی خایاندو سی ئافرەت بەشداربوون لـــە دەزگاکانی میری و دەرەوەدا.

٨ - سەردانی لقی کۆیە بۆ بەسەرکردنەوەی چـالاـ کیەکان .

٩ - بەشداری فراوان لە هەڵمەتی کوتاندن کـــە بەڕێوەبەرایەتی یە تەنـــدروـ ستی یەکانی هەولێر سازیان کردو گەلێك ئەنجامی چاکـــی دایە دەستەوە .

١٠- سازکردنی کۆڕێکی تایبەتی و خولێك بـــۆ چاوەدێری کردنی تەندروستی بەسەرپەرشتی بەڕێوەبەری تەندروستی هەولێرو ئـــەم خولە ١١ ڕۆژی خایاند .

١١- سازکردنی کـــۆڕی ڕاگەیاندن بۆ هاووڵاتیان لـــە پێناو ڕوونکردنەوەی بایەخی کوتانی منداڵان .

١٢- کۆڕێکی فراوان بـــۆ کرێکارانی کارگەی ڕستن و چنین لە هەولێر لە بـــارەی ڕادەی بەرهەم .

١٣- کۆڕێك لـــە کارگەی مافوری هەولێر .

١٤- بەشداری لـــە بۆنە نیشتمانی و نەتەوەییەکـــان بەگێرانی ئاهەنگ و کـــۆڕی تایبەتی .

شبەزاد

سەردانێکی نەخۆشخانەی چوارقورنە

زۆر دەمێك بوو شـــاری چوارقورنە بەئاواتـــــی نەخۆشخانەیەکی گەورەبوو . چەندساڵێك بوو ئەم شارەو تەواوی گوندەکانی سەر بەم شارۆچکەیە خۆیان لـــــە نەخۆشخانەیەك دەبینییەوە ، کەپێك هاتبو لـــە تەنها دوو ژوور ، ژوورێك بۆ دانیشتنی پزیشك و ژوورێکیش بـــۆ دەرمانخانەو کوتـــــانو پێویستی یەکانی تر .. شتێکی شاراوەنی یە کـــە بـــۆ دەرزی لێدانی ئافرەتان لەناو هۆڵـــی نەخۆشخانەکە چەند پارچـــە تەختەیەکیان لێك دابوو ..

دوای بەرزبوونەوەی باری ئابووری عیراق و بەرەوپێشەوە چوونی ..

هەموو شارو شارۆچکەیەك چەندەها دامەزراوی خزمەت گوزاریان بەخۆوە بینـــی ، هاووڵاتیانی چوارقورنەش کە زۆر لە مێژ بوو خەونیان بە نەخۆشخانەیەکی گەورەوە دەبینی ، ئەو ئاواتەیان هاتـــە دی و گەورەترین نەخۆشخانە ـیان بۆ دروست کرا لە ساڵی ـ١٩٨٠ـ کە لە گەورەیی و لەدابین کردنی پێویستی یەکانی شان لە شانی نەخۆشخانەـ کانی پارێزگاکانی عیـــــراق دەدات .. بۆ زیاتر شارەـزابـوون سەردانێکمان کردە ئەم نەخۆشخانەیە . لـــەپێشا تەواوی بەشەکانی ئەم نەخۆشخانەیەمان بینی ئەنجاچـــەنـــد پرسیارێکمان ئاراستەی پزیشـــــکی نەخۆشخانەکە کرد . پێش پرسیارکردن ڕوومان کـــردە ژوورێـــك بینیمـــان (٢٠) قەرەوێڵە بۆ نووستنی پیاوان تەرخان کرابوو ، لە ژوورێکی تر چواردە بۆ نووســـــتنی ئافرەتان و ژوورێکی تر حەوت جێگای تایبەت بۆ (ولادە) .. ئەوپەڕی پاکو خاوێنی لـــەم ژوورانەدا ڕەنگی دەدایـــەوە تەنها ئەوەی سەیر بوو لامان ئەوە بوو کە پزیشکەکە پێی وتین ئەمە ماوەی پێنج ساڵە پێنج کەسی لەســـــەرنەخەوتووە .. دوای ئـــەوە پزیشکەکە گەورەتریـــــن جیهازی تیشك گرتنی نیشان ـداین لەگەڵ جیهازێکی ددان کەئەوانیش تاکو ئێستـــا ئیشیان پێنەکراوە .. دوای ئەوە چوینە دەرمانخانە ... زیاد لە پێویست دەرمانـــی تێدابوو .. ئەنجـــا ژووری ســـتەرەکان و برین پێچەـ کانمان بینی کە بەبێ کـــەم و کوڕی برین پێچەکان کاریان دەکرد .. دوای سەردانەکە ناچاربووین ئـــەم پرسیـــارانە ئاراستەی بەڕێـــز (دوکتـــۆر طاهر عبدالله) بکەین :

پ دوکتۆر وەکو بەشەکانی ئەم نەخۆشخانەیەمان بینی ، زۆر ڕێکو پێك بوون لە هیچ پێویستی یەك بێبەش نەکراـ بوو .. بەڵام بۆچی تاکو ئێستا کەسێك لێرە ددانی دەرنەهێنا یاخود تیشکی نەگرتووە یان نەنووستووە بۆماوەی چەند ڕۆژێك تۆ بڵێی لەم شارەدا کەس نەخۆش نەبووبێـــت ؟ یان هۆیەکی تر هەیە ؟!

و ئێمە نالێین نەخۆشمان نـــی یـــە ، نەخۆشـــمان زۆرە نەخۆشخانەکەش لـــە ڕووی پێویستی یەوە هیچ کـــەم و کوڕی نی یە .. تەنها ئەوەی شایانی باس بێت ئـــەم نەخۆشخانەیە کەم و کـــوڕیـ یەکی گەورە بەخۆیـــەوە دەبینێ ، ئەویش نەبوونـــی چـــەنـــد شـــارەزایەکی تەندروستی یە .. هەر وەکو بینیـــت بەشـــەکان زۆرن ئێمەش تەنها دووســـتەرو دوو برین پێچمان هەیـــە .. برین پێچەکانیش یەکیـــان دەرزی لێدەدات و یەکیان لە دەرمان خانەیە .. وەئێمـــە بڕیارمان بۆ هاتووە کە لـــە ساڵی ١٩٨٦ تـــــەواوی بەشەکانی ئەم نەخۆشخانەیە دەکەونە کارو شـــــارەزای تەندروستی تەواویشی بـــۆ تەرخان دەکرێ .

پ دوکتۆر وەکو پرسیارـ مان کرد لە بەڕێوەبەری ئـــەم شارە بۆمان دەرکەوت زیاتر لە (٢٦) هەزار هاووڵاتـــی ســـەر بـــەم شـــارۆچکەیەن بەلادێ کانی یەوە ، تەنها لـــە گوندی سەروچاوە نەخـــۆـ شخانەیەکی بچووك هـــەیـــە، ئێوە چۆن فریای ئەم هەموو خەڵکە ئەکەون ؟ خۆشـــتان دەزانن ناوچەیەکی کشـــتوـ کاڵی یەو جۆرەها نەخۆشـــی تێدا بڵاوە ؟

و ئێمە پێش چەند ساڵێك لەگوندەکانی کردجـــــان و قەرەنی ئاغاو کانی مـــاران نەخۆشخانەی بچوکمـــــان هەبوو ، بەڵام لەبەر چـــەنـــد هۆیەکی تایبەت بەناوچەکەوە لابران .

پ لەوانەیە لێم زوویـــــر ببی ئەگەر بڵێم هەندێك لـــە کەم شارەزاکانتان کە لەگەڵ ئێوە کاردەکەن ، لە ماڵـــەوە دەرمان دەفرۆشن بەنرخێکی گران . ئایائێوە هەست بەم کارە ناکەن یان چاو پۆشـــی لێ دەکەن ؟ لەوانەیە بڵـــێ ی ئەم جۆرە کەسانەم بۆ دەست نیشان بکە .. منیش دەڵێم هاووڵاتیان پەنجەی ڕاستی بۆ ئەم کارە ڕادەکێشن .

و ئێمە دانیشـــتنێکمان لەگەڵ لێپرسراوانی میـــری کرد سەبارەت بەم کـــارەو چارەسەرمان بۆ داناوە .

پ ناکرێ ئێوە دەرمانخانە ـیەك لە نـــاو شار بکەنەوەو ماوەش بەبرین پێچێك بدەن لە ناوشار کار بکات ؟

و ئێمە هەر وەکو ووتمان شـــارەزای تەندروســـتیمان کەمە ، ئەگەر شارەزای ترمان بۆبێت ، بڕیارمان بۆ هاتووە دەرمانخانەیەك لە ناو شـــار بکەینەوە .

پ ڕاتان چی یـــە بەرامبەر بەو کەم شارەزایانەی دەرمانی قەلەوی دەفرۆشن بـــە (٧) دینار کە نرخی خۆی (٣٥٠) فلسە ؟

و بەڵێ ڕاستە کە دەرەوە دەرمانی (دیکسۆن) دەفرۆشن ، ئێمە ئامۆژگاریمان بۆ هاو ووڵاتیان ئەوەیە ، کـــــە ئاگاداریان دەکەینەوە لـــــە زیانەکانی ئەم دەرمانە :

١ - بەرزبوونـــــەوەو پاڵەپەستۆی خوێن زیـــاد دەکات و کاریش دەکاتـــــە سەردل .

٢ - شەکرە .

٣ - برینداربـــــوون و تەشەنەکردنی دەمارەکان لـــە ناوەوە .

٤ - نزیکـــە ئەوەی زۆر ئەم دەرمانە بەکار بهێنـــێ عەقڵی تێك بچێ و شێت ببێ لەوانەشە ئـــەم کـــارە دوای چەند ساڵێك بەســـــەر تێپەڕبوونی دەرمانەکەدا ڕوو بدات .

پ ماوەیەکی کـــــەم لەمەوپێش هەڵمەتێکی گشتی کرا بۆ کوتانی منـــــاڵان و ئافرەتانی سك پڕ ... لـــەم هەڵمەتەدا چەند منالێتـــــان کوتاو چەند ئافرەتی سك پڕ؟

و (٤٣٢٠) منالمان کوتا ، هەروەها ئەم کوتانە (٣٠٠) ئافرەتی سك پڕی گرتەوە.

پ گیروگرفتان چی بـــوو لەم کوتانە ؟

و ئێمە چەنـــد هەفتەیەك پێش ئەو هەڵمەتە ســـەرـ ژمێری منالانمان کرد .... (٣٧٧٣) منال ناو نووســـــ کرابـــوو ، داوای دەرزی (٤٠٠٠) هەزار منالمان کردو بۆمان هات .. لەکاتـــــی هەڵمەتەکە بینیمان زیاتر لـــە (٦٠٠٠) هەزار منال ئامادە بوو .. ئەمەش لەبەر چەنـــد هۆیەك ناو نووس نەکرا بوون هەرچۆنێك بێت ئێمە داوامان کـــــردووە لەســـەرەکایەتی تەندروستی دەرمانمان بـــۆ دێت و هەموو منالەکان لـــە نەخۆشخانە دەکوتین .

ئەحمەد بۆلی

● چوار قورنە ●

دگەل ڕێڤەبەرێ پولیسا لقەزا سێمێلێ

دروێشمێ (پولیســی دخزمەتا مللەتی دایە) گەلەك دروێشمەکێ ڕاستەقینەیە چنکو هەمی دەما چاڤێ وان یێل خزمەتا وەلاتیاو گەلەکی زیرەڤان و هوشیارە لســـەر سلامەتی و ئێمنیاهیا خەلکێ و ناهێلیت کەس دەستێ خو درێژکەتە روح و مالێ وان ، لەورا پێتڤیە لبەر مە ئـەم یارمەتیا وان بدەن و دەستێ هاریکاریێ بۆ وان درێژکەین و ڕێزێ بو بگرین و لسەرەدانامە بو قەزا سێمێلێ مە ئەڤ چاڤپێکەتنەکر دگەل بەڕێـز (مقدم غازی خليل محمد) ڕێڤەبەرێ پولیسێت قـــەزا سێمێلێ :-

پ- هوین چ خزمەت بـــو جەماوەری پێشکێش دکەن ؟

ب- ب ڕاستی کارێ مـــە جیاوازە ژ کارێت دەزگەهێت دەولەتێ یێت مەدەنی چنکـــو مە ب شەڤ و ڕوژ دەوامـــە بێ ڕاوەستان و ژ کــــارو خزمەتێت ئەم دکەین بـــــو جەماوەرێ قەزایێ زێرەڤانی و هوشیاریا مـــە یـــا بەردەوام لسەر روح و مالێ خەلکـــێ قەزایێ و پەیداکرنا سلامەتیێ و تەناهیێ بو خەلکێ دەڤەرێ و نەهێلانـــا تاواناو تاوانباریێ و گرتنـــا تاوانبارو تەعداکەراو سزادانا وان و هەر وەسا ئەم معاملێت خەلکێ قەزایـــێ برێڤە دبەین و ناهێلیـــن چ معاملە بمینن ماوێ ڕوژەکێ دا وەکی معاملێت گازنـــدەو شکاباتاو معاملێت ئـــەردی و تاواناو معاملێت دادگەهـــاو جنسیا عیراقی و مە دڤێـت بێژین کو شولێ مە نە هـــەر لقەزایێ یە بەلکو هەر دەمـی گرفتاریەك یان ئالوزیەك ل گوندێت قەزایێ پەیدابـــو ئێك سەر لجهێ رویدانـــا گرفتاریێ حازر دبیـــن و وێ گرفتاریێ جارەسەر دکەین و

من دڤێت ب ڕێکا ڕوژنامـــا (هاوکاری) سوپاســـیا وان کەسا بکەم ئەوێت هاویکاریا مە دکەن د شولێ مەدا .

پ- ڕێڤەبەرێ چ خزمەت بو پولیسێت خو بجهـ ئینایە ؟

ب- ب ڕاستی بـــەری هەمی تشتا بەرێ مە یێـــل خزمەتا وەلاتیاو پاراستـــنا ماڵ و روحا وان .. لێ دگەل هندێ ژی پولیسا ژی حەقێ هەی کو دەستکەفتێـــت شورەشا ١٧-٣٠ تیرمەهـێ بەر وان ژی بکەڤن ئەڤجا مە ئەو هەر پولیسەکی پارچەکا ئەردی یابو دانای لێ ئەم یێل هیڤیا ئەخشێ بنەرەتی یـــێ قەزایێ هەر وەختێ ژ بەغدا زفریڤە ئەم دێ دەست پـــێ کەین و دەینە پولیسا .. لـێ یا هەژی گوتنێ ئەوە کو مـــە ئەرد یێ دایە خێزانێـــت پولیسا ژ شەهیدو ئێخسیرا ئەڤە ژ لایەکی و ژ لایەکـــی دی ڤە زبلی زیرەڤانی و خزمەتا جەماوەری پولیسێت مە یێت چۆینە بەرا شەڕی ب شێوێ بەشداریێ د جەنگا قادسیا صەدامیدا ، ئەڤ چەندە ژی بـــێ گومان کارەکێ پیروزەو جهـــێ ســـەرفرازیامەیەو لدویماهیێ ئەم سوپاســـیا ڕوژناما (هاوکاری) دکەین کو ڕێك دایە مە ئەم ڤان تشتا بۆ خوێندەڤا ڕونکەین .

لقی دهوك

Institut Kurde de Paris

هاوکاری لە کەرتی فەیلەقی دوو :

سنورمان بازووی مەردانە دەیپارێزێ

لە بەشی یەکەمی گەشتەکەمان لە بەرەی فەیلەقی دووی پاڵەوان ، باسمان لە چاوپێکەوتنی رۆژنامەنووسەکان کرد لەگەڵ بەرێز فەرماندەی فەیلەق‌و ئەو گفتوگۆیەی لە نێوان بەرێزیداو رۆژنامەنووسەکاندا کرا .

● بەشی دووەم ●

عبداللە عباس نووسیویەتی :

دوای ئەوە لە بارەگای فەرماندەی فەیلەقی دوو دەرچووین بۆ گەشتێکی پیرۆزو بەختەوەر بەرەو هێلی هەرە پێشەوەی روو بە رووی دوژمن کە لەوێ جەنگاوەرە دلیرەکانی عیراق وەك شێری مەیدانی وەستاون و لە هەر کوێەك دوژمن سەر دەربێنێ سەری دەکوتنەوە .

بەڵێ بەرەو سەنگەرەکانی پێشەوەی لیواو فەوج‌و سریەکانی فەیلەقی دوو چووین تا بە هەموو هەستی خۆشەویستی وشەو پێنوسەوە خۆیان‌و چەکەکانی سەر شانیان ماچ بکەین‌و پیرۆزبایی سەرکەوتنە بەردەوامەکانیان لێ بکەین .

گەیشتینە سەنگەرەکانی پێشوە ، رووی گەنم رەنگی خۆراگرتوی پاڵەوانانەی جەنگاوەرەکان هیمەتی زیاتری دەدا بە هەموو رۆڵەیەکی عیراق هەمیشە سەربەرزو روو بەرەو رۆژ بێ ، چونکە لەو رووانەدا غەیری پاڵەوانیەتی‌و مەردایەتی‌و خۆراگرتن‌و سووربوون لەسەر پلیشانەوەی گومڕا چاوچنۆکەکان زیاتر نابینی سورن لەسەر پلیشانەوەی ئەواوە تیان تا عیراق زیاتر بەرەو لوتکەی سەرکەوتن‌و سەربەرزی هەنگاو بنێ . زیاتر لە بیناکاری‌و شارستانیەتدا دەوری پێشرەوی هەبێ .

لە هیلی پێشەوەی بەرەی جەنگ کە لە سەنگەردا لەگەڵ جەنگاوەرەکان رادەوستی سەبری خاکی عیراق دەکەی ...زیاتر هەست بە سەربەرزی خۆت‌و گەلەکەت‌و سەرکردەی مەزن دەکەی .

چوینە سەنگەری هەر پێشەوەی «زین القوس» کە بازووی جەنگاوەرەکانی عیراق گیرایانەوە بۆ باوەشی دایکی

جەنگاوەرەکان ، داستانەکانی جەنگەکانی ئەم بەرە خۆراگرتوەیان دەگیرایەوە ، جەنگاوەری ئیستای سوپای عیراق مەرد ، نەك هەر پاڵەوانی مەیدانی جەنگە ، بەڵکو هوشیارو قسەزان‌و

خویانمان لێکردن بە ئاگر.. هەڵهاتن ..

دەستی کێشا بۆ دوورتر.
ـ ئیستا لەوێدا خۆیان شاردۆتەوە ..

کە دەچینە بەرەی جەنگ، ئەفسەرو سەربازەکان هەر باسی شەرو ئازایەتی سوپا مەردەکەیان ناکەن لە سەرکوتاندنەوەی دوژمندا ،

ـ ئالەوێ وەپێری وبستیان سەر دەهێنن وبستیان بەختی رەشیان تاقی بکەنەوە ، وا لیبان هاتینە دەست سەنگەرەکانی

شەرت بۆ دەکەن ، ئەوەندە ورد مەسەلەکە شی دەکەنەوە شانازی بە ژیری‌و وردبینیانە ـوە دەکەی ... یەکێکیان وتی :

ـ دەقیقەیەك لە فرسەتی رۆژانمان بەزایە ناچێ ، لێرەدا ، دەخوێننەوە ، راسپاردەی سەرکردە جێ بەجێ دەکەین ، خوێندنەوە خۆراکی بیرە ، جەنگاوەری رۆشنبیر ، ئازایەتی زیاتر دەبێ لە روو بە رووبوونەوەی هەموو گرانیەکدا ...

لەدەمی ئێوارە ، جارێکی کە دەستمان کردەوە ملی جەنگاوەرەکان‌و دوی‌خوازیمان لێ کردن‌و هیوای بەردەوام سەرکەوتنمان بۆ خواستن. پێیان وتین :

ـ خۆتان ونەوەکانتان دڵنیابن تا ئێمە لێرەدا بین ، هیچ دوژمنی ناتوانی زەفەر بە عیراق بەرێت ، ئێمەش نەوەی ئەو گەلەین هەرگیز نابەزێ دڵنیابن .. خۆتان‌و ماڵ‌و منداڵتان بازووی مەردایەتی ئێوە دەپارێزێ .

سلاوتان لێ بێ کورە مەردەکانی عیراق ... چاوە گەشەکانتان ماچ دەکەین .

رۆشنبیرە ، یەکێکیان دەست دەکیشێ بەرەو سەنگەرێکی گۆمراکان‌و دەڵێ :

باسی هونەرو رۆشنبیری‌و شیعرو چیرۆکو زانستی ، یان کە باسی لایەنی سیاسی

هەڤاڵ رازگرێ تیپا (بەدر): -

جەماوەرێ قەزا سیمێلی پەیمانی نوێ دکەن بۆ قوماندارێ دیارت و شورەشێ و سەرەکێ قوماندار کو بمینن زەلامێت وەفادار بۆ پاراستنا ئاخا عیراقێ

ل سەرەدانا مە بو قەزا سێمێلێ مە قەستا تیپا (بەدر) یا پارتا بەعسا عەرەبیا هەڤپشك کر ، ئو لبارەگایێ تیپا (بەدر) مە ئەڤ چاڤپێکەتنە کر دگەل هەڤال (حسین علی الدوری) رازگرێ تیپا بەدر یا پارتا بەعسا عەرەبیا هەڤپشك لقەزا سێمێلێ :ـ

پـ دەورێ تیپا (بەدر) چی‌یە ل بەلاڤکرنا بیرو هزرێت پارتێ‌و سەرۆکێ قوماندار لناڤ جەماوەرێ قەزایێ ؟

بـ ب راستی بەری هەمی تشتا ئەم یێت هاتین بو خزمەتا جەماوەرێ مە دڤێت ئەم هەمی ببینە ئێك هزرو بیرو ئێك دڵ‌و ئێك دەست بو خزمەتا عیراقا نوی عیراقا قادسیا صەدامی ئەڤجا ئەم دبەردەوامین لسەر گرێدانا کۆرێت رامیاری‌و رەوشەنبیری‌و نیشتیمانی بۆ جەماوەرێ قەزایێ ئەڤە ژ بلی وان کۆرێت دهێنە کرێدان ژ لایێ رێکخراوێت ملی‌و پیشەیی لقەزایێ ... هەر وەسا ئەم دچینە گوندێت قەزایێ بۆ شروڤەکرنا ئارمانج‌و فیکرا پارتێ‌و سەرەکێ قوماندار (صدام حسین)و دیسا شروڤەکرنا ئارمانج‌و دەستکەفتێت شورەشا ١٧ـ٣٠ تیرمەهێ وئەگەر

بریارێت عەفوێ هەبن دیسانئەم جەماوەرێ کوم دکەین چ لقەزایێ یان چ لگوندا‌و ئەم بۆوان شروڤەدکەین ئەگەرو ئارمانجێت بریارێت عەفوێ. دیسا ژ کارێت تیپا (بەدر) ئەم یارمەتیا خەلکێ قەزایێ دکەین‌و گرفتارێت وان یێت رۆژانە چارەسەردکەین‌و هەمی تشتا بو خێزانێت شەهیدو ئێخسیراپەیدا دکەین‌و پشتی شەرێ مە دگەل رژێما خومەینی براستی کارێ مە پتر پێ لێ هاتی‌و ئەم پتر د زیرەڤانین‌و پتر کۆرێت رامیاری‌و رەوشەنبیری بەرهەڤ دکەین‌و هەمی چینێت جەماوەرێ قەزایێ .

پـ شێوێ بەشداربوناجەماوەرێ قەزایێ لجەنگا مە یا رەوا چاوایەو چی‌یە ؟

بـ پشتی ئەم کەفتینە شەرێ دگەل رژێما خومەینی یا تەعداکەر مە دبیت کو پێتڤیە لەر مە ئەم پتر خو ماندی بکەین‌و شەڤ‌و رۆژابکەینە ئێك بۆ پاراستنا ئاخا

عیراقی یا پیرۆزو پێتڤیە لسەر مە ئەم بهەمی رەخاڤە قوربانیێ بدەین بۆ ئاخا عیراقی‌و بۆ قوماندارێ پارت‌و شورەشێ تایبەت بۆ قوماندار (صدام حسین) .

ئو بەشداربونا جەماوەرێ قەزایێ ل شەرێ قادسیا صەدامی یا بەرفرەهو بەردەوامەو ژ روژا ئێکێ ژ شەرێ مەو هەتا نهو خەلکێ ڤێ قەزایێ بێ پۆستە پوستە دچنە بەرا شەری ب رێکا سوپایێ ملی ، هەروەسا جەماوەرێ قەزا سێمێلێ گەلەك پارەو زێر بێ پێشکێش کرین‌و هۆسانێ خەلکێ ڤێ قەزایێ لجهێ رازیبونا مەنەو لجهێ رازیبونا بارت‌و شورەشێنە .

پـ تە چ هەیە ب رێکا روژناما (هاوکاری) بێژیە جەماوەرێ قەزایێ ؟

بـ ب راستی من چ نینە ژ بلی سوپاسیەکا گەرم‌و گوڕ بو خەلکی قەزا سێمێلێ دکەم ب قەزاو ناحییاو گوندڤە چنکو ئەم یێت بینین مللەتەکێ قارەمانەو گەلەك قوربانی‌بو قادسیا صەدامی یێت داین‌و ب راستی جەماوەرەکێ هاریکارە دگەل مە وتێگەهشتیە بو بیرو هزرێت پارت‌و شورەشێ‌و سەرۆك (صدام حسین)ی . ئو سوپاس .

لقی دهـوك

هەندێ لە رەوشتی

جەنگاوەرە عیراقیەکان

محمد صالح عبدالکریم دەینووسێ

بێگومان گۆڕانی چۆنیەتی ژیان لە بارێکەوە بۆ بارێکی دی بەنسبەت مرۆڤەوە ، جۆرە کارتێکردنێکی هەیە ، بە ئاشکرا هەستی پێ دەکرێت ، مەبەستم لەو گۆڕانە ئەوەیە : کۆمەلێکی زۆر بووین چووینە ئۆردوگای مەشقەوە بۆ خۆئامادەکردن بەرەو بەرەکانی جەنگ ، لەو کۆمەڵەدا هەموو جۆرە پیشەیەکان هەبوو ، کرێکار ، کۆڵهەڵگر ، ئاسنگەر ، دارتاش ، سایەف ، فەرمانبەر ، مامۆستا ، پزیشك ، رۆژنامەنووس .. هتد..

تیاماندا بوو لە ژیانییدا پەنجە ئاسکەکانی گەرمی‌و ساردیان نەدیبوو .... دوو سێ رۆژ کات بەگران دەرۆیشت ... ئەخیر ماوەی مەشقمان تەواو کرد ، بەرەو هێڵی پێشەوەی جەنگ رێمان‌گرت وەکو لێپرسراوێك بیروهۆشم لای چەند جەنگاوەرێك بوو ، دەموت : ئەمانە ناتوانن لێرە هەڵکەن .

بەڵام کە بە چاوی خۆیان بۆردومانی دوژمن‌و وەڵامدانەوەی خۆمانیان بینی ، بۆ رۆژی دووەم دەست‌و پەنجەی ئاسک ئاوێتەی پاچ و خاکەناز بوو ، بۆ دروستکردنی سەنگەری مەحکەم‌و شوێنی حەوانەوە.

ئەوانەی من لێیانم رانەدەبینی دەتوانم بڵێم لە هەمووان بەتەنگەوە هاتوو تر بوون ... کە ئەم دیمەنەم بینی زۆر کەیف‌خۆش بووم هەندێکیانم بانگ کرد ، لێم پرسین : هاورێینە پێشەکی زۆر سوپاسی هەستی دلێرانەتان دەکەم ، بەڵام بەراستی وام لێ‌رانەدەبینین کە بەمجۆرەی ئێستا دەتان بینم .؟

هەموو بەیەك دەنگ وەڵامیان دامەوە :

هاورێ وەکو دەزانیت ئێمە ئێستا بەرانبەر دوژمن راوەستاوین ، ئەو دوژمنەی کە شارەکانمان بۆردومان دەکات ، منال‌و کەسوکارمان دەکوژێت ، دەیەوێ بێتە خاکمانەوە ، لە هەموو شتێ زیاتر ئەوەیە بە هیچ جۆرێك رازی نابێت شەڕ بووەستێت و خەلکی لە هەردوو وولاتدا بحەسێنەوە ، بەڵێ ئەمەیە مانای دڕندەیی ... بۆیە مرۆڤی عیراقی کە دێتە بەرەی جەنگەوە دلتەنگی لێ‌دەبێتە دلخۆشی‌و تەمەلی بەئازایەتی‌و کەم دوویی بە قسەی خۆش‌و پێکەنین‌و ، دانیشتنی شەوانی یانە بە بوونە هاورێی چەك‌و چاودێری نەخۆشی بە لەشی ساغی ..

بەڵێ براینە ئەمەیە رەوشتی عیراقی ... ئەمەیە دڵسۆزی عیراقیەکان بەرانبەر بەوولاتەکەیان ، بێگومان وولاتی پڕ خێرو بەرەکەت ئەوە زیاتر دەهێنێ کە خۆمانی لەسەر بەکوشت بدەین .

فـؤاد حسين

وادیارە رژێمی خومەینی دەیەوێ مێژووی کۆنی «قراصنە» بگەرێنێتەوە ...بۆ ناوچەیەکی گەلێ گرنگ‌و ناسك لەلایەن ئەم دەولەتانەودەولەتانی جیهانیدا .. کە جار نەجارێك دەستدرێژ دەکات‌و پاپۆری دەوڵەتانی کەنداو وولاتانی تر دەگرێت ،هەموو رۆژیدا ، دوو پاپۆری کوەیت‌و یەکێکی‌تری ئیتالیا،وە ئەوەی زانراوە تا ئەم ساتە دەستی لە پاپۆرەکانی کویتی هەڵنەگرتووە هەرچەند کویت‌و گەلێ لە وولاتانی‌تری‌جیهانی ناڕەزایی خۆیان بەرانبەر بەم ئاکارە دەربڕیوون ..

وە ئەگەر بگەرێینەوە بۆیاسای دەوڵەتان ، ئەوەی لەبارەی زەریاو کەنداوەکان‌دانراون دەبینین ئێران دوژمنایەتیان بەکارهێناوە ،چونکە دەستدرێژیەکەیان بۆ ئاوی ئێران نەبووە ، بەڵکو کردەوەکەیان لە دەربەندێکی دەوڵەتیدا سەپاندوون‌و دژی‌بازرگانیی جیهانی راوەستاوون ...

جا ئێران بەگوێرەی ئەم گومڕایی‌و هەست‌نەکردنە بە لێپرسراوی‌و گوێ‌نەدانە بەیاسای جیهانی دەبێ سزا بدرێ .. سزایەکی کۆمەڵی،بۆ ئەوەی بەربەست ببێت واز لە تاوانەکانی بهێنێت ..چونکە وادیارە مەسەلەی ناڕەزایی دەربڕینی یان‌شێوەی راگەیاندن‌و ئاگادار کردنەوە لەگەڵ رژێمێکی‌دڕندەو گەوج هیچ سوودێك نابەخشێت .. دیسان‌ئەوەی دەبێتە مایەی سەرسورهێنەرو گەلێ سەیر کۆمەڵگای دەوڵەتان ئەوەندە گوێی نەداوەتە کردەوەچەپەلەکانی خومەینی‌و داردەستەکەی ، لەبەرئەوەدەبینین چڵکاوخۆرەکانی مێژەرلەسەرەکانی بەردەوامن‌لەسەر گومڕایی‌و گاڵتەکردن بە یاساو رای‌جیهانی ..وەکوبڵێی نە بایانە دیبێت نە بۆران ... خۆ ئەگەر نزیك تر بڕوانین سەپاندنی جەنگە نارەواکەیە بەسەر عیراقدا.. جا لایەنێك مایەوە هەوڵ نەدات بۆ دانانی چارەیەك بۆ راگرتنی جا خاڵێك مایەوە باس‌نەکرێت .

جارێك بەنەرمی‌و جارێك بەتوندی ... بەڵام سوودێکی هەبوو !! کەواتە یاسای دەوڵەتان‌و بەربەستکردنی دەستدرێژی بەکاروباری ناوەوەی دەولەتان ئاو ناخوات بەڵام ئێمە دەربارەی مەسەلەی کاری «قرصنەی ئێرانی لە زەریادا لە زیانی دورگەی خەرج‌دا جیاناکەینەوە .. چونکە خەرج شا دەماری ئابوری ئێرانەو .. ئێستا بەتەواوەتی یەکی کەوتووەو رژێمی داخ‌لەدڵ دەستەپاچەبووە ئیتر دەیەوێ بەم شێوەیە تۆڵەی خۆی بکاتەوە ..!!

لدهوکێ کۆرەکا ئەدەبی بۆ د. ئیحسان فؤاد

• لقی دهوك •

ئێکەتیا نڤیسەڤانا لدهوکێ وەك ئەم هەمی دزانین ژ کەڤن‌دا هەتا نهو هەر یا بەردەوامە لسەر خزمەتا پەیڤا کوردیو ئەدەبیاتو رەوشەنبیریا کوردیو ڤێ ئێکەتیێ ب راستی جهێ خۆ یێ کری د دلێ جەماوەرێ پارێزگەهێ‌داو بئاناهیا خودیو شیانێت ئەندامێت وێ گەڤ ئێکەتیە هەر دەم دێ مینیت خەباتکەر ژبو پێشڤەبرنا کاروانێ رەوشەنبیریا کوردیو ژبو خویاکرنو چەسپاندنا دەورێ پەیڤێو دەورێ تورەڤانی د چڤاکی‌دا ..

ئەڤجا ژ کورێت ڤێ دویماهیێ ئێکەتیا نڤیسەڤانا یێ رابی لدهوکێ ... کورەك بەرهەڤکر بو مامۆستا د . احسان فوئادی لروژا ١١/٨/١٩٨٥ .

لپێشیێ هێژا (رشید فندی) رێڤەبەرێ کورێ بخێرهاتنەکا گەرمو گوڕ ب دکتور ئیحسان فوئادی کرو گوتی ئەم گەلەك د بەختەوەرین ئەڤرو کە ئەم شیان هوسا پکەهینە ئێكو گوهێ خو بدەینە گوتارا هێژا د . احسان فوئادیو هندەك ژ ژیانا دکتورێ بو جەماوەری خواندو گوت :ـ

ل سالا (١٩٣٦)ێ دکتور ئیحسان لباژێری هەڤلێری هاتیە دونیایێو ل سالا (١٩٥٣)ێ هاتە وەرگرتن ل (دار المعلمين العاليه ـ پشکا زمانێ ئنکلیزی) و ل سالا (١٩٦٠) چو ئێکەتیا سوڤیەتی ژبو وەرگرتنا خاندناما دکتورایێو ل سالا (١٩٦٦)ێ دکتورا وەرگرت ب بابەتێ (حاجی قادرێ کویێ) و ل سالا (١٩٧٣)ێ بو رێڤەبەرێ گشتی یێ رێڤەبەریا گشتی‌یا رەوشەنبیریا کوردی لبەغداو دیسا بو مامۆستا ل پشکا کوردی لزانکویا بەغدا ... ئو ژ سالا (١٩٨٢)ێ هەتا نهو رێڤەبەرێ گشتی‌یە یێ خویندنا کوردی لوەزارەتا پەروەردێ لبەغدا ... ئو رێڤەبەرێ کورێ گوت نهو ژی دێ دەرفەتێ دەینە دکتوری دائەو بخو ب دروستاهی خو بدەتە نیاسین بو هەوە .

دکتوری لپێشیێ سوپاسیا ئێکەتیا نڤیسەڤانا لدهوکێ کر کە ئەڤ کورە بو سازکریو شیانی ب رێکا ڤی کورێ ئەدیبو ئەدەب دوستێت پارێزگەهێ ببینیتو ئاخفت لسەر سەربورا خو یا ئەدەبی (التجربه الادبيه)و گوتی‌من ژ بجویکاتیا خو حەژ ئەدەبو سەرهاتێت کەڤن دکرو هەمی دەما من هۆزان ژبەر دکرنو دەمێ زاروکینێ و چەحێلینێ من حەژ هوزانێت حمدی صاحبقرانو شێخ رەزا تالەبانی دکر و کرە بەحس یادگارێت خو دگەل ڤان هۆزانڤانا (زێوەرو مەدهۆشو قانع) و کرە بەحسێ بارێ رەوشەنبیری و ئەدەبی ل باژێرێ سلێمانیێ ل وی دەمی و کرە بەحسێ هۆزانڤانێ بەرکەتی (علی کمال باپیر ئاغا) کا چاوا ئەوی گەلەك گەنجێت سلێمانیێ پال ددان کو فێربنە ئەدەبی و هوزانێ و کا چاوا ڤی هۆزانڤانی ل وی دەمی گەلەك پشتگیریا دکتوری دکر و کرە بەحسێ هوزانڤان شێخ سەلام ... پاش دکتور کرە بەحسێ خویندنا خو ل (دار المعلمين العاليه) و ل ئێکەتیا سوڤیەت .

چنکو دکتور ژ مێژە هەڤالێ روژنامەگەریێیە ئەڤجا کرە بەحسێ خو ئو روژنامەگەریێ و گوتی :ـ

بروانە ل ١١

یادی دامەزراندنی شاری سلێمانی لە میهرەجانێکی فرە چالاکیدا

لە چالاکیەکانی یەکیتی ئەدیب ونووسەرانی کورد لقی سلیمانی :

لە ١٥ ئەیلولداو بە سەرپەرشتی بەرێز مامۆستا جعفر بەرزنجی پارێزگاری سلیمانیو ئامادەبوونی هاورێ رازگری حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالستو لیپرسراوانی پارێزگاکە ئاهەنگی کردنەوەی میهرەجانی یادی ٢٠٠ سالەی دامەزراندنی شاری سلیمانی کرایەوە کە تا ١٧ هەمان مانگی خایاندو یەکیتی ئەدیبو نووسەرانی کورد لقی سلیمانی سازی کردبوو .

ئەو سێ رۆژە بەیانیان لە کات ژمێری ـ١٠ـو ئێواران لە کاتژمێری ـ٥ـوە لێکۆلینەوەو باسەکان پێش‌کەش دەکرا ، کە تەواوی باسەکان تەرخان بووبۆ مێژووی سلێمانی بە درێژایی ئەو تەمەنی دووسەد سالەیەی . ئەوە سەرباری پێشانگایەکی فوتۆگرافی کە تەواوی لایەنەکانی شارستانێتیو شێوەو نموونەی کاری‌بنیاسازیو پیاوە ناودارەکانی سلێمانی تیدا بوو ئەوەی لەو پێشانگایەدا سەرنجی رادەکێشا چەند وێنەیەکی شێخ مەحمودی نەمر بوو ، کە شێخ مەحمود دەکاتە ماوەیەکی دیارو مێژوویی شارێ سلێمانی جگە لەو پێشانگایە ، لە نێوان ئێوارە کۆڕەکان‌دا تابلۆیەکی شانۆیی لە لایەن هونەرمەندانی تیپی شانۆی سالارەوە پێش‌کەش کرا کە تیایدا چەند لایەنێکی کورتی ژیانی حەزرەتی نالیو سالمو کوردی رەنگی دابۆوە .

هەر بە بۆنەی یادی دووسەد سالەوە پێشانگایەکی تەشکیلی لە هۆلی مۆزەخانەی سلێمانیدا بە چاودێری بەرێز پارێزگاری سلێمانی کرایەوە کە تیایدا زیاتر لە سی هونەرمەندی تەشکیلی بەشداریان کرد ، ئەو پێشانگایەش حەوت‌رۆژێکی خایاند .. سەر لەبەیانی رۆژی ١٥ـ٩ بە ووتارێکی دکتۆر نافع ئاکرەیی . سەرەکی یەکتیی ئەدیبو نووسەرانی کورد دەستی پێ‌کرد ، دوای ئەو سەرەکی لق سلێمانیی یەکێتی ئەدیبان مامۆستا محمد امین پێنجوینی ووتاری لقی خوێندووە ، لە ووتارەکەیدا باسی ئەو هەولو تەقەلالو ماندوبوونەی دەستەی بەرێوەبردنی لقی سلێمانی کرد بۆ ساز دانی ئەو یادە . ئینجا نوێنەری ئەمینداریەتی گشتی رۆشنبیریو لاوان مامۆستا سەعید یەحیا خطاط ـ ووتارێکی خوێندەوە پاشان وتاری بەرێز مامۆستا مصلح جەلالی بەرێوەبەری گشتی دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی لەلایەن کاك « اکرم محمود »ەوە خوێنرایەوە .

دوای ئەوە کاك ـ صلاح شوان ووتاری کۆمەڵەی رۆشنبیری کوردی پێش‌کەش کردو مامۆستا محمد بدری وتاری ‌گۆڤاری ، نووسەری کورد . هەر سەر لە بەیانی ئەو رۆژە دکتور خەلیل ئیسماعیل ـ لێکۆلینەوەیەکی بەزمانی عەرەبی پێش کەش کرد بە نێو نیشانی [خاسیەتە دیموگرافی‌یەکانی شاری سلێمانی] دکتۆر لە لێکۆلینەوەکەیدا باسی چۆنیەتی جوغرافیای سروشتی سلێمانی کرد ، پاش نیوەڕۆی ئەو رۆژەو لە کاتژمێری ـ٥ـدا مامۆستا مەحمود ئەحمەد محەمەد ـ بابەتێکی بەپێزی دەربارەی رۆشنبیریو چۆنیەتی گەشەکردنی پێش‌کەش کرد ، لەسەردەمی بەبەکانەوە ، تا بە ڕۆژی ئەمڕۆ ، پاش ئەو مامۆستا « مستەفا نەریمان » باسێکی تەرجەمە کراوی شاعیری تورکی عێراقی « هیجری دەدە »ی خوێندەوە کە شیعرەکە بە نێوی « توحفەی سلێمانی »یەوە بوو . بۆ بەیانی ڕۆژی دوایی ٩/١٦ دکتور حسام الدین نەقشەبەندی ووتارێکی بەزمانی عەرەبی خوێندوە ، کە بە نێوی [دەشتی شارەزوورو لێکۆلینەوەیەك لە لایەن جوگرافیایو مێژوو هەندێ لایەنی شوێنەوارەکانی] دکتۆر لە باسەکەیدا قسەی

لەسەر رۆلی مێژوویی‌و ئەسلی ناوی شارەزووری کرد . هەر لە هەمان کۆردا کاك دلشاد عەلی لێکۆلینەوەیەکی بە ناوی « سلێمانی لە ئاوێنەی شیعرەوە » پێش‌کەش کرد ، ئینجا نۆرە هاتە سەر نووسینەکەی مامۆستا شاکر فتاح کە بە نێوی [کۆمەڵەی زانستی کوردان]ەوە بوو کە لە سالی ١٩٢٦ـدا دامەزراوە . لە ئێوارەی هەمان رۆژدا ١٩٢٦ـدا دامەزراوە . لە ئێوارەی هەمان رۆژوا مامۆستا کەمال نوری مەعروف ـ باسێکی دەربارەی گوندە کشتو کالی‌یەکانی ناوچەی سلێمانی خوێندەوە مامۆستا کمال ـ هاتە سەر ناوچەی (چەرمو) کە چۆن هەزاران سال پێش ئێستا بایەخیان بە مەسەلەی کشتوکال داوە .

مامۆستا محەمەد ئەمین هەورامانی‌ـیش باسی « مێژووی زمانی کوردی » کردو لەوە دووا کە شێوە زمانی سلێمانی بنکەیە بۆ تەواوی شێوە زمانەکانی تر .. هەروەها مامۆستا محمد مصطفى حمه بۆر بابەتێکی لەسەر زمان پێش‌کەش کرد بە نێوی « زمانی یەکگرتوی کوردی لە شێوەی سلێمانی‌یەوە دەست ، پی‌دەکات .

هەروەها سەرلەبەیانی رۆژی ١٩٨٥/٩/١٧ مامۆستا کەریم زەند ووتارێکی دەربارەی مێژووی سلێمانی پێش‌کەش کرد . دوای ئەو مامۆستا ـ کەریم زانستی باسێکی خوێندەوە بە ناوی « دەرسێك لە رابووردوو » مامۆستا کریم لە باسەکەیدا قسەی لەسەر هەندێك دابو نەریتی دانیشتوانی ناوچەی سلێمانی کرد دوا ووتاری ئەو بەیانی کۆڕە لە لایەن « محمد سعید سلیم »ەوە پێش‌کەش کرا پاش ئەوە میوانەکانو ئامادە بوانی کۆڕ چوون بۆ نان‌خواردنی نیوەڕۆ کە بریتی بوو لە « کفتەی سابونکەران » .

بۆ ئێوارەی ئەو رۆژە مامۆستا ـ عمر عبدالرحیم باسی فولکلۆری شاری سلێمانی کردو چەند نموونەیەکی هێنایەوە . پاش ئەو مامۆستا « دلشاد محەمەد ئەمین » باسێکی بە پێزی خوێندەوە دەربارەی شێتەکانی سلێمانی کە لە ڕاستیدا سەرنجی ئامادەبوانی ڕاکێشا ، دوای باسەکەی کاك دلشاد کۆرێکی شیعر خوێندنەوە ساز کرا بە کۆتایی هاتنی کۆڕە شیعری‌یەکە ئەو یادە گەورەو مەزنەش کۆتایی هات .

ـ ئازاد ـ

سمایل کوری سمایل

سالم مصطفى عبدالعزيز

گەلەك من دڤیا چەند پەیڤا لگەل ڤی هونەرمەندێ بەرکەفتی بکم .. بەلێ دەلیڤە نە دکەتنێ ..

ژبەری چەند روژەکا ئەز خواستیێیم‌لداوەتا برادەرەکێ (بابێ نایفی) زورنا خۆ دەینا داکو بێهن ڤەدانەکێ بکت .. براستێ مقامەکی گەلەك خوش‌بی .. من گوتێ ب بابێ نایفی دێ دەلیڤە کەڤتێ ئەز چەند پسیارا ژتە بکم ؟؟ ..

گوتە من : ئەز یێ حازرم کەرەمکە ..

خوێندەڤانێ بەرکەتی وهێژا .. نیڤشکێ ئاخفتنا مە بی ئەڤە ..

● ناڤێ وی (سمایل گورێ سمایل)ە . سالا ١٩٣٤ یێ هاتی‌یە سەر دنیایێ لباژێرێ زاخو .. ل سالا ١٩٤٧ یێ دەست هاڤێتی زورناێ .. لسەر وی دەمی زورنابێژێت ناڤبانگ لدەڤەرا زاخو «طوری»بی ئەو ژی مامێ «سمایل»ە و «ئێجر»بی ئەو ژی پسمامێ بابێ «سمایل»ە ئەڤان هەردوو زورنابێژا ناڤی خو هەبین ل دەڤەرا زاخو و دوهوکێ .. «بابێ نایفی» دبێژت :ـ ئەز دێ ڤێ زورنایێ لێدم بۆ مللەتێ خۆ هندی ئەز دشێم . وئەڤە کورێ من نایفە یێ باش دبەررا دچت بۆ لێدانا زورنایێ ..

وهەروەسا دبێژت من دڤێت ئەز ڤی هونەری بۆ گەنجو لاوا روهن بکم .

دبێژت .. هندی لێدانا زورنایێیە لداوەتا ... سێ رەنگن ..

● لێدانا بسەخبێر ... ئەوژی دەمێ داوەت دەست پێ دکت .. ئەم دبێژینە ڤی رەنگی «میرانیو ناڤنجی» .

● لێدانا «گوڤەند» ئەوژی دەمێ گەرم‌کرنا داوەتێ‌یە .

● دیسا دەست دهاڤێنە رەنگێ «سەخبێر» «میرانیو ناڤنجی» .

● دوو رەنگێت دی ژی یێت هەین یێت داوەتێ ... دبێژنێ «شێخانیو دەنانی» .

دەمێ مە دڤێت ئەم داوەتا خو ب دوماهی بینین ..ئەم سێ چار رەنگێت بلەز دبێژین .. «بابلەکان» و «هەرێ گولێ» و «سنجانێ» وپشتی هینگێ داوەت خلاس دبت ، بەلێ ئەم چەند ناڤا بو داوەتێ دبێژین ..مە دوو رەنگێت هەبن ئەوژی «ملا ـ گوڤەند» و «دەستا»نە .

هەر وەسا «بابێ نایفی» دبێژت :ـ ژبەری سیە چل سالا روژا سەر سوبەهیکێ مالا زاڤای خوارن حازر ئەدکر .. خوارن لسەر جیراناو مروڤێت زاڤای بی.

هەر وەسا بابێ نایفی دبێژت :ـ هندی زورنایە ژهەمی موسیقا کەڤن‌ترە .. وئەز دبێژم ژهەمیا خوش‌ترە .چونکی چ ئاوازا تە بڤێت دێ لێدت .. نەوەك تەمبورێ‌یە وکەمانجێ‌یە یان عودێ یە ..

هەروەسا «بابێ نایفی» دبێژت :ـ هندی دەرهینانا داوەتێ یە لسەر زورنابێژی‌یە بڤێت دێ گەرم‌کن بڤێت دێ سست کن . ودیسا دبێژت :ـ چ بیرهاتنا هەبت یا نیشتمانی‌بت یان ژی یا جەماوەری بیت ئەم پەژدارێ تێدە دکین .هەکەر ئەم چەند بشول بین .. ئەم داوەتێت خوە دهێلین دجهـ دە ودچینێ .

ل دوماهیکێ «بابێ نایفی» دبێژت :ـ

هیڤییا مە ئەوە زێدەتر وپتر سەروکوهیا مە بیتە کرن ئەخاسم مە بکنە دناڤ رێزێت «نیقابا هونەرمەندادە» وەکی هەمی هونەرمەندا ... وهەر وەسا پەیداکرنا زورنێت باش ئەڤێت ترکی .. وسوپاس

Institut kurde de Paris

ئەکتەرو
شیکردنەوەی کاراکتەر

رزگار کریم

بەشی / دووەم

٤ – ژیانی خێزانی چۆنە ؟ ژیانی دایك و باوکی چۆن بووە ؟ لەوانەیە ئەم شتانە لەدەقەکەدا نەبن ، ئەکتەر خۆی بەئاکامیان دەگەیەنێت ، توانای پارە پەیداکردنیان بۆ ژیان چەند بووە کە کاتێ ئەم کاراکتەرە منال بووە ؟! هەتیوو بووە ؟! دایك و باوکی لێك بچراو بوون یان بەیەکەوە بوون ، کاتێ کە ئەم تا تەمەنی هەرزەکاری لەگەڵیاندا ژیاوە ؟! عادات و هەڵس کەوتی هێزان بەگوێرەی عەشیرەت و حالەتی عەقلی و باوەڕیان دەربارەی مرۆڤایەتی چۆن بووە ؟

٥ – بیروباوەری دەربارەی ئایین چۆنە ؟ ئیسلامە یان مەسیحی‌یە ؟! پرۆتستانتی‌یە یا ئارسوذکی یە یا کاثولیکی‌یە ؟!

٦ – لەچ رەگەزێکە ؟ ئاری‌یە یاسامی‌یە ؟! سلاڤی‌یە یان گەلیکی‌تور ؟! وخەڵکی چ وولات و شارێکە ؟!

٧ – پەیوەندی رامیاری چۆنە و چی‌یە ؟!

٨ – شوێن و پایەی لە ناو کۆمەڵدا چۆنە ؟!

٩ – حەز و ئارەزوومەندێتی لەچی‌دا کۆدەبێتەوە ؟ خوێندنەوەی پەرتووك و رۆمان و چیرۆك و هۆنراوەی لاگرنگە ؟! گۆڤار و رۆژنامەکان ی بەدلە حەز بەدەنگ و باس و نوکتەو و ئاهەنگی میللی‌دەکات یان نەء ؟!

ج – مەودای دەروونی (سایکۆلۆژی) :

کە دەروونی کاراکتەر و نەخۆشی یەعەقلی و دەروونی‌یەکان دەگرێتەخۆی لە :

١ – ژیانی سێکس : رەوشتی و بیروباوەری دەرباری عاداتی سیکس .

٢ – ئامانجی کاراکتەر و مەبەستەکانی و تەماعکاری تا چ رادەیەکە ؟!

٣ – مەبەستی خراپ و ناقۆڵای هەیە دەربارەی ژیان ؟!

٤ – میزاج و خودی تورەیە ؟ هێمنە ؟ لەسەرکرایەتی دا چۆن دەربارەی خێزان ؟ رەش‌بینە یا گەش‌بینە ؟!

٥ – مەیلی لەژیاندا : زوو خۆی ئەدات بەدەستەوە ؟ یان بەعەزمە ؟

٦ – گرێ دەروونیەکانی چین ؟ ئەو بیروباوەرانە چین کە دەستیان بە سەرداگرتووە ؟ خەیالاتی چۆنە ؟ لەچی دەترسێت « ئاو ... ئاگر ... تاریکی ... نەخۆشی ... قەرەبالغی .. یان سورابونی فرۆکەو شەوەندەفەر و ... هتد ؟

٧ – گۆشەگیرە یان تێکەڵی خەڵکی دەبێن ؟ یان مام ناوەندی‌یە ؟

٨ – چۆن بیردەکاتەوە ؟ حیکمەت و پەندەکانی لەسەر ژیان کامانەن ؟

زەوقی هونەری و ئیستاتیکی چی‌یە بۆ بەرهەمی جوانی و سروشتی و هونەر ... هتد ؟! دەسەڵاتی بەسەر دەروونی دا و دڵەراوکێی سەر دەفەکەی و ژیان دا چۆنە ؟

بەڵام هەندێ جار ئەم لیکۆلینەوەیەی کاراکتەر بەلایەن ئەکتەرەوە سێ مەودای تری دێتە بەردەم ئەوانیش : –

١ – مەودای رابووردوی کاراکتەر :

مێژووی ژیانی رابوودوی کاراکتەر تا کاتی دەست پێ‌کردنی شانۆیی‌یەکە دەگرێتەوە .

٢ – مەودای ئێستایی :

« پێشکەوتنی کاراکتەر لە هەموو ڕوویەکەوە لەکاتی رووداوەکانی شانۆیەکەدا دەگرێتەوە » .

٣ – مەودای پاشەڕۆژی کاراکتەر :

« ئەو کاتەیە کە رەنگە کاراکتەر لەپاش شانۆیی یەکە بیگاتێ » بۆ نموونە چی بەسەر ئاکای کاراکتەرەکانی « خالە ڤانیا » دا دێت لە پاشە رۆژدا ؟

پاشان لە دووایی‌دا ئەکتەر و دەرهێنەر چۆن دەزانن کە لە ریزکردنی بەها دراماتێکی‌یەکاندا کاراکتەر لەپلەی یەکەمدا دەبێت بەگوێرەی « کاکڵە و دیالۆژ و گرێ و باری رەوانی گشتی‌یەوە ئەوا » .

أ – کاتێك کاراکتەر بەپلەی یەکەم دێت ، ئەگەر شانۆیی‌یەکە لەبوونی مرۆڤ و مل‌ملانێی لەگەڵ سروشت و مردن دا . بکۆلێتەوە و لە جەوهەرو دروست بوونی مرۆڤ و هێزی لەتوانەوەی بۆ بەختەوەری کەسانی تردا تا چەند دەبێت . یان کاراکتەرەکە ئەمەندە خۆپەست بێت کە بارێکی دەگمەن و دانسقە بێت . لەم کاتەدا کاراکتەر گرنگە و بە پلەی یەکەم دێت .

٢ – کاتێك کە کاراکتەر دەبێتە تەوەرێك بۆ رووداوەکانی ناو شانۆی‌یەکە و هەموو بەهاکانی دراماتێك لە دەوری ئەمدا دەسورێنەوە وەك « گالیلۆ » .

٣ – کاتێك کە مل‌ملانێ‌یەکی فیکری و دەروونی لە ناخی کاراکتەرەکە دا لەدژایەتی دابێت وەك : شانۆیی « هاملێت » .

٤ – کاتێك کە شانۆی‌یەکە باسی ژیانی کەسێکی گرنگی مێژوو بکات وەك « یولیوس سێزەر » یان « شالیر » یان « سۆقدات » یان « افلاطون » یان « شێخ محمود » ... هتد .

بەم پێیە دەتوانین بگەینە ئاکامی راستەقینەی لێکۆلینەوە ئەکادیمی‌یەکان بۆ سەر راڤەکردن و دۆزینەوەی نهێنی‌یەکانی کاراکتەر .

وێنەو رووداو

زیانەکانی بوومەلەرزەکەی مەکسیکۆ

دوا سەر ژمارەی رەسمی زیانەکانی ئەو بومەلەرزە بە هێزەی هەفتەی رابووردو لە پایتەختی مەکسیك شاری مەکسیکۆی‌دا گەپشتۆتە ٣ هەزار کەس کوژراوو برنیدارو ونبوو لەگەڵ مال ویرانکردنی دەیان هەزار کەس .

ئەوەبوو بومەلەرزەکە لە بەشێکی شارەکەی دابوو لەبەر ئەوە توانرا بەهوی یارمەتی جیهانیەوە دەستی بەسەردا بگیرێ ..

هەلۆ – پاشماوە

هەلو بە تواناکانمان بێجگە لە چوار هەڵمەتە مەردانەکەیان بۆ سەر دوورگەی خەرج لە بەرەکانی تری جەنگیشدا بەردەوام بوون لە سەر کوتاندنەوەی دوژمن‌و لە رۆژیکدا ١٢٥ هەڵمەتی دلێرانەیان بردە سەر بنکەو مولگاکانی دوژمن‌و ئاگری حەق‌و رەوای عیراقی‌یەکانیان باراند بەسەر دوژمندا .

لەم هەفتەیەدا هێزی بەرگری ئاسمانیمان توانیان فرۆکەیەکی دوژمن لە کەرتی ئەبلەقی سێ بخەنە خوارەو هەروەها فرۆکەیەکی تری هیلیوکوپتەری دوژمن خراوەتە خواردوە ، دیسان هەلۆ بە تواناکانمان توانیان نیشایەکی دەریایی گەورە لە رۆخەکانی ئێران بپێکن .

لەم هەفتەیەدا دبارددی راکردنی عەسکەی‌و مەدەنیە ئێرانی‌یەکان‌و پەنا هێنانیان بۆ عیراقی سەربەستی‌و سەرکەوتن بەردەوام بووە .

چیرۆکا – پاشماوە

گوندانە رێکەك دچیتە گوندێ –مام رەشان– وڕێکا دووێ دچیتە گوندێ کەندالەوڕێکا سێ دچیتە گوندێ مەهەت ێ ئو هندی خەلك دبەر گۆرێت وانرا ببورن چیروکا هەردوو ئەڤیندارا دهێتە بیراوان وکا چەوا بینە دوو شەمالك دا رێکا ئەشق وئەڤینیا راست‌و درست روهن کەن ..ئو عەدەت وسخلەتێت کەڤن‌و خراب ژ رێکا ئاشق‌و دلدارو ئەڤیندارا دویر بێخن ..دا دلێت وان بکەهنە مرادێ .. وبگەهنە پاشەرۆژەکا پڕ خوش و کامیرانی .

تاوانێکی – پاشماوە

بدرێ .

ئەمەو سەرچاوەیەکی نەلەستینی بە پەیامنێری ئاژانسی دەنگ‌و باسی عیراقی لە تونس راگەیاند کە لە ئەنجامی ئەم دەستدرێژی‌یە ناڕەوایەی زایونی‌یەکاندا بە دەیان شەهیدو برینداربوون .

لە سەرتاپای جیهاندا هەموو هێزە خێرخوازەکانی دنیا بە توندی ناڕەزای‌یان دەربری بەرامبەر بەم چەتەگەری‌یە ناڕەوایەی زایونی‌یەکان .

شاذلی قلیبی ئەمینداری گشتی جامعەی وڵاتە عەرەبەکان وتی ئەم کارە کاری چەتەگەری تاوانکاری‌یە کە دەبێ وا بە ئاسانی رەت نەبێ . مەلیك حسین مەلیکی ئەردەن نارەزایی توندی دەربری بەرامبەر بەم تاوانە سعودیە ئەم کارە چەتەگەری‌یەی زایونی‌یەکانی گوناهبار کردو دەڵی پێ شیل‌کردن‌و گوێ پێ‌نەدانی ئاشکرای پەیمانی نەتەوە یەکرتوەکانە ، حکومەتی فەرەنساو وەزیرانی دەرەوەی وڵاتانی بازاری ناوکویی ئەو روپا نارەزایی توندیان بەرامبەر تاوانەکەی زایونی‌یەکان دەربری .

وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا پشتیوانی تاوانی زایونی‌یەکانی وا کرد کە دەڵێ ئەم پەلامارە ئەنجامی رەوایە بۆ بەرگری لە خۆکردن !

رادیوی موسکو لە هەواڵێکی کورتدا ئەم کارەی زایونی‌یەکانی بەرێ بری‌و چەتەگەری باس کرد .

شێخ نوری – پاشماوە

دلسۆزانە شاردنیانەوە بریندارەکانیان دەرمانکرد ئیتر کە ئەم کارەی میری بینراو لاشە کەوتە زەوی خەڵکەکە کەوتنە کەنارو شاعیری مەزنمان شێخ نوری شێخ صالح‌و گەلێکی تر لە شاعیرەکان بەشیعر شیوەنی بە سۆزیان بۆ هۆنیوەتەوە چ بۆ شێخ محمودی نەمر چ بۆ قەوماکەش‌و هتد نوسەری کتێبە کە لێرەدا پارچە هەڵبەستێکی تری خوالێخۆشبوو م. نوری مان نیشان ئەدات کە شاعیر لە تورکیا بووە گوێزاوەتەوە بۆ دوردستانی عیراق بەتایبەتی بۆ شاری سلێمانی ئەمەش هەڵبەستێکە لە هەڵبەستە تازەکانی کە بڵاوی کردۆتەوە بەڵام نوسەر لێرەداناوی ئەو گۆڤارە یاخوت ئەو رۆژنامەیەی نەنوسیوەکە شاعیر شیعرەکەی تیا بڵاوکردۆتەوە ئەمەش دەقی هەڵبەستەکەیە لە لاپەڕە ل١٤١ی کتێبەکە .

لە ناو شەپۆلی خەما سەرنگون‌و بێ ئارام

بەکێوی سەختی ژیانا بە پێ بە چنگەڕێ

خەریکی هەڵمەتی سەرکەوتنە بگاتە ڕێ

لەپێ نشێوی کولولی بواری بێ ئەتەنێ .

بەدوای یەئس‌و ئەلەم تانوپۆی لە ئاخ‌وزام

واتە لەناو شەپۆلی مەینەتی دا سەرنکون‌و بێ ئارام بەکێوی سەختی ژیان دا بەپێ‌و بە چنگەڕێ‌و هەڵمەت ئەبات‌و تەقەللا ئەدات بۆ ئەوەی بکاتە سەرێ‌و توزێ ژیانی خۆش بێ‌و ئەو کێوەبڕێ کە گەلێ سەختەو بڕینی زەحمەتە بەڵام لە پڕێکدا بەتەواوی بێزاری‌و بەرایەلێ ئاخ هەڵکێشان‌و بەبڕین نشێوی کولۆلی واتە دامەنی کێوونزمی کولۆلی رێگەی لێ ئەتەنێ نایەلێ سەرکەوێ .. هتد ئەمە بوو بە کورتی ئەم باسەم خوێنەرانی هێژاو بەڕێز هیوادارم کە باسەکەم سەری خوێنەرانی نەهێشاندبێ‌و سەری نوسەری ناو براویشم نەهێشاندبێ و هیوادارم باسەکەم شتێك بێ لە خزمەتی ووشەی پیرۆزی کوردی و دڵی مامۆستا مصلح مصطفی جەلالیشم نەڕەنجاندبێ‌و چونکە باسەکەم لە پێناوی ووشەی کوردی‌یەو هتد هەروەها هیوادارم کە مامۆستای ناوبراوم بەرز کردبێتەوە لەم کورتە باسەدا چاوەنواڕی بەرهەمی تر لە مامۆستای بەڕێز دەکەین داوامان ئەوەیە بێ بەشمان نەکات لە بەرهەمە بەچێژەکانی ئیتر هیوای سەرکەوتن بۆ نوسەرو خوێنەرانیش ئەخوازم .

ناسۆی – پاشماوە

دەشکێمەوە ئەوە نالێم کە گوایا کێش مەرجی شیعری نوێ‌یەو هەرگیز ناتوانین دەست بەرداری ببین چونکە هەندێك چامەی پەخشان بلاو دەکرێتەوە ناوەڕۆکێکی شیعری وای هەیە نکوولی لێ ناکرێ ئەگەرچی زۆر کەمن‌و بۆ ئەوە ناشێن ببن بە پێوەر بۆ پێوانی ئەم جۆرە بەرهەمە . لەم گۆشەیەوە ئەم جۆرە چامە واسەرکەوتوونین کە بتوانن زمان رابهێنن‌و ئێمەش بە تەوژمێکی جیاوازی لە قەڵەم بدەین بەڵام ئەوەش دەڵێم کێش هیچ زیانێك بە چامەی نوی نابەخشێ بەڵکو بەسوودە چونکە هەتا ئێستەش دەتوانێ رۆڵی کارگەری هەبێ لە خانووبەرەی شیعری‌دا ، لە دەربازکردنی زمان کە گوایا ئامێری راگەیاندنێکی پەتی‌یە بەرەو ئاسۆی هێماو لێکدانەوە .

هەر شیعرێك دەخوێنینەوە تەن‌و ئەوین دەبینین ، بەڵام هەرگیز وشە نا توانێ چامە دروست بکات هەرچەند جوان‌و نایاب بێ . چامە زمانە نەك پەیڤ (وشە) کە زمانیش‌بێ واتە کۆمەڵە پێوەندی‌یەك یا بەدەربڕینێکی تر بڵێین یاسایەکی تایبەتی‌یە لە پێوەندی بۆیەش ئەتوانین بڵێین زارێکی کەسی‌ی نەخوازراوە .

کاتێك دانەری – دادایی – واتە ئەو بزووتنەوی کە پێش – سوریالی – کەوت لە ئەورووپادا دیوانی (رێنما بۆلای چەشنەکانی دڵ)ی دەر کرد لە ساڵی ١٩٢٨ دا یەکێك لە رەخنەسازەکان هات بە شان‌و باهووی شاعیرداو خەڵکیشی ئاگادار کردەوە کە چار لە شیعرەکانی نەکەن چونکە ئاسایی دیارن وەك تریش لە راستیدا زۆر گرانن . ئاسانن چونکە بریتین لە پەیڤی یەکتەنی‌ی (مفردات) کراوەو لە سەر زمان سووك ، گرانن چونکە جۆرە دانانێکی ئەم پەیڤانەن کە وا ئەزانرێ لە توانادا هەیە هەر چامەیەکی پێ بنووسرێت بە مەرجێك چەند پەیڤێکی وەکو شەوو ئەستێرەو (زریان‌و ئازیزەکەم‌و ئەوین‌و کازیوە .... هتد) لای خۆمان بەکاربهێنین .. ئەم جۆرە وشانەی کە باو بوون لە ناو شیعری ئینگلیزی‌و فەرەنسیدا لە بیستەکان‌دا . دیسان دەڵێت فێڵمان لێ‌مەکەن ئەم جۆرە چامەیەی بەم وشانە برازێنرێتەوە هیچ‌و پووچن ، نابێ‌و ناشێ ئەم پەیڤانە بەکاربهێنرێ جگە لەو کاتانەی خۆیان لە خۆیانەوە لە ناو شیعرەکاندا دەنیشنەوەو گۆڕینشیان بە وشەیەکی تر لە توانادا نی‌یە .

سەردەمێك تەوژمێکی بەرفراوان لە ڕخنەدا هاتە کایەوە داوای لە شاعیران دەکرد چامەکانیان لە ئاماژە کردن بۆ رەگەزەکانی دەوروبەرو رووداوەکانی رزگار بکەن . ئەم تەوژمە گەیشت بە ئامانجی خۆی بەو چەشنەی کە چامەکانی گێڕایەوە بۆ رۆژانی کۆنی چەرخەکانی دارِمان . وازی‌کردن بە چەند پەیڤێکی یەکتەنی وەکو کۆنە گەمەی لە بەرکراو بوون لە بەرگی سێکس‌و لوغزو خالبەندی دەگیران . من لێرەدا بەرگری لە شیعری بۆنەی (مناسبات) درۆو شیعری رامیاری شێوە وتار ناکەم بەڵکو داوا لە شاعیرەکان دەکەم بگەرێنەوە بۆ وتووێژی قووڵ لەگەڵ دەوروبەردا ، ئەم وتووێژە تاکە رێگەیە بۆ دەرخستنی زمانە تایبەتی‌یەکەمان بە مەرجێ نە ڕەچەتەبێ‌و نە تاووتووکردن بەڵکو دەبێ یاسایەکی تایبەتی بێ کە ڕاستی‌و پێ‌داکوتانی لە بەئاگابوون لە جیهان‌و گەرم‌و گوڕی ژیان وەدەست بێنێ .

– ماویەتی –

لدهۆکێ – پاشماوە

ل ساڵا (١٩٥٩)ێ ئەز ئەندام بووم ل دەستەکا نڤیسینا گوڤارا (روژی نوێ) ئەوا (١٨) هەژمار ژێ دەرکەفتین بـ (١٥٠٠) داناو دیسا ئەز ئەندام بووم د دەستەکا نڤیسینا گوڤارا (بلێسە) ئەوا (٩) ژمارە ژێ دەرکەفتین و ل ساڵا ١٩٦٤ من دگەل د. عزالدین مصطفی رسول و د . کاوس قفطان و د . معروف خزنەدار (٣) هەژمارێت گوڤارا (پرشنگ) دەرکرن و پاش دکتوری کرە بەحسێ ئەدەبێ کوردی یێ کەڤن و هوزانا کوردی و کرە بەحسێ هۆزانێت خو و هندەك ژ هوزانێت‌خو خواندن و پاش دکتوری جارەکادی سوپاسیا ئێکەتیا نڤیسەڤانا کرەڤە ... ئەڤجا سەیدا رەشید فندی دەرگەهێ پسیارو تێبنیا ڤەکرو ... هێژا (حجی جعفر) گۆت من حەزدکر دکتوری کربا بەحسێ هەڤالینی‌و بیرهاتنێت خو دگەل تورەڤانێت کورد ل ئێکەتیا سوفییەت ... دکتوری لسەر ڤێ چەندێ ئاخفت‌و کاك جمال خزنەدار ئاخفت‌و سوپاسیا دکتوری کرو گوتی مە حەز دکر دکتوری بومە بەحسێ تیورا (نظریة) بەشیر موشیری کربا .. دکتوری بەرسڤا وی ژی دا .

ئەڤە و ئەڤ کۆڕا بەرکەفتی و پڕ مفا بدویماهی هات پشتی نێزیکی دوو سەعەتا کێشای .

Institut Kurde de Paris

لە چاپکراوەکانی دەزگاکەمان

تەزووی
رازو نیاز

بڵاوکراوەی ژمارە ١١٠ لە چاپکراوەکانی دەزگاکەمان دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی کۆمەڵە شیعرێکی شاعیر مامۆستا محمد امین پێنجوینی یە بەناونیشانی «تەزووی رازونیاز» کەبریتی یە لە کۆمەڵە شیعرێکی شاعیرو لە ١٠٤ لاپەرەی قەوارەمام ناوندیدا لەم دواییەدا دەرچووە .

یەکەم

شانۆیی کوردی بۆ تەلەفزیۆن

کە باسی بزووتنەوەی شانۆی کوردی دەکەین ،ناوی کۆمەڵێك شانۆیی و هونەرمەندی ئەکتەرو دەرهێنەر دەخوێنینەوە ، بەڵام کاتێك باس دێتە سەر تەلەفزیۆن ، وەکو ئەرشیف ، باسی ئەوە نەکراوە ، ئاخۆ یەکەم هەنگاو لە بواری تەلەفزیۆندا چی بووەو کێن ئەوانەی لەسەر کۆرەدا هاتنە پێشەو بەچ شێوەیەك توانیان بەرهەمێکی کوردی بۆ تەلەفزیۆنی رەش و سپی تۆمار بکەن ؟!

بە دوای ئەم پرسیارە دەگەڕام .. لە زۆر هونەرمەندم بیست ، کە یەکەم بەرهەمی شانۆیی بۆ تەلەفزیۆن بریتی یە لە شانۆیی «نەفرەت لێ کراو» لە نووسین و دەرهێنانی هونەرمەند ـ تەلعەت سامان ـو دەرهێنانی تەلەفزیۆنی «سمیر صابغ» ..

بۆ ئەم مەبەستەش چووینە دیدەنی هونەرمەند تەلعەت سامان و لە وەڵامی کۆمەڵێ پرسیاردا ووتی :ـ

شانۆییەکە بۆ یەکەم جار بە زمانی عەرەبی لەسەر شانۆی ئەکادیمیای هونەرە جوانەکانی بەغدا لە رۆژی ٢٢-١٢-١٩٦٩ پێشکەش کراوە ، کە تەنیا لە ئەکتەرەکانی خۆمان خاتوو بەدیعە دارتاش بەشداری تێدا کردووە بۆ جاری دووەم لە ٢١-٣-١٩٧٠ واتە لە نەورۆزدا ، بەکوردی لەسەر شانۆی سینەمای ـ سەمیرە میس ـ لە لایەن «تیپی قوتابیانی هونەر» پێشکەش کرا ، ئەم تیپەش لە ساڵی ١٩٦٩-١٩٧٠ دامەزرا ،کە خۆم سەر پەرشتی دامەزراندنی ئەم تیپەم کردووە ، وە پێك هاتبوو لە قوتابیانی ئەکادیمیەو دەزگاکانی تر .

«نەفرەت لێ کراو» بۆ جاری سێیەم لەسەر شانۆی «ساطع الحصری» لە کۆلێژی پەروەردە پێشکەش کراو لە رۆژی ١٧-٥-١٩٧٠ بە رەش و سپی و بۆ یەکەم جار تۆمار کرا .

● **ئەی ئەکتەرە بەشدار بووەکان ؟!**

ـ زۆر بوون ، بەڵام دیارترینیان :

«خاتوو بەدیعە دارتاش ، ئەحمەد سالار ، فەرهاد شریف ، زهیر عبدالمسیح ، حکمت هندی ، سەعدون یونس ، خاتوو پەروین بابان ....» .

● **ئایا بیرۆکەی شانۆییە تەلەفزیۆنیەکە چی بوو ؟!**

ـ بیرۆکەی سەرەکی بریتی بوو لە کەڵك وەرگرتن لە بابەتێکی فۆلکلۆری ، ئەم مەسەلەیەش ، دوای تێپەربوونی پانزە ساڵ بە سەری‌دا ،من وەکو رێباز باوەڕم پێی هەیەو تاقی کردنەوەی کەڵك وەرگرتن لە فۆلکلۆر بە هەنگاوێکی سەرکەوتووی شانۆی کوردی دەزانم .

ـ **شێرزاد** ـ

لەچالاکی‌یەکانی لیژنەی‌رۆشنبیری مەڵبەندی

لاوانی رانیە :

کۆڕێکی رۆشنبیری

ئێوارەی رۆژی ٤ شەممەی ٤-٩-١٩٨٥ ، لەهۆڵی مەڵبەندی لاوانی رانیە کۆڕێکی رۆشنبیری بۆ نووسەری لاو (دکتور شێرکۆ عبدالله) سازکرا لەژێر ناوونیشانی (فرۆیدو تۆپۆگرافیای دەروون) . کۆڕەکە کاتژمێرونیوێکی خایاندو کۆمەڵێك لە رۆشنبیران ئامادەبوون تیایدا ،سەرەتای دەستپێکردنی کۆڕەکە ووتارێك بوو لەلایەن کاك (سەربەست جیهاد) خوێنرایەوە کەتیایدا باسی هەندێ لایەنی ژیانیی و چالاکی رۆشنبیری ناوبراوی کرد .. ئینجا دکتۆر دەستی‌کرد بە خوێندنەوەی باسەکەی و بەڕوونی ناوەرۆکی بابەتەکەی پێشکەش بە ئامادەبووان کرد .

دڵی ئافرەت ... کیشوەرێکە

دۆزینەوەی ژیری دەوێ

هەر جارەی نوسینێك

ئاڤگە احمد میرزا

لە رۆژگارێکدابن ، لە ئاسۆدا وا دەردەکەوێ زایەڵەی شادی بەرووکەشی رەنگینیەوە لە ژیانی ئافرتدا دەردەکەوێ .. نەریتە پوچەکان کە هیوای گەشانەوەی ئافرەتی وەك مرۆڤ گەمارۆ دەدا رەوانەوە ... بێگومان ئاسایی‌یە هەموو هەنگاوێکی پێشکەوتن لە بەردەم نەریتە دواکەوتوەکانی پێشی خۆیدا جێگەی پلاربێ .. بەڵام گرنگ سەرکەوتنی پێشکەوتنە ، بۆیە لەسەر ئافرەتی ئەمڕۆیە بەگشتی و ئافرەتی کورد بەتایبەتی دەست لە ملانی هیوابێ ، شان‌بەشانی پیاو لە هەموو لایەنەکانی ژیاندا بەرەو بیناکاری جێگەی خۆی بکاتەوە ، ئەمە رێگایەکە بۆ رەواندنەوەی ئەو کۆت و بەندانەی رێگای لە سەلماندنی مرۆڤایەتی ئافرەت دەگرت ، بە خۆراگرتن و بەهیوابی دەتوانین نموونەی ئافرەتێکی بەراستەقینە مرۆڤی بەتوانا بهێنینە سەر شانۆی مێژووو کۆمەڵیش بەواتای رەنگین و رێزو خۆشەویستی‌یەوە پێشوازی بکا ، بەسەلماندنی ئەبوونە مرۆڤایەتیەی ئافرەت ، پاشماوەی ئەو باری سەرنجە رامالْ دەکرێ کە وای دادەنێ ئافرەت بوکە شووشەیەك بێ گەمەی لەگەڵدا بکرێ و لە هەرەتی پێ‌گەیشتنیدا لەناو چواردیواری ماڵدا خزمەت بکا .

ئافرەت هێزی جوڵانەوەی ژیانە بە مێژووی کۆن و نوێ‌یەوەو بۆی هەیە بەتوانای مرۆڤایەتی و بەهرەی داهێنان و بیناکردن دەست بۆ هەموو لایەنەکانی ژیان بەرێ و بەتوانایی خۆی وەك مرۆڤ بسەلمێنێ ، لە دوای هەموو ئیشێکی پیرۆز ناوی ئافرەت بەشانازی‌یەوە ببرێ ، هەتاکو پێنوسی هەموو بەهرەدارو شاعیرەکان بەراستی لە باسی جوانی و دڵسۆزی و راستگۆی‌ی ئافرەت وشك نەبێ ئاسایە .. دڵی ئافرەت کیشوەرێکە دۆزینەوەی سەلماندنی مرۆڤایەتی ئافرەتی دەوێ .

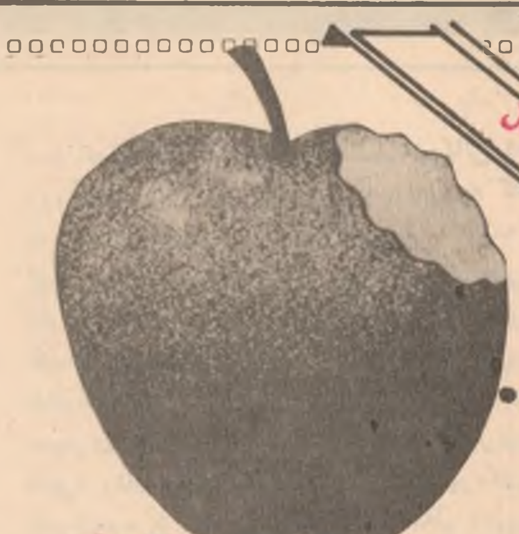

سێو

غریب رۆوف

من سێوم سێوێکی جوان
بە سوودم بۆ دەم و دان
ڤیتامین سی‌ی لام زۆرە
خۆراکی هەموو جۆرە
کاربۆهیدرات ، ئاوو خوێ
وەرە بگرە بەسەری رێ
هەتا نەگەیشتە لای من
لانەدەی لە هیچ قوژبن
سەیرکە زەردو جوانم
لەسەر چڵ ، لای گوڵانم
بمشۆ ، ئەوساکە بمخۆ
بابڵێین ، خاوێنی تۆ
گەرهاتوو میوەت نەشت
پڕە لە میکرۆب و شت
میکرۆب هۆی نەخۆشی‌یە
پاکی مایەی خۆشی‌یە ....

بەرێکەوت بەلای یەکێك لەقوتابخانەکانی رانیەدا رەت ببووین .. گوێمان لەدەنگی مۆسیقا بوو ، لەوەدەچوو کە تیپێك‌بن و خەریکی مەشق‌کردن بن ..

لەرانیە ...

چالاکی

مۆسیقا

بەهەرحاڵ ، خۆمان کرد بەژوورێداو دوای خواستنی یارمەتی ، بینیمان ..گرۆیەك لە خونچە گەشاوەکانی ئەم شارە ، کۆمەڵێك لە ئەویندارانی هونەر .. ئارەزووی شیرینیان بۆ ساوای نۆتەی پڕ سۆز کردۆتە باوەش و هەموو هەستی ناسکیان لەگەڵ لەرینەوەی ژێی ئامێرەکانیاندا ئاوێتە بووە .

شایانی باسە کە هونەرمەند «هیوا مصطفی» سەرپەرشتی ئەم کۆمەڵە چرۆ هونەرخوازە دەکات بۆ فێرکرنی مۆسیقا .

(هەروەك چۆن هەموو پشوویەکی هاوینە ئەم ئەرکە دەگرێتە ئەستۆ و تاکو ئێستا دەیان قوتابی فێری مۆسیقا کردووە !!)

کاك هیوا ، قوتابی دواساڵی خوێندنی پەیمانگای هونەرە جوانەکان ـ بەشی مۆسیقا ـی موسڵە ..... سەلیقەیەکی خاوێن و دڵسۆزانەی دەگەڵ مۆسیقای کوردیدا هەیە ...

جگەلەوەی کە سەرەکی تیپی مۆسیقای «کێوەڕەش»ە لەرانیەو تاکو ئێستا لنە چەندین ئاهەنگ و فیستیڤاڵی ناوچەی کوردستان بەشداری کردووە لەشارەکانی رانیەو سلێمانی و دهۆك و هەولێر .

دوای ئاخاوتن سەبارەت بە ئەم خولی فێرکردنەو هەندێك لایەنی دیکەی چالاکی هونەری بۆمان‌دەرکەوت کە هیچ کام لە دەزگا هونەریەکانی پارێزگای سلێمانی ئەرکی ئەوەی نەکێشاوە پشتگیری ئەم هەوڵەیان بکات و شوێن و پێویستی‌یان بۆ تەرخان بکات

.دوایی بەهۆی مامۆستای شاعیر (جمال رشید)ەوە پەیوەندیان کردووە بە (چالاکی قوتابخانەکانی سلێمانی) و ئەوانیش یەکێك لەقوتابخانەکانی رانیەیان بۆ تەرخان کردوون بۆ مەشق‌کردن . کە ئێستا بەرێکو پێکی و هەموو رۆژێك مەشق لەسەر ئامێرو ئاوازەکان دەکەن .

بێ‌گومان لەکاتێک‌دا نرخ و بەها دادەنرێ بۆ ئەوکەسانەی هەست و نەستی خۆیان کردووە بەسووتەمەنی بۆ رۆشن کردنەوەی رێبازی هونەری رەسەنی کوردی .. لەهەمان کاتیش‌دا گلەیی لە (رۆشنبیری جەماوەرو کۆمەڵەی هونەرەجوانەکان و بەرێوەبەرێتی لاوان)ی سلێمانی دەکرێ کەهەستی هونەرخوازی و ئارەزووی خاوێنی لاوەکانی قەزاو ناحیەکان فەرامۆش دەکەن لەکاتێکدا دیارە کەشارۆچکەو گوندەکان مەڵبەندی سەرەکی و گەنجینەی دەوڵەمەندی هونەری رەسەنی فۆلکلۆرو کەلەپووری کوردەوارین . .

نیازی حمە عزیز

چیرۆك بۆ منداڵان

گورگێك دەمیاوێنێ

وەرگێرانی سمیرە محمد علی

شاسوار کوڕێکی بچکۆلانەبوو . لە ژیانیدا هیچ گورگی نەدیبوو کاتێك چاوی بە گورگ دەکەوێت چاوی ئەبڵەق دەبێت دەچەپەسێت‌و پێ دەڵێت تۆ کێیت ؟

گورگەکە سەری سوردەمێنێت‌و بە شاسوار دەڵێت نامناسیتەوە ؟

من زۆر بە ناوبانگم

شاسوار ووتی «من نازانم‌تۆ کێیت» .

گورگەکە دڵی خۆش‌دەبێت‌و شاگەشکە دەکات‌و بە شاسوار دەڵێت من برای‌ئەو پشیلەیەم کە لە ماڵاندا ئەژیت یاخود لە رێگاکاندانیشتەجێ دەبێت‌و دەمیاوێنێ (میاو میاو) شاسواریش لادەکاتەوەو پێی دەڵێ بەڵام لەگەڵ پشیلە جیاوازیست‌هەیە .

گورگەکە بەفێڵزانیەکەوە دەڵێت جیاوازی تەنها لە روخساردایە ، ئەم جیاوازبەش ئەگەرێتەوە سەر ئەوەی پشیلەی برام لە ناو شاراندا دەژی بەڵام من لە ناو کێلگەو شاخاندا ئەژیم‌و رەوەشتیشمان جیاوازە ، پشیلەی برام توڕە دەبێت‌و گاز دەگرێت‌و چڕنۆك دەگرێت ئەگەر کلکی بگرن کەچی من زۆرم پێ خۆش دەبێت ئەگەر کلکم ببەستنەوە ، فەرموو تاقی بکەرەوە ئەگەر خۆشی منت ئەوێ شاسوار لە گورگەکەنزیك دەبێتەوەو کلکی دەبەستێتەوە گورگەکە دەیەوێ پەلاماری بدا وەهەڵی بلووشێ ، شاسوار دەکەوێتەهاوارکردن‌و دادو بێ دادی پێ دەکەوێت .. بەڵام کەس‌گوێ لێ نابێ ، دەست دەکات بەگریان‌و فیغان بەڵام‌بیسود دەبی‌و گورگە شاسوار قوت دەدا ..

لە پڕ گایەکی توڕە لەوناوە چاوی بە گورگەکە دەکەوێت وپێ دەڵێت زوولێم دوور کەوەرەوە نەگینا ..

گورگەکە قسەکەی پێ‌دەبڕی‌و دەڵێت (تۆ هەڵەیت من گورگ نیم من برای ئەوپشیلەیەم کە لە ماڵان‌و شەقامەکاندا ئەژیت‌و دەڵێت میاو میاو ، مشکەکان لێ‌دەترسن)

گایەکە زۆر توڕە دەبێت‌وبە گورگەکە دەڵێ (ئەشوێری گاڵتەم پێ بکەی)., پەلاماری گورگەکە دەداو بە هەردوو شاخی لێ دەداو سکی لەت‌لەت دەکات لە پڕ شاسوار لە سکی گورگەکە خۆی‌دەرئەپەرێنێ .

گایەکەش بەسەرسورمانێکەوە تەماشای شاسوار دەکات‌و پرسیاری‌لێ دەکات چی دەکەیت لە ناو سکی ئەو گورگە ئەویش حەکایەتەکەی بۆ ئەگێڕێتەوە گایەکە توڕەیی نامێنێت‌و پڕ بە دل پێ دەکەنێ‌و بە شاسوار دەڵێت «تۆ کوڕێکی گیلیت ! بۆ کوڕە زاو کچە زاکانم ئەم حەکایەتەی تۆ ئەگێڕمەوە بۆ ئەوەی هەمیشە وریا بن‌و دوژمنان نەتوانن زەفەریان پێ بەرن» .

هاوکاری
دەزگای رۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی
شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی
تەلەفۆن
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

Institut Kurde de Paris